43- FAZILETLER BAHSI

1- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Nesebi ve Peygamberlik Gelmezden Önce Tasin Ona Selam Vermesi Babi
2- Peygamberimiz(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Bütün Mahluklardan Üstün Yaratilisi Babi
3- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Mucizeleri Hakkinda Bir Bab
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
4- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)'in Allah Teala'ya Tevekkülü ve Allah'in Onu Insanlardan Korumasi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
5- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SelIem)'in Hidayet ve Ilimle Gönderildignin Misalini Beyan Babi
6 - Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Ümmetine Olan Sefkati ve Onlari Zarar Verecek Seylerden Kendilerini Sakindirmalari Hususundaki Mübalagasi Babi
7- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Son Peygamber Olusunun Beyani Babi
8 -Allah Teala Bir Ümmete Rahmet Diledigi Zaman Evvela o Ümmetin Peygamberinin Ruhunu Kabzetmesi Babi
9- Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellem)'in Havzi Ile o Havzin Sifatlarini Isbat Babi
10- Uhud Harbi Gününde Cebrail, Ile Mikail'in Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Namina Harb Ettiklerine Dair Bir Bab
Hadisi Seriflerden Su Hükümler Çikarilmistir:
11- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Seçaati ve Harbe Önde Gitmesi Hususnda Bir Bab
Hadisi Serif'den Su Hükümler Çikarilmistir:
12- «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) Insanlara Hayir Yapmakta Esen Rüzgardan Daha Cömert Idi» Hadisi Babi
Bu Hadisten Su Hükümler Çikarilmistir:
13- Resullüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)'in Ahlakça Insanlarin En Güzeli Olmasi Babi
14- Resullüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem)'den Bir Sey Istendiginde Asla: «Yok!..» Demedigi ve Ilhamini Çoklugu Babi
Hadis-i Serif'ten Su Hükümler Çikarilmistir:
15- Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) 'in Çocuklara, Düskünlere Acimasi, Tevazuu ve Bunun Fazileti Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :
16- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in Çok Utanmasi Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
17- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in Tebbessümü ve Güzel Geçimi Babi
Bu Hadisten Su Hükümler Çikarilmistir:
18- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Kadinlara Merhameti ve Kadinlarin Hayvanlarini Sürenlere Onlara Acimalarini Emir Duyurmasi Babi
Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:
19- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Insanlara Yakin Olmasi ve Onunla Teberrükte Bulunmalari Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
20- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Günahlardan Uzak Bulunusu, Mubahin En Ehvenini Seçmesi, Allah'in Haram Kildigi Seyler Çignendiginde Onun Namina Intikam Almasi Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
21- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Kokusunun Güzel, Cildinin Yumusak Olusu ve

Kendisine Dokunmakla Teberrük Edilmesi Babi
22- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Terinin Güzel Kokmasi ve Onunla Teberrük Olunmasi Babi
23- Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem)'in Sogukta ve Kendisine Vahiy Geldigi Zaman Terlemesi Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
24- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Saçlarini Salmasi ve Ayirmasi Babi
25- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Sifati ve Yüzce Insanlarin En Güzeli Oldugu Hususunda Bir Bab
26- Peygamber (Sallaîlahü A leyhi ve Selletn)'in Saçinin Sifati Babi
27- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Agzi, Gözleri ve Ökçelerinin Sifati Hakkinda Bir Bab
28- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Beyaz ve Sevimli Yüzlü Olusu Babi
29- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Saçinin Agarmasi Babi
30- Nübüvvet Mührünün Isbati, Sifati ve Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Vücudundaki Yeri Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
31- Peyganber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Sifati, Peygamber Gönderilmesi ve Yasi Hakkinda Bir Bab
32- Vefat Ettigi Gün Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'in Kaç Yasinda Oldugu Babi
33- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Mekke ve Medine'de Ne Kadar KAldigi Babi
34- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Isimleri Hakkinda Bir Bab
35- Peygamber (Sallalahü Aleyhi ve Sellem)'in Allah Teala'yi Bilmesi ve Ondan Siddetle Korkmasi Babi
Bu Hadisleden Çikarilan Hükümler:
36- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e Tabi Olmanin Vucubu Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
37- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e Ta'zim Gerektigi; Zaruret Olmayan Yahut Kendisine Teklif Tealluk Etmeyen, Vuku Bulmayan ve Buna Benzer Seyleri Çok Sormayi Terk Etme Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
38- Resulüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Ser'an Söylediklerine Imtisalin Vacib Olmasi; Kendi Reyi Olarak Dünya Maisetlerine Ait Söylediklerine Imtisalin Vacib Olmamasi Babi
39- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e Bakmanin ve Onu Görmek Istemenin Fazileti Babi
40- Îsa (Aleyhisselam)'in Faziletleri Babi
41- Ibrahim Halil (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Faziletlerine Dair Bir Bab
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
42- Musa (Sallallahü Aleyhi ve SeHem) 'nin Faziletlerine Ait Bir Bab
Hadis-i Serifden Su Hükümler Çikarilmistir:
Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:
43- Yunus (Aleyhisseîâm) Ile Peygamberin (Sallallahû Aleyhi ve Sellem)'in: «Hiç Bir Kula: Ben Yunus B. Metta'dan Daha Hayirliyim Demek Yakismaz» Hadisi Hakkinda Bir Bab
44- Yusuf (Aleyhisselâm)'in Faziletlerine Ait Bir Bab
45- Zekeriyya (Aleyhisselâm)'in Faziletlerine Ait Bir Bab
46- Hizir (Aleyhisselâm)'in Faziletlerine Ait Bir Bab
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

43- FAZILETLER BAHSI

1- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Nesebi ve Peygamberlik Gelmezden Önce Tasin Ona Selam Vermesi Babi

1- (2276) Bize Muhammed b. Mihran Er-Râzî ile Muhammed b. Ab-dirrahman b. Sehm hep birden Veîid'den rivayet ettiler. Ibni Mihran dedi ki: Bize Velid b. Müslim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Evzâî Ebû Ammar Seddat'tan rivayet etti ki: Ebû Ammar Vasile b. Eskai söyle derken isitmis : Ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i:
«Süphesiz ki Allah Kinâne'yi Ismail ogullarindan seçmistir. Kureys'i Kinâne'den seçmis; Kureys'den de Benî HâsIm'i seçmistir. Beni de Benî Hâ-sim'den seçmistir.» buyururken isittim.

2- (2277) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Ebî Bükeyr Ibrahim b. Tahman'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Simâk b. Harb Câbir b. Semûra'dan rivayet etti. Câbir söyle demis : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben Mekke'de bir tas bilirim. Peygamber olarak gönderilmezden önce bana selâm veriyordu. Ben onu simdi (de) pek âlâ biliyorum.» buyurdular.
Nevevî diyor ki: «Ulemâmiz bu hadîsle Kureys 'den olmayan Arablarm Kureys kabilesine küfü1 olmadiklarina, Benî Hasim'den olmayan Kureysliler'in de; Benî Hâsim'e küfü' sayilamiyacaklarina, yalniz Benî Muttalib ile Benî Hâsim'in bir kabile olduklarina istidlal etmislerdir. Nitekim bu cihet sahîh bir hadîste sarahaten bildirilmistir.>
Babimizin ikinci rivayeti Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in bir mucizesini isbat e-tmektedir. Bu hadîs bazi cansizlarin temyiz sahibi olduklarini gösteriyor ki; Teâlâ Hazretlerinin taslar hakkinda
«Gerçekten onlardan baTilari Allah korkusundan asagi yuvarlanir-
lar.» [1] âyeti kerîmesiyle; «Hiç bir sey yok ki, onun hamdi ile tesbih etmesin.» [2] kavli kerîmine muvafiktir... Bu âyet üzerinde meshur hilaf vardir. Sahîh kavle göre hakikaten her sey Allah'i tesbih eder. Allah esyada hâline göre temyiz halke-der. Tasin Hz. Mûsâ'nin elbisesini kaçirmasi, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ile zehirli kolun konusmasi, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) çagirdigi vakit iki agaçtan birinin digerine yürümesi ve emsali hep bu kabildendir.

2- Peygamberimiz(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Bütün Mahluklardan Üstün Yaratilisi Babi

3- (2278) Bana Hakem b. Mûsâ Ebû Salih rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hikl (yâni Ibni Ziyad) Evzâî'dcn rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ebû Ammâr rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Abdullah b. Ferruh rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ebû Hüreyre rivayet etti. (Dedi ki) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben kiyâmet gününde Âdem ogullarinin efendisi, kendisinden ötürü ili; kabiri yanlan ve ilk sefaat isteyen ve kendisine ilk sefaat hakki verilen olacagim.» buyurdular.
Heravî'nin beyânina göre Seyyid; hayir hususunda kavminden üstün olan kimsedir. Baskalari onu : Bas sikisinda kendisine kosulan ve herkesin isini gören, kötülükleri insanlardan def eden kimsedir diye tarif etmislerdir.
Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) insanlarin hem dünyada hem âhirette ulusu ve efendisi oldugu halde burada kiyamet gününde diye tak-yid etmesinin sebebi kiyamette büyüklügü herkes tarafindan kabul edilecegi, ona karsi gelen tek bir kimse kalmayacagi içindir. Halbuki dünyada böyle degildir. Dünyada ululuk hususunda küffârm kirallan ve müsriklerin reisleri kendisi ile münazaada bulunmuslardir. Bu takyid Teâlâ Hazretlerinin
«Bugün mülk kimindir, Kahhar olan bir Allah'inda» [3] âyeti celîlesi-ne yakindir. Halbuki bundan önce de mülk Allah'a mahsustu, lâkin dünyada mülkü iddia edenler, yahut mecazen mülk kendilerine izafe edilenler vardi. Âhirette bütün bunlar bitmistir.

Peygamber (Satlallahü Aleyhi ve Sellem) iftihar için, Ben Âdemogullarinin efendisiyim, dememistir. Çünkü meshur bir hadîste :
«Ben ÂdemoguIIarmin efendisiyim; iftihar degil» buyurmustur. Ulemâ burada bu sözü iki sebepten dolayi söyledigini beyân etmislerdir :
«Rabbinin nimetini anlat da anlat» [4] emrine imtisal için yâni tahdîsi nimet kabîlindendir.
2— Bu söz ümmetine tebligi vâcib olan beyandan ma'duddur. Tâ ki bilerek itikad etsinler ve icâbinda hareket ederek Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e mertebesine göre ta'zimde bulunsunlar.
Bu hadîs Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bütün mahlûklar üzerine taidil edildigine delildir. Çünkü ehl-i sünnetin mezhebine göre insanlar meleklerden efdal, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ise hem insanlardan, hem de meleklerden efdaldir. Gerçi bir hadîste :
«Peygamberler arasinda üstünlük çikarmayin!» buy ur ul mustur. Fakat bu hadîse bes suretle cevap verilmistir :
1- Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) bu sözü kendisinin bütün Âdemogullarindan üstün ve onlarin efendisi oldugunu bilmezden önce söylemis; Ögrenince kendisinin herkesten üstün oldugunu haber vermistir.
2-Bu sözü terbiye, nezâket ve tevâzû yoluyla söylemistir.
3- Yasak olan üstün çikarma birinin digerinden noksanligina vardirandir.
4- Yasak edilen fark gözetme fitne ve düsmanliga vardirandir.
5- Yasak edilen fark gözetme peygamberlik hususudur. Peygamber olma hususunda aralarinda fark yoktur. Fark yalniz hasais ve diger faziletler husûsundadir. Ve fark itikadi lazimdir. Çünkü Teâlâ Hazretleri :
«Bu peygamberler yok mu? Biz onlarin bazisini bazis! üzerine faziletli kildik.» [5] buyurmustur.

3- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Mucizeleri Hakkinda Bir Bab

4- (2279) Bana Ebu'r-Rabi Süleyman b. Dâvud El-Atekî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad (yâni Ibni Zeyd) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit, Enes'den naklen rivayet etti ki: Peygamber (SaUallahü A leyhi ve Sellem) m istemis, kendisine genis bir kab içinde su getirmisler, cemâat da abdest almaya baslamislar. Enes demis ki: Ben altmisdan seksen kisiye kadar tahmin ettim. Suya bakiyordum. Parmaklarinin arasindan kayniyordu.

5- (...) Bana Ishâk b. Mûsâ EI-Ensârî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'n rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mâlik rivayet etti. H.
Bana Ebu't-Tâhir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vebb Mâlik b. Enes'den, o da Ishâk b. AbdiIIah b. Ebî Talhâ'dan, o da Enes b. Mâlik'den naklen haber verdi ki: SÖyle demis : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i gördüm. Ikindi namazinin vakti gelmisti. Cemâat abdest suyu ariyor, fakat bulamiyorlardi. Derken Resûlüllah (SallallahU Aleyhi ve Sellem)'e abdest suyu getirdiler ve Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) hu kabin içine elini koydu. Cemaata da ondan abdest almalarini emir buyurdu. Enes demis ki: Suyu gördüm parmaklarinin altindan kayniyordu. Cemâat, a'ödest aldilar. Hattâ son neferine kadar abdest aldilar.

6- (...) Bana Ebû Gassan El-IMismaî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâz (yâni Ibni Hisam) rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam Katâde'den rivayet etti. (Demis ki) : Bize Enes b. Mâlik rivayet etti ki: Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ashabi ile birlikte Zevrâ'da içinde su bulunan kab istedi. Râvi demis ki: Zevrâ' Medine'de çarsi ile mescidin yaninda bir yerdedir ve avucunu suya koydu. Derken parmaklarinin arasindan kaynamaga basladi ve bütün ashabi abdest aldilar. Râvi demis ki: Ben
— Kaç kisi idiler yâ Ebû Hamza? [6] diye sordum.
— Üç yüz kisi kadardilar! cevâbini verdi.

7- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Cafer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Said Katâde'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki: Peygamber (SalialIahü Aleyhi ve Sellem) Zevra'da imis. Kendisine Lir kabla su getirmisler. Parmaklarini örtmüyor-mus. Yahut parmaklarim Örtecek kadarmis...
Bundan sonra râvi Hisâm'm hadîsi gibi miklctmistir.
Bu hadîsi Buhari «Kitabü't-Vuzu'» ve «Kitabii Alâmâtin-Nü-büvve»'de; Tirmizi «Menâkib» bahsinde; Nesâî de «KitabÜ't-Tahara»'da muhlelü râvilerden tahrîc etmislerdir. Tirmizî onun hakkinda Hasen sahih bir hadîstir.» demistir.
Nevevî diyor ki : «Bu babin hadislerinde Peygamber (Saüallahii Aleyhi ve Sellem)'in parmaklarinin arasindan su kaynayip çogalmasi ve yemegi çogaltmasi görülecektir. Bunlarin hepsi açik bir takim mucizeler olup Resûlüllah (Sallallahü Aleyh: ve Sellem)'den muhteln yerlerde ve çesitli hallerde görülmüs; mecmuu tevatür derecesine varmistir. Suyu çogaltma mucizesini sahih olarak Enes Ibni Mes'ûd, Câbir veImran b. Husayn rivayet etmislerdir...»
Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Selle m)1 in parmaklari arasindan suyun kaynamasi hususunda iki kavil vardir. Ekser ulemâya göre su bizzat Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) *in parmaklarindan çikmistir. Ulemâ bu mucizenin tastan su kaynama mucizesinden daha büyük oldugunu söylemislerdir. Ikinci kavle göre; ihtimal Cenâb-i Hak kaptaki suyu çogaltmis ve su yükseldikçe kaynar gibi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in parmaklarindan dökülmüstür. Bu sekillerin her ikisi de açik birer mucizedir. Orada hazir bulunan ashabin sayisi bir rivayette altmisla seksen arasi, diger rivayete göre üçyüz kadardir. Rivayetlerin ikisi de Hz. Enes'den nakledildigine göre ulemâ su kavnama mucizesinin ayri ayri iki yerde vuku bulduguna kail olmuslardir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Namaz vakti girmeden abdest için su aramak vâcid degildir. Çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) aramadiklari için ashabina bir sey dememistir. Bu ise cevaza delildir.
2- Fazla suyu olan kimsenin zaruret aninda baskasina yardim etmesi vâcibdir.
3- Namaz ancak vaktin girmesiyle farz olur.
4- Abdestsiz olan kimsenin namaz vakti girmezden önce su aramasi müstehab, vakit girdiginde ise vâcibdir.
5- Hadîs-i ser;f mucizeyi inkâr eden mülhjdlere red vecâbidir.

8- (2280) Bana Seleme b. Sebîb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen b. A'yen rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'kil, Ebu'z-Zübeyr'den, o da Câbir'den naklen rivayet etti kî: Ümmii Mâlik Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) Je tir tulumunun içinde yag hediye edermis. Az sonra ogullari gelir, ondan katik isterlermis, halbuki evlerinde bir sey bulun-mazmis. Bu sefer Ümmü Mâlik, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e gider onda yag bulurmus. Böylece o kab evinin katigini idare etmis durmus. Nihayet onu sikmis ve Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem i 'e gelmis. (O kendisine) :
«Tulumu siktm mi?» diye sormus. Ümmü Mâlik:
— Evet! demis.
«Onu (sikmadan) biraksaydin hazir bulunmakta devom ederdi.» buyurmuslar.

9- (2281) Bana Seleme b. Sebib rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen b. A'yen rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'kil EbuVZübcyr'den, o da Câ-bir'den naklen rivayet etti ki : Bir adam yiyecek istemek için Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'e gelmis. O da kendisine yarim kile arpa vermis, adam ile karisi ve misafiri bundan yemekte devam etmisler. Nihayet arpayi ölçmüs ve arkacigindan Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellemye gelmis :
«Onu Ölçmeyeydin ondan yer dururdunuz ve sizin Için hazir bulunurdu.» buyurmuslar.

10- (706) Bize Abdullah b. Abdirrahman Ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Ali El-Hanefî rivayet etti.

(Dedi ki) : Bize Mâlik (bu zât Ibni Enes'dir.) Ebu'z-Zübeyr El-Mekkî'den rivayet etti. Ona da Ebu't-Tufeyl Âmir b. Vasile haber vermis, ona da Muaz b. Cebel haber vermis. Muâz söyle demis : Tebük gazasi yilinda ResûlüHah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'\e birlikte yola çiktik. Namazlari cem' ediyordu. Ögle ile ikindiyi beraberce, aksamla yatsiyi beraberce kildi. Bir gün olunca namazi geciktirdi. Sonra çikarak ögle ile ikindiyi beraber kildi. Sonra içeri girdi. Biraz sonra çikarak aksamla yatsiyi beraberce kildi. Sonra söyle buyurdu ;
«SIz yarin insaallah Tebük kaynagina varacaksiniz. Siz ona kusluk zamani olmadan varmayacaksiniz. Imdi ona sizden kim varirsa ben gelinceye kadar suyundan hiç bir seye dokunmasin!»
Derken biz kaynaga vardik. Bizden önce ona iki adam varmis. Kaynaktan fotin bagi kadar su akiyordu. ResûlüHah (Sallailahü Aleyhi ve Selletn) o iki adama :
«Bunun suyundan bir seye dokundunuz mu?» diye sordu.
— Evet! cevâbini verdiler. Bunun üzerine Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) onlara sitem etti. Onlara Allah'in diledigi kadar söz söyledi. Sonra cemâat elleriyle kaynaktan azar azar su aldilar. Hattâ bir seyin içinde su toplandi. ResûlüHah (SallallaJiü Aleyhi ve Sellem) onun içinde ellerini ve yüzünü yikadi. Sonra suyu kaynaga iade etti. Hemen kaynak saril saril su akitti. Yahut bol su akitti. —Kavi Ebû Alî bu iki kelimeden hangisini söylediginde sekketmistir.— Hatta cemâat su aldilar. Sonra :
«Yâ Muâz! Ömrün vefa ederse burasinin bahçelerle doldugunu görmen yakindir.» buyurdular.

11- (1392) Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Bilâl, Amr b. Yahya'dan, o da Abbâs b. Sem b. Sa'd Es-Sâidî'den, o da Ebû Hümeyd'den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Resûlüllah (SaUaîlahü Aleyhi ve Setlem)'lc birlikte Tebük gazasina çiktik. Ve Vâdi'l-Kura'da bir kadinin bahçesine geldik. Resûlüllah (SaUaîlahü Aleyhi ve Setlem):
«Bu bahçeyi tahmin edin!» buyurdu. Biz de onu tahmin ettik. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onu on kile olarak tahmin etti. Ve (kadina) :
«insaatlari biz sana donünceye kadar bunu belle!» dedi. Ve yürüdük Nihayet Tebûk'e geldik. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Bu aksam sizin üzerinize siddetli bir rüzgâr esecek. O rüzgârda sizden kimse ayaga kalkmasin. Kimin devesi varsa ipini saglam baglasin!» buyurdu. Arkacigindan siddetli bir rüzgâr esti. Derken bir adam ayaga kalkti ve rüzgâr onu götürerek Tayyî' daglarina atti. Eyle hükümdari îbnü'I-Almâ'in elçisi Resûlüllah (Saliatlahü A leyhi ve Sellem) 'e bir mektup getirdi. Ona bir de beyaz katir hediye etti. Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Selletn) dahî kendisine cevap yazdi ve bir elbise hediye etti. Sonra yola revan olduk, nihayet Vadi'l-Kura'ya geldik. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SellemJ kadina bahçesini sordu ;
«Bahçenin mahsulü kaç kileye balig oldu?» dedi. Kadin :
— On kileye! cevâbini verdi. Bunun üzerine Resûlüllah (Satlallaliü Aleyhi ve Sellem)'.
«Ben acele ediyorum. Sîzden kim dilerse benimle beraber acele gelsin. Isteyen kalsin!» buyurdu. Biz de yola çiktik. Medine'ye yaklastigimizda:
«Iste Tâbe! [7] Ve iste Uhud! O bizi seven bir dagdir. Biz de onu severiz,» buyurdu. Sonra ilâve etti:
«Süphesiz En sar hanelerinin en hayirlisi Benî Neccar hûnesidir. Sonra Benî Abdil-Eshel hanesi, sonra Benî Abdil-Haris b. Hazrec [8] hanesi, sonra Bsmî Sâide hânesidir. Ensârin her hanesinde hay;r vardis.» Az sonra Sa'd b. Tifcade'ye yetistik. Ebû Üseyd (ona) : Görmedin mi Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ensâr hanelerinin hayirlilarini söyledi de bizi en sona birakti, dedi. Bunun üzerine Sa'd Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ya yetiserek :
— Yâ Hesûlallah! Ensar hanelerinin hayirlilarini söylemis; tizi ev sona birakmissin! dedi. o da :
«Size hayalilardan olmaniz yetismiyor mu?» buyurdu.

12- (...) Bize bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Seyhe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize AIfan rivayet etti. H.

Bize Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Mugîre b. Se-lemete'l-Mahzumî haber verdi.
Her iki râvi demisler ki: Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Amr b. Yahya bu isnadla:
«Ensar hanelerinin her birinde hayir vardir.» cümlesine kadar rivayet etti. Ondan sonraki Sa'd b. Ubâde kissasini anmadi. Vüheyb'in hadîsinde : «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de ona memleketinin idaresini verdigini yazdi.» ifâdesini ziyâde etmistir. Vüheyb'in hadîsinde «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'de ona yazdi.» cümlesini anmamistir.
Bu rivayetlerden Ebû Humeyd hadîsini Buhâri «Kitabu'z-Zekât», «Kitâbu'1-Hacc» ve «Kitabu'l-Megâzî»'de; Ebû Dâvud «Haraç» bahsinde rivayet ettikleri gibi, Ebû Üseyd hadîsini Buhârî, Tirmizî ve Nesâî «Menâkib» bahsinde muhtelif râvüerden tabrîc etmislerdir.
Ulemânin beyânina göre Ümmü Mâ1ik'in tulumu sikmasiyle yag bereketinin gitmesi ve ondan sonraki rivayette adamin arpayi ölçmesiyle zahirenin bitmesinin hikmeti bu fiillerin tevekkül ve teslime aykiri olmalaridir. Yâni Allah'in rizkina tevekkül ettikleri müddetçe rizik devam etmis, kendi güç ve kuvvetlerine güvenerek isi ele almaya ve Allah'in hükmündeki esrari anlamaya kalkisinca bu nimetlerin ellerinden alinmalariyla cezalandirilmislardir.
Vesk : Altmis sa' demektir. Bu miktar tahminen onbes teneke eder. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) o zâta yarim vesk arpa verdigine göre bugünkü hesapla asagi yukari yedi teneke arpa vermis demektir. Iste günlerce kendisinin, ailesinin ve misafirlerinin yemekle bitiremedikleri zahire budur. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu zâta arpayi ölçmemis olsa bitmeyip onlari beslemekte devam edecegini bildirmistir.
Görülüyor ki: Gerek Ümmü Mâ1ik'in yaginda gerekse bu zatin irpasmda Resûlüllah (Sallaiîahü Aleyhi ve Seilem) açik birer mucize göster-iistir. Bundan sonraki rivayetlerde dahî mucizeler görmekteyiz. Te-ük'ün ayakkabi bagi kadar ince akan kaynaginin saril saril akan bir lereye inkilâb etmesi; hattâ kimse yerinden kalkmasin diye tenbihde bulundugu halde bir adam rüzgâr aninda ayaga kalktigi için kendisine bir ;ezâ olmak üzere rüzgâr tarafindan Tayyî daglarina atilmasi, kalinin bahçesinden "on vesk (takriben yüz elli teneke) meyve çikacagini tahmin buyurmasi ve neticede bahçeden o kadar meyve toplanmasi birer mucizedir.
Tebük ; Medîne 'ye on dört konak mesafede Medine Ile Sam arasinda bir sehirdir. D ime § k üe aralarinda on bir konak mesafe oldugu söylenir. Tebük gazasi Resûl-i Ekrem (Sallaiîahü Aleyhi ve Sellem)fin istirak ettigi son gazadir. Sicagin çok siddetli oldugu ve meyvelerin kemâle erdigi bir zamana tesadüf etmis, fakat bu gazada çarpis-jma olmamistir.
Vadi'I-Kura : Kicaz'm Sam tarafina düsen eski bir sehirdir. 'Eyle de Misi r 'la Mekke arasinda bir sahil sehridir. Buranin hükümdari Yuhanna b. Ru'be Peygamber (Sallaiîahü Aleyhi ve Seilem) bir mektup ve hediye olarak bir de beyaz katir göndermistir. Bu hayvanin ismi Düldül 'dür. Hadîsin zahirine bakilirsa Düldül bu gazada hediye edilmistir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in ondan baska bir katiri -'bulundugu da rivayet olunmamistir. Su halde burada zahiren bir tearuz göze çarpmaktadir. Söyle ki; Tebük gazasi hicretin dokuzuncu senesinde olmustur. Halbuki Peygamber (Sallaiîahü Aleyhi ve Seilem} Haneyn gazasina bu hayvanin üzerinde çikmistir. Vak'a sa-hîh hadîslerle rivayet edilmis ve söhret bulmustur. Huneyn gazasi hicreün sekizinci yilinda Mekke 'nin fethinden sonra olmustur.
Kaadî îyâz bu çelisikligi gidermek için sunu söylemistir : «O halde hayvanin hediye edilmesi Tebük gazasindan Önceye hamledilir. Zaten hediye meselesi elçinin gelmesi üzerine (vav) ile atfedilmistir. Bu edat tertib iktiza etmez.»
Uhud daginin Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)i sevmesi meselesi hac bahsinin sonunda geçmisti.
Ensar hanelerinden murad kabilelerdir. Bunlarin içinden Benî Neccâr'in en faziletli olmasi Islâm'i ilk kabul edenler olduklari ve dinde güzel eserler biraktiklari içindir.
Tayyi' daglari: Ece ve Selma isminde iki dagdir. Bunlara Amâ1ika denilen kavmden bir erkekle kadinin ismi verildigi söylenir. Hadîsin bir rivayetinde rüzgâr iki adam sürüklemistir. Bunlar Benî Saide kabilesinden iki zât olup, biri haceti için gitmis ve gittigi yerde tikanmis kalmis. Öteki devesini aramaya çikmis. Onu da rüzgâr Tayyi daglarina atmis. Bu hâdise Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e haber verilince :

«Ben size yaninda arkadasi olmaksizin kimse disari çikmasin demedim mi?» buyurmus. Sonra gittigi yerde tikanip kalan zata duâ etmis, o hemen sifa bulmus. Öteki Resûlüllah (Sallalluhü Aleyhi ve Seilem) 'e Tebük1den döndügünde yetismis.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Âlimin arkadaslarini burada oldugu gibi imtihan etmesi müste-habdir.
2- Hadîs-i serîf Medine 'nin, Uhud daginin ve Ensarm faziletlerine delildir.
3- Bu hadîsler ayrica Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in ümmetine karsi gösterdigi sefkat ve merhamete delildirler.
4- Kâfirin hediyesi kabul edilir.
5- Kâfirlerin hükümdarina hediye göndermek ve küffâra yer vermek
caizdir.
6- Peygamber (Sallaiîahü A leyhi ve Seilem) 'in sözüne muhalefette bulunmak siddet ve felâket getirir.

4- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)'in Allah Teala'ya Tevekkülü ve Allah'in Onu Insanlardan Korumasi Babi

13- (843) Bize Abd b. Humeyd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdür-rezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer Zührî'den, o da Ebû Seleme'-den, o da Câbir'den naklen haber verdi. H.
Bana Ebû Imran Muhammed b. Cafer b. Ziyad da rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Ibrahim (yâni Ibni Sa'd) Zührî'den, o da Sinan b- Ebî Sinan Ed-Düelî'den, o da Câbir b. Abdillah'dan naklen haber verdi. Câbir söyle demis : Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sel/em)'le birlikte Necid tarafina gazaya gittik. Ve Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'e diken agaci çok oîan bir vadide yetistik. Derken Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) bir agacin altina indi de kilicini onun dallarindan birine asti. Cemâat da agaçlarla gölgelenmek için vadiye dagildilar. Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Setlem) buyurdu ki:
«Gerçekten ben uyurken bana bir adam geldi. Ve kilici aldi Hemen uyandim. Adam basimda duruyordu. Hiç anlamadim, kiliç siyrilmis olarak elinde idi. Ve bana : Seni benden kim men eder? dedi. Ben : Allah! dedim. Sonra ikinci defa (tekrar) : Seni benden kim men eder? dedi. Ben (yine) Allah! dedim. Bunun üzerine ki fici kinina iade etti. Ve hemen oturdu.» Ondan sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona kötü bir sey söylemedi.

14 - (...) Bana Abdullah b. Abdirrahman Ed-Dârimî ile Ebû Bekr b. Ishâk da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebu'l-Yeman haber verdi. (Dedi ki) : Bize Suayb, Zührî'den naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Sinan b. Ebî Sinan Ed-Duelî ile Ebû Seleme b. Abdirrahman rivayet ettiler. Onlara da Câbir b. Abdillah EI-Ensârî —ki Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) "m ashabindan idi— haber vermis ki: Kendisi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Se!lem)'lti birlikte Necid tarafina bir gazaya gitmis. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) dönünce o da beraberinde dönmüs. Bir gün kendilerine sicagin siddeti gelip çatmis...
Sonra râvi Ibrahim b. Sa'd ile Ma'mer'in hadîsi gibi nakletmistir.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affa a rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eban b. Yezid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Ebî Kesîr, Ebî Seleme'den, o da Câbir'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'le birlikte geldik. Zatü'r-Rika denilen yere ulastigimizda...
Râvi Zührî*nin hadîsi mânâsinda rivayette bulunmus. Fakat «Sonra Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) ona kötü bir sey söylemedi.» cümlesini anmamistir.
Bu hadîsi Buhârî «Kitabü'l-Megâzî»'nin bir iki yerinde ve «Ki-tabü't-Tib»'da tahrîc etmistir.
Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'e gelen adamin ismi Gûres yahut Garves'dir. Kaadî îyâz her iki seklini

söyledikten sonra dogrusu Garves'dir, demistir. Hattâbi, Guveyris oldugunu söylemistir. Bu adama Dü'sûr denildigini söyleyenler de vardir. îbni Ishâk diyor ki: «Küffâr Dü'sûr'a Muhammed yalniz kaldi, sunun isini bitiriver, dediler, Dü'sûr onlarin reisi idi. Cesur bir adamdi. Yanma keskin bir kiliç alarak geldi ve Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem)in basina dikilerek: Seni tenden kim men eder? dedi. Hemen Cibril (Aleyhisselam) gögsünden itti ve elinden kiliç düstü. Bu sefer onu Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) aldi ve:
«Bugün asil seni benden kim men eder?» dedi. Dü'sûr : Hiç kimse! cevâbim verdi. Bunun üzerine Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) ona:
«Kalk isine git!» dedi. Dü'sûr dönüp giderken : Sen benden daha hayirlisin, dedi. Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) de:
«Ben buna senden daha hak sahibiyim.» buyurdu. Sonra Dü'sûr müs-lüman oldu. Hadîsin bir lâfzinda Dü'sûr : Ben de Allah'tan baska ilâh olmadigina ve senin Resûlüllah olduguna sehâdet ediyorum, demis. Sonra kavmine giderek onlari Islâm'a davet etmistir.»

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Hadîs-i serif Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem)'in tevekkülüne ve Allah'in onu insanlardan koruduguna delildir.
2- Vâdîlerdeki agaçlarin altinda gölgelenmek silâh ve torba gibi esyayi onlarin üzerine asmak caizdir.
3- Harbî olan kâfire ihsanda bulunmak ve esirse salivermek caizdir.
4- Hadîs-i serîf Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeIiem) 'in secaatma, sadakatina, affu safhma, kötülüge karsi iyilikle mukabelede bulunduguna delildir.

5- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SelIem)'in Hidayet ve Ilimle Gönderildignin Misalini Beyan Babi

15- (2282) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ebû Âmir EI-Es'arî ve Muhammed b. Alâ' rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Âmir'indir. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme Büreyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Settern)'den. naklen rivayet etti:
«Gerçekten Allah (Azze ve Celle)'nin beni hidâyet ve ilimle göndermesinin misâli bir yere isabet eden yagmur gibidir. Bu yerin bir kismi güzeldir. Süyu kabul eder, ot ve birçok çimen bitirir. Bir kismi da çoraktir. Suyu tutar. Allah onunla da insanlara fayda verir. Ondan su içerler, hayvan sularlar, hayvan otlatirlar. Yerin baska bir kismina da yagmur isabet eder, ancak o sadece düz yerdir. Ne su tutar, ne de çimen bitirir, iste Allah'in dinince fakih olan ve Allah'in benimle gönderdigi seyden kendisine fayda verdigi; ögrenip ögreten kimsenin misâli ile bu hususta kibirinden bas kaldirmayanin ye benim kendisiyle gönderildigim Allah'in hidâyetini Icabul etmeyenin misâli budur.» buyurmuslar.
Bu- hadîsi Buhari ile Nesâî «Kitabü'l-Ilim»'de tahrîc etmislerdir,
Gays: Yagmur demektir. Usbt tela', kele' ve hasis kelimeleri ot mânâsina gelirlerse de hasis kuru ota, usb ve kela' yas ota mahsusturlar. Kele' ise yas ve kuru ota itlak edilir. Kîân : Kâm cem'idir. Düz ve yalabik yerler demektir. Bazilari nebat olmayan yer mânâsina geldigini söylemislerdir ki; burada murad da odur. Nevevî diyor ki: «Bu hadîsten maksad Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve SeUem) 'in getirdigi dogru yolu yagmurla temsildir. Mânâsi sudur: Yeryüzü üç nevidir. Insanlar da öyledir. Bir nevi yagmurdan faydalanir. Kurumusken dirilerek çimen bitirir, insanlar, hayvanlar .ve ekinler ondan istifâde eder. Insanlarin birinci nev'i de öyledir. Kendilerine hidâyet ve ilim yetisir, onu bellerler. Kalbler dirilir. Onunla amel eder ve baskasina ögretirler. Bu suretle hem kendileri faydalanir, hem baskalarini faydalandirirlar. Yerin ikinci nev'i kendisi için faydalanmayi kabul etmeyendir. Lâkin kendisinde baskasi için fayda vardir. O da suyu tutmasi dir. Böylece ondan insanlar ve hay-vanlar faydalanirlar. Insanlarin ikinci nev'i de böyledir. Belleyisli kalb-leri vardir. Lâkin dürüst anlayislari, mânâ ve hükümleri çikaracak olgun akillari yoktur. Tâat ve amelde ictihad edemezler. Bunlar ilmi ve hidâyeti istifâde

etmek isteyen biri gelip isteyinceye kadar muhafaza ederler. Gelen onlardan alip istifâde eder. Bu gibiler de kendilerine ulasan ilimle baskasina fayda verirler. Yerin üçüncü nev'i hiç bir sey yetistirmeyen sabh ve tuzlu yerdir. Bu ne sudan istifâde eder, ne de baskasi istifâde etsin diye suyu tutar. Insanlarin üçüncü nev'i de böyledir. Bunlarin ne belleyisli kalbleri vardir, ne de anlayisli akillari... Ilmi isittikleri vakit ondan faydalanmazlar. Baskalari faydalansin diye bellemezler.»
Görülüyor ki Nevevî gerek yerin, gerekse insanlarin üçer kismini beyan etmis. Yalniz hadîsin hangi cümlesi benzetilen kismin hangi cümlesine misal oldugunu beyan etmemistir. Diger ulemâ hadîsi üç nev'e tatbik hususunda ihtilâf etmislerdir. «El-Mebârik» ismindeki eserin sahibi «Allah'in dininde fâkih olan» cümlesinden «ögrenip, ögreten» ibaresine kadar olan kismi yerin birinci nev'ine misal; «kibirinden bas kaldirmayanin» ibaresini ikinci nev'e; «Allah'in hidâyetini kabul etmeyen» cümlesini de üçüncü nev'e misal göstermistir. Bâzilari: «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) turada insanlarin en yüksek ve en asagi tabakalarini zik-retmis, bunlarin arasmdakini anlasildigi için hazfetmistir.» demisler. Kirmani gibi bir takimlari da hadîste birinci ismi mesule atfedilen mevsûlan hazfedildigini söylenislerdir. Ibare söyle takdir edilir: Iste Aî-lah'm dininde fakih olanin misâli ve iste kendisine ilim fayda verenin misâli ilâh... Böylece insanlarin üç kismi da zikredilmis olur. Yalniz aralarinda tertib yoktur. Çünkü Allah'in dininde fakih olanlar yerin ikinci nev'ine; ilmi ögrenip ögretenler birinci nev'ine, kibirlilerse üçüncü nev'ine misaldirler.
Hadîs-i serîf'te ilmin envâi vardir. Darb-i mesel ögrenip ögretmenin fazileti, bunlara siddetle tesvik ve ilimden yüz çevirenleri zem bunlardandir.

6 - Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Ümmetine Olan Sefkati ve Onlari Zarar Verecek Seylerden Kendilerini Sakindirmalari Hususundaki Mübalagasi Babi

16- (2283) Bize Abdullah b. Berrad El-Es'âri ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Küreyb'indir. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme Bü-teyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den naklen rivayet etti. Söyle buyurmuslar:
«Süphesiz benim ve Allah'in benimle gönderdigi seyin misâli bir adamin misâli gibidir. Ki : Kavmine gelir de : Ey kavmim, ben orduyu iki gözümle gördüm. Ben gerçekten soyunmus uyariciyim. Kurtulmaya bakin! der. Kavminden bir taife ona itaat eder. Ve gecelikle yola düserek yavas yavas giderler. Onlardan bir taife de onu yalanlayarak yerlerinde sabahlarlar ve ordu sabah baskim yaparak onlari helak eder. Köklerini kurutur, iste bana itaat edip getirdigime tâbi olanlarla, bana isyan edip getirdigim hakki yalanlayanlarin misâli, budur.»
Bu hadîsi Buhari «Rikak» ve «î'tisam* bahislerinde tahrîc etmistir.
Soyunmus uyaricidan murad : Korkunç haber getirendir. Eskiden Araplar'in âdetine göre bir adam bir cemâati korkutmak ve kendilerine korkunç bir haber vermek isterse elbisesini çikarir, sayet uzakta ise bu elbise ile kendilerine isarette bulunur.
Bununla musibet haberi verdigine isaret ederdi. Bunu ekseriyetle bir cemâatin öncüsü ve gözcüsü yapardi. Böyle yapmasi: Gören daha iyi far-ketsin, daha çok sassin ve manzara daha çirkin olsun diyedir. Bu sekil o cemâati düsman için hazirlanmaya daha çok tesvik eder. Bazilarina göre bunun mânâsi: «Ben, kendisine düsman yetisip, elbisesini alan uyariciyim. .Iste sizi çiplak olarak uyariyorum.» demektir.
«Alâ niühletihim» tâbiri Müs1im'in bütün nüshalarinda burada oldugu gibidir. «Ekem'ü beyne's-Sahiheyn» nam eserde ikisinin de dogru oldugunu söylüyor.

17- (2284) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Mugîre b. Abdirrahman El-Kuresî, Ebu'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hü-reyre'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlülîah {Sailaliahü Aleyhi ve Sellem):
«Benimle ümmetimin misâli ancak ve ancak ates yakan bir adamin misâli gibidir. Ki : Hayvanlar ve pervaneler onun içine düsmeye baslarlar. Ben sizin eteklerinizden tutuyorum, *zse onun içine atiliyorsunuz.» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Amru'n-Nakid ile Ibni Ebî Ömer de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân, Ebu'z-Zinad'dan, bu isnadla bu hadîsin benzerini rivayet etti.

18- (..) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer Hemmam b. Münebbih'-den naklen haber verdi. Hemmam : Ebû Hüreyre'nin : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den bize rivayet ettikleri bunlardir diyerek bir takim hadîsler rivayet etmistir. Onlardan biri de sudur: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Benîm misâlim ates yakan bir adamin misâli gibidir. Ates etrafindaki seyleri aydinlatinca pervaneler ve su atesteki hayvanlar içine düsmeye baslarlar. Adam onlari men etmeye baslarsa da onlar kendisine galebe çalarak atese atilirlar. Iste benimle sizin misâliniz budur. Ben atesten korumak için sizin eteginizden tutuyorum : Atesten beri gel! Atesten beri gel! diyorum. SIz bana galebe çalarak onun içine atiliyorsunuz.» buyurdular.

19- (2285) Bana Muhammed b. HâtIm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Mehdi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Selîm, Said b. Mînâ'dan, o da Câbir'den naklen rivayet etti. Câbir söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem);
«Benimle sizin misâliniz, ates yakan bîr adamin misâli gibidir ki; hemen circirlarla pervaneler Içine düsmeye baslarlar. O bunlari kovar. Ben de atesten korumak için sizin eteginizden tutuyorum. Halbuki siz elimden kaçiyorsunuz.» buyurdu.
Bu hadîsi Buhârî «Rikak» bahsinin bir iki yerinde tahrîc etmistir.
Nevevî diyor ki: «Bu hadîsten maksat sudur: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) câhillerle muhaliflerin günahlari ve sehvetleri sebebiyle âhiret atesine düsüslerini ve bu husustaki hirslarini pervanelerin dünya atesine düsüslerine benzetmistir. Çünkü pervanede akil ve temyiz yoktur. Günahkârlar dahî Peygamberler (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendilerini men etmis ve eteklerinden tutmus oldugu halde, elinden kaçmislardir. Su halde her iki firka kendini helak etmek için hirsli ve bu hususta gayret sarfetmis demektir.»

7- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Son Peygamber Olusunun Beyani Babi

20- (2286), Bize Amr b. Muhammed En-Nâkid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Siifyân b. Uyeyne, Ebu'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Efcû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti. Söyle buyurmuslar;
«Benimle diger peygamberlerin misâli bir bina insâ eden; onu iyi ve güzel yapan adamin misâli gibidir ki : Insanlar o binayi dolasmaya baslarlar. Bundan daha güzel bînâ görmedik, yalniz su kerpiç müstesna, derler. Iste o kerpiç benim.»

21- (...) Bize Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer Hemmam b. Münebbih'-den rivayet etti. Hemmam Ebû Hüreyre'nin Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den bize rivayet ettikleri bunlardir diyerek bir takim hadîsler rivayet etmistir. Onlardan biri de sudur : Ve Ebu'l-Kasim (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Benimle benden önce geçen peygamberlerin misâli, bir takim evler insâ eden, onlari iyi, güzel ve mükemmel yapan, ancak köselerinden bir kösesinde bir kerpiç yeri birakan bir adamin misâlidir. Ki : Insanlar dolasmaya ve binayi begenmeye baslarlar. Hem surayc bir kerpiç koysan da binan tamam olsaydi ya derler. Muhammet (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) der ki : Iste o kerpiç benim.» buyurdular.

22- (...) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve ILni Hucr' da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ismail (yâni îbni Cafer) Abdullah b. Dinar'dan, o da Ebû Sâiih Semman'dan, o da Ebû Küreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSeltem):

«Benimle benden Önce geçen peygamberlerin misâli bînâ insâ edip onu iyI ve güzel yapan, yalnsz köselesinden bîr kösede bir kerpiç yeri birakan bir adam gibidir. Ki : Insanlar o binayi dolasirlar ve begenirler de, su kerpiç konsaydi ya, derler. îsie o kerpiç benim, peygamberlerin sonu da benim.» buyurmuslar.

(...) BI2e Etû Bekr b. Sbî Seybe Üe Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye A'mes'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Ebû Said'den naklen rivayet etü. Söyle demis: ResüîüHali (Sailaliahü Aleyhi ve (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) buyurdular ki: «Benimle peygamberlerin misnü...» Verâni yukardaki hadîs gibi rivayette bulunmustur.

23- (2287) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Selim b. Hayyan rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd b. IVlîna' Câbir'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)den naklen rivayet etti. Söyle buyurmuslar:
«Benimle diger peygamberlerin misâli bîr ev insa ederek onu tamamlayan ve mükemmellestiren yalniz bir kerpiç yeri müstesna birakan adamin misâli gibidir ki : Insanlar o eve girmeye ve ona sasmaya baslarlar. Ama su kerpicin yeri bos olmasa derler. Resûlüllaîi (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurmuslar ki : Isîe o kerpicin yeri benim. Geldim ve peygamberlerin sonunu getirdim.»

(...) Bu hadîsi bana Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Mehdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Selim bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti. Ve «Etemmeliâ» yerine «Ahsenehâ» dedi.
Bu hadîsi Buhârî «Kitabu'l-Menâkib»'de, Nesâi «Tefsir» de, Tirmizî «Emsal» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in burada bir tesbihi temsili yaptigi görülüyor. Bu tesbihin hususiyeti müsebbehin bütün hallerinden bir vasif alinarak müsebbehün bihin hallerinden bir vasfa benzetmektir. Burada da söyle denilir : Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Selteni) peygamberleri ve onlarin getirdiklerini güzel ahlâka irsad meselelerini saglam temel üzerine bütün teferruatiyle mükemmel ve güzel bir sekilde kurulan yalniz bir kerpiç yeri eksik birakilan binaya benzetmistir. Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Selteni) güzel ahlâki tamamlamak için gönderildigine göre o binanin kusurunu tamamlayan kerpiç odur. Hadîs-i serif anlatmayi kolaylastirmak için darb-i mesel getirmenin caiz olduguna, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seliemfm sâir peygamberlerden efdaliyetine ve Allah Teâlâ'nin onunla peygamberler dizisine son verdigine delildir.

8 -Allah Teala Bir Ümmete Rahmet Diledigi Zaman Evvela o Ümmetin Peygamberinin Ruhunu Kabzetmesi Babi

24- (2288) Müslim der ki: Bana Ebû Üsâme de rivayet olundu. Bunu ondan rivayet edenlerden biri de Ibrahim b. Said'dir. Buyurmuslar ki:
«Süphesiz Allah (AzzeveCelle) kullarindan bir ümmete rahmet etme-yI dilerse o ümmetten evvel peygamberinin ruhunu kabzeder de onu o ümmet için bir öncü ve dümdar yapar. Bir ümmetin de helakini dilerse onu peygamberi sag iken azâb eder. Ve peygamberin gözünün önünde onu helak eder. Ümmeti onu tekzîb edip emrine isyan ettikleri için onlari helak etmekle peygamberini de memnun eder.»
Mâzirî ile Kaadî Iyâz bu hadîsin «Sahîh-i MüslimVdeki münkaü hadîslerden oldugunu söylemislerdir. Çünkü Müslim onu Ebû Üsâme 'den kim rivayet ettigini söylememistir. Fakat Nevevi bunu kabul etmemis, kendilerine söyle cevab vermistir : «Bu hakîkatta inkita degil, sadece meçhulün rivayetidir. Maamafih bazi mu'temed nüshalarin hasiyesinde Ebû Üsâme 'den rivayet edenin kim oldugu da bildirilmistir.
Cellûdî demistir ki: Bize Muhammed b. Müseyyeb El-Ergiyânî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibrahim b. Said El-Cevherî bu hadîsi isnâdiyle Ebû Üsâme'den rivayet etti.»

9- Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellem)'in Havzi Ile o Havzin Sifatlarini Isbat Babi

25- (2289) Bana Ahmed b. Abdillah b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zaide rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Melik b. Umeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Cündebi sunu söylerken isittim : Ben Peygamber (Saîlalîahü Aleyhi ve Sellemyi: «Ben havzin basina sizden önce varacagim» buyururken isittim:

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki' rivayet etti. H.
Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbni Bisr rivayet etti. Her iki râvi Mis'ar'dan rivayet etmislerdir. H.
Bize Ubeydullah b. Muaz dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Müsenna da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Cafer rivayet etti.
Her iki râvi demisler ki: Bize Su'be rivayet etti. Her iki râvi Abdü'l-Melik b. Umeyr'den, o da Cündep'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilemj'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.
Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'r-Rikakf'da tahrîc etmistir.
Farat: Bir yere gidenlerden önce varip onlar için hazirlikta bulunan kimsedir. Burada ondan murad sevab ve sefaatdir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ümmetine sefaatçi olmak için Havz-i Kevser'in basina onlardan önce varacaktir.
Kaadî Iyâz diyor ki: «Havz hadîsleri sahihtir. Havza iman farzdir. Bunu tasdik imandandir. Ehl-i Sünnet ve'1-cemâat'a göre havza zahirî mânâsina göre inanilir. Te'vîle gidilmez. Bu hususta ihtilâf yoktur. Havz hadîsi mütevatirdir. Çünkü onu sahabeden elliden fazla kimse nak-letmislerdir.» Müslim onu Abdullah b. Amr, Âise, Ümmü Seleme, Ukbe b. Âmir, Ibni Mes'ûd, Huzeyfe, Harise b. Vehb, Müstevrid, Ebû Zer, Sevban, Enes, Câbir ve Ibni Semûra hazeratmdan rivayet etmistir. Müslim 'den baskalari ise Ebû Bekr, Zeyd b. Erkam, Ebû Ümâme, Abdullah b. Zeyd, Ebû Berze, Süveyd b. Ha bele, Abdullah b. Suna-bihi, Bera' b. Âzib, Esma binti Ebî Bekir, Havle binti Kays v.s. den rivayet etmislerdir. Buhârî ile Müslim onu Hz. Ebû Hüreyre 'den de rivayet etmislerdir. Baskalari Ömer b. Hattâb, Âiz b. Ömer ve diger sahabeden rivayetler tahrîc etmislerdir.
Hafiz Ebû Bekr, Beyhakî bunlari «El ba'sü ve'n-Nüsür» adli kitabinda isnadlariyla ve muhtelif tarikleriyle bir araya toplamistir.
Kaadî Iyâz: «Bunlarin bazisinda hadîsin mütevâtir olmasini gerektiren mânâlar mevcuttur.» demektedir.

26- (2290) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yâ-kub (yani Ibni Abdirrahman El-Karî) Ebû Hâzim'den, rivayet etti.(Demis ki):Ben Sehl'i sunu söylerken isittim. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i:
«Ben havzin basina sizden önce varacagim, kim gelirse ondan içecek ve kim içerse ebediyen susamayacaktir. Muhakkak benim üzerime beni îo-niyan, benim de kendilerini tanidigim bir takim kavimler gelecek, sonra benimle onlarin arasina girilecektir.» buyururken isittim.
Ebû Hazim demis ki: Ben bu hadîsi cemaata rivayet ederken Ku'-man b. Ebî Ayyas isitti de :
— Sehl'i böyle derken mi dinledin? diye sordu. Ben de :
— Evet! cevâbini verdim.

(2291) (Dedi ki) : Ben de Ebû Saîd-i Hudrî üzerine gehâdet ederim. Onun ziyâde ederek söyle dedigini dinledim «Bunlar bendendir (diyecegim). Sen onlarin senden sonra ne yaptiklarini bilmezsin, denilecek. Ben de : Benden sonra yolunu degistiren uzak olsun, uzak olsun! diyecegim.»

(...) Bize Harun b. Saîd El-Eylî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Üsâme, Ebî Hâzim'den, o da Sehl'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Setlem) 'den naklen haber verdi. Bir de Nu'man b. Ebî Ayyas'dan [9], o da Ebû Saîd-i Hudrî'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den

Ya'kub'un hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

27- (2292) Bize Davud b. Amr Ed-Dabbî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nâfi b. Ömer El-Cümahî, Ibni Ebî Müleyke'den rivayet etti. (Demis ki) : Abdullah b. Amr b. Âs sunu söyledi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Benim havzim bir aylik yol mesâfesindedir. Onun köseleri düzdür. Suyu gümüsten daha beyaz, kokucu miskden daha güzeldir. Bardaklari gökyüzünün yildizlari gibidir. Ondan kim içerse bir daha ebediyyen su-samaz.» buyurdular.

(2293) Râvi diyor ki: Esma' binti Ebî Bekr de sunu söyledi: Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sillem):
«Ben havzin basinda olacagim. Tâ ki sizden yanima gelenleri göreyim. Bana yaklasan bazi insanlar yakalanacak. Ben : Yârabbi! (bunlar) benden ve benim ümmetimdendir, diyecegim. Bana : Sen duymadin mi, onlar senden sonra ne yaptilar. Vallahi onlar senden sonra geriye dönmekte devam ettiler, denilecek.» fcuyurdu.
Râvi diyor ki: Ibni Ebî Müleyke : «Allahmi, biz geriye dönmekten yahut dinimizde fitneye ugramaktan sana siginiriz.» derdi.

28- (2294) Bize Ibni Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yaliya b. Süleym, Ibni Hüseyin'den, o da Abdullah b. Ubeydillah b. Ebî Müley-ke'den naklen rivayet etti ki: Kendisi Âise'yi sunu söylerken isitmis : Ben Resûlüllah (Saüallahü Aleyhi ve Sellem) 'i ashabinin arasinda oldugu halde söyle buyururken isittim:
«Ben havzin basinda olacagim. Sizden bana gelenleri gözetecegim. Vallahi bana yakin gelmis bir takim adamlar bölünecektir. Ben : Ey Rab-bim (bunlar) benden ve benim ümmefimdendir, diyecegim. Teâlâ Hazretleri de :
— Sen onlarin senden sonra ne yaptiklarini bilmezsin. Onlar gerisi geriye dönmekte devam ettiler, diyecektir.»

29- (2295) Bana Yûnus b. Abdi'1-A'lâ Es-Sadefî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Amr (bu zât Ibni'l-Hâris'dir) haber verdi. Ona da Bükeyr Kasim b. Abbas El-Hâsimî'-den, o da Ümmü Seleme'nin azatlisi Abdullah h* Râfi'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"m zevcesi tImmÜ Seleme'den naklen rivayet etmis ki : Söyle demis : Halkin havzdan bahsettiklerini isitiyordum, ama tunu Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den isitmemis tim. Yine bundan bahsedilen bir gündü. Câriye basimi tariyordu. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i isittim:
«Ey nas!» diyordu. Hemen cariyeye :
— Benim isimi sonraya birak! dedim,
— Ama o erkekleri çagirdi, kadinlari çagirmadi ki! dedi.
— Ben insanlardanim, dedim. Müteakiben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben sizin için havzin basina Önce varacagim. Bana bakin! Sakin biriniz gelip de kaybolmus deve kovulur gibi benden kogulmasin. Ben de : Bu neden dolayi demiyeyim. Arkasindan :
— Sen hakikaten bunlarin senden sonra neler icâd ettiklerini bilmezsin! denilmesin. Ben de :
Uzak olsun! demiyeyim.» buyurdular.

(...) Bana Ebû Ma'ner-Rakâsî ile Ebû Bekr b. Nâfi' ve Abd b. Hu-meyd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Âmir (bu zat Abdü'l-Melik b. Amr'dir) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize -Eflah b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Ümmü Seleme kendisi taranirken Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i minber üzerinde:
«Ey insanlar!» derken isittigini ve basim tarayan cariyeye :
— Basimi topla! dedigini. Bükeyr'in Kasim b. Abbas'dan rivayet ettigi hadîs gibi rivayette bulundu.

30- (2296) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys Yezid b. Ebî Habib'den, o da Ebu'l-Hayr'dan,

o da Ukbe b. Âmir'den naklen rivayet etti ki: Bir gün Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seüem) (evinden) çikarak Uhud sehidlerine cenaze namazini kildi. Sonra minbere çikti da sunlari söyledi:
«Ben sizin için dündarim. Ben sizin üzerinize sahidim. Ben vallahi simdi havzimi görmekteyim. Bana gerçekten yer hazinelerinin anahtarlari yahut yerin anahtarlari verilmistir. Ve ben vallahi sizin benden sonra sirk kosacaginizdan korkmuyorum. Lâkin sizin dünya hakkinda yaris edeceginizden korkuyorum.» buyurdular.

31- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vehb (yâni Ibni Cerir) rivayet etti, (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti, (Dedi ki) : Ben Yahya b. Eyyub'u, Yezid b. Ebî Habib'den, o da Mer-sed'den, o da Ukbe b. Âmir'den naklen rivayet ederken dinledim. Ukbe söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Uhud sehidlerinin üzerine cenaze namazi kildi. Sonra (gelip) Minbere çikti. Dirilerle ölülere veda eden gibi hutbe okudu. Ve :
«Ben havzin basina sizden Önce varacagim. Gerçekten onun genisligi Eyle Ile Cuhfe arasi gibidir. Ben sizin benden sonra sirk kosacaginizdan korkuyor degilim. Lâkin ben sizin dünya hakkinda yarisa giriseceginizden ve birbirinizle çarpisip sizden öncekilerin helak oldugu gibi helak olacaginizdan korkuyorum.» buyurdular.
Ukbe: «Bu benim Resûlüllah. (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i minber üzerinde son görüsüm oldu.» demistir.

32- (2297) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ebû Küreyb ve Ibnî Nü-meyr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye, A'mes'den, o da Sekîk'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti. Abdullah söyle demis : Resûlüllah [Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben havzin basina sizden önce varacagim. Ve bîr takim kavimler hakkinda münakasa edecegim. Sonra onlar üzerine bana galebe çalinacak. Ben : Yâ Rabbî (bunlar benîm) ashabim! Ashabim! diyecegim. Bunun
üzerine :
— Sen onlarin senden sonra neler icad ettiklerini bilmezsin, denilecek.» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Osman b. Ebî Seybe üe îshâk b. Ibrahim de Ce-rir'den, o da A'mes'den bu isnadla rivayette bulundular. Yalniz o: «Ashabim! Ashabim!» ifadesini anmamistir.
(...) Bize yine Osman b. Ebî Seybe ile Ishâk b. Ibrahim ikisi birden Cerir'den rivayet ettiler. H.
Bize Ibni Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. Bu râviler toptan Mugîre'den, o da Ebû Yâil'den, o da Abdullah'dan, o da Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen A'mes'in hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir.
Su benim Mugîre'den rivayet ettigi hadîste «Ebû Vâil'den dinledim.» cümlesi vardir.

(...) Bize bu hadîsi Saîd b. Amr El-Es'asî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abser haber verdi. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Fudeyl rivayet etti.
Her iki râvi Husayn'dan, o da Ebû Vâil'den, o da Huzeyfe'den, o da Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen A'mes'le Mugîre'nin hadîsi gibi rivayette bulundu.

33- (2298) Bana Muhammed b. AbdIllah b. Bezi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Ebî Adiyy Su'be'den, o da Ma'bed b. Hâlid'den, o da Hâ-rîse'den naklen rivayet etti ki: Harise Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellemji havzmin San'a ile Medine arasi kadar oldugunu söylerken isitmis. Bunun üzerine Müstevrid ona :
— Onun kaplar dedigini sen isitmedin mi? demis.
— Hayir! cevâbini vermis. Müstevrid :
«Orada Icabiar yildizlar gibi görülecektir.» (cümlesi de olacaktir) demis.

(...) Bana Ibrahim b. Muhammed b. Ar'are de rivayet etti. (Dedi ki) :
Bize Haremî b. Umara rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Ma'bed b. Hâlid'den rivayet etti ki: Ma'bed, Harise b.

Vehb El-Huzâî'yi söyle derken isitmis: Ben Resûlilllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i... buyururken dinledim. O havzi da zikretmis. Yukarki hadîs gibi rivayette bulunmus. Fakat Müstevrid'In sözünü ve Hârise'nin sözünü anmamis.

34- (2299) Bize Ebû'r-Rabi' Ez-Zehrânî ile Ebû Kâmil El-Cahderî rivayet ettiler. '(Dediler ki) : Bize Hanimad (Bu zât Ibni Zeyd'dir) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyûb Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti, (Söyle demis) : KesûHillah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem):
«Gerçekten önünüzde bir havz vardir. Onun iki tarafinin arasi Cerba ile Ezruh arasi gibidir.» buyurdular.

(...) Bize Züheyr b. Harb ile Muhammed b. Müsennâ ve Ubeydullah b. Said rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Yahya (bu zât El-Kattan'dir.) Ubeydullah'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Nâfî', Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi.
«Gerçekten Önünüzde Cerba ile Ezruh arasi gibi bir havz vardir.» buyurmuslar. Ibnü Müsenna'nin rivayetinde :
«Benim havzim...» denilmistir.

(...) Bize Ibnü Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam ri vayet etti. H.
Bize Ebû Bekr b. Ebi Seybe dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bisr rivayet etti.
Her iki râvi demisler ki : Bize TJbeydullah bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti. Sunu da ziyade eyledi: «Ubeydullah dedi ki : Ona sordum da : Bunlar Sam'da iki köydür. Aralarinda üç gecelik mesafe vardir, dedi.» Ibni Bisr'in hadîsinde (üç gece yerine) üç gün denilmistir.

(...) Bana Süveyd b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hafs b. Meysera, Musa b. Ukbe'den, o da Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den, o da Peygamber (Sattaîlahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen Ubeydullah'm hadîsi gibi rivayette bulundu.

35- (...) Bana Harmele b. Yahya dahi rivayet etti. Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ömer b. Muhammed Nâfi'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Gerçekten önünüzde Cerba ite Ezruh arasi kadar bir havz var. Onda gökyüzünün yildizlari gibi ibrikler var. Her kim ona gelir de ondan içerse bîr daha ebediyyen susamaz.» buyurmuslar.

36- (2300) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ishâk b. Ibrahim ve Ibni Ebî Ömer El-Mekki rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Ebî Seybe'nindir. (Ishâk Ahberena, Ötekiler Haddesena tâbirlerini kullandilar.) (Dediler ki) : Bize Abdü'1-Aziz b. Abdissamed El-Ammî, Ebû Imran El-Cevnî'den, o da Abdullah b. Samit'den, o da Ebû Zer'den rivayet etti. Ebû Zer söyle demis :
— Yâ Resûlallah havzin kaplari nedir? diye sordum.
«Muhammed'In nefsi yedi kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki : Onun kaplari gökyüzünün Ülker ve yildizlarindan daha çoktur. Hem de açik karanlik gecede! Bunlar cennetin kaplaridir. Her kim bu kaplardan içerse ömrünün sonuna kadar susamaz. Havzin cennetten çikan iki olugu gürül gürül akar. Qndan kim içerse (bir daha) susamaz. Genisligi uzunlugu gibi olup, Amman ile Eyle arasi kadardir. Suyu sütten daha ak ve baldan daha tatlidir.» buyurdular.

37- (2301) Bize Ebû Gassân El-Mismaî ile Muhammed b. Müsennâ ve Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lâfizlari birbirine yakindir. (Dediler ki) : Bize Muâz (bu zât Ibni Hisam'dir) rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam Katade'den, o da Salim b. Ehi'l-Ca'd'dan, o da Ma'dân b. Ebi Talhate'l-Ya'merî'den, o da Sevban'dan naklen rivayet etti ki : Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurdular:
«Ben havzimin kenarinda Yemenliler için insanlari kogacagim. Sopamla vuracagim. Hatta üzerlerine (su)

siçrayacak».
Müteakiben havzin genisligi soruldu da :
«Bulundugum yerden Amman'a kadardir.» buyurdu. Suyu da soruldu:
«Sütten daha beyaz, baldan daha tatlidir. Ona gürül gürül iki oluk akar. Onu cennetten akitirlar. Biri altindan, digeri gümüsdendir.» buyurdular.

(...) Bana bu hadîsi Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen b. Musa rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Seyban Katade'den Hisâm'in isnadiyle onun hadîsi gibi rivayette bulundu. Yalniz o:
«Ben kiyamet gününde havzin kenarinda olacagim.» demistir.
(...) Bize Muhammed b. Bessâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Hammad rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Katade'den, o da Salim b. EM'1-Ca'd'dan, o da Ma'dân'dan, o da Sevban'dan, o da Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) den naklen havz hadîsini rivayet etti. Râvi diyor ki: Ben Yahya b. Hammad'a :
— Bu senin Ebû Avâne'den isittigin bir hadîs midir? diye sordum.
— Onu ben Su'be'den de isittim, dedi.
— Benim için ona bir bak! dedim. O da benim için bakti ve onu bana rivayet etti.

38- (2302) Bize Abdurrahman b. Sellam El-Cümahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Rabî' (yâni Ibni Müslim) Muhammed b. Ziyad'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti:
«Muhakkak ben havzimdan bir takim adamlari develerin yanindan yabanci deve kogar gibi kogacagim.» buyurmuslar.

(...) Bu hadîsi bana Ubeydullah b. Muâz da rivayet etti. (Dedi ki)
Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Muhammed b. Ziyad'dan rivayet etti. O da Ecû Hüreyre'yi: Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki... derken isitmis. Râvi yukarki hadîs gibi rivayette bulunmustur.

39- (2303) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihâb'dan naklen haber verdi. Ona da Enes b. Mâlik rivayet etmis ki: Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)'.
«Havzimin mikdâri Eyle ile Yem en'd e ki San'a arasi gibidir. Onda gökyüzünün yildizlari sayisinca ibrikler vardir.» buyurmuslar.

40- (2304) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân b. Müslim Es-Saffar rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki) : Abdü'1-Aziz b. Suhaybi rivayet ederken dinledim. (Dedi ki) : Bize Enes b. Mâlik rivayet etti ki, Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurmuslar :
«Havuz basinda benim yanima bana sahâbilik etmis kimselerden bir takim adamlar muhakkak geleceklerdir. Tâ ki onlari gördügüm ve bana arzolunduklari zaman benden ayrilacaklar. Ben behemehal :
— Ey Rabbim! Sahabecikterim! SahabeciklerIm! diyecegim. Bana da :
— Hakikaten sen onlarin senden sonra ne icad ettiklerini bilmiyorsun! denilecektir.»

(...) Bize Ebû Bekr b. EM Seybe ile AH b. Hucur da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ali b. Müsbir rivayet etti. H.
Bize Ebû Küreyb dahî rivayet etti. (De&i ki) : Bize Ibni Fudayl rivayet etti. Her iki râvi Muhtar b. Fulful'den, o da Enes'den, o da Pey-. gamber (Sallallahü Aleyhi ve Scllem)'den bu manâda rivayette bulunmuslardir. O:
«Kablari yildizlarin saytsincadir.» cümlesini de ziyade etmistir.

41- (2303) Bize Âsim b. Nadr Et-Teymî ile Hüreym b. Abdü-A'Ia rivayet ettiler. .Lâfiz Âsim'indir. (Dediler ki) : Bize Mu'temir rivayet etti. (Dedi ki) : Ben babamdan dinledim. (Dedi ki) : Bize Katâde Enes b. Mâlik'den, o da Peygamber (Sallallahü. Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti:
«Havzimin iki tarafinin arasi San'a ile Medine arasi gibidir.» buyurmuslar.

42- (...) Bize Harun b. Abdillah da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdüssamed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hisâm rivayet etti. H.
Bize Hasen b. Alî El-Hulvânî dahî rivayet etti.. (Dedi ki) : Bize Ebu'l-Velid Et-Tayâhsi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne rivayet etti.
Her iki râvi Katâde'den, o da Enes'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemy'âen naklen bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir. Yalniz bunlarin ikisi de sekketmis : «Yahut Medine ile Amman arasinin misli gibidir.» demislerdir. Ebû Avane'nin hadîsinde : «Havzimin iki kenarinin arasi» ifadesi vardir.

43- (...) Bana Yahya b. Habib El-Hârisî ile Muhammed b. Abdillah Er-Ruzzî de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hâlid b. Haris, Saîd'den, o da Katâde'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Enes sunu söyledi. Nebiyyullah (Sallatiahü Aleyhi ve Sellem):
«Orada gökyüzünün yildizlari adedince altin ve gümüs ibrikler görülür.» buyurdular.

(...) Bu hadîsi bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen b. Musa rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Seyban, Katâde'den rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Enes b. Mâlik rivayet etti ki: Nebiyyullah (Saitallahü Aleyhi ve Sel!em)bxmvin mislini söylemisler. Sunu da ziyade etti:
«Yahut gökyüzünün yildizlari sayisindan daha çoktur.»
44- (2305) Bana Velîd b. Süca' b. Velid Es-Sekûnî rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam Rahimehullah rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ziyad b. Hayseme, Simak b. Harb'den, o da Câbir b. Semura'dan, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti. Söyle buyurmuslar:
«Dikkat! Ben sizin için havzin basina önce varacagim. Onun iki tarafinin mesafesi' San'a ile Eyle arasi gibidir. Ondaki ibrikler sanki yildizlardir.»

45- (...) Bize Kuteybe b. Saîd ile Ebû Bekr b. EH Seybe rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hatim b. Ismail Muhacir b. Mismar'dan, o da Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkas'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Câbir b. Semura'ya : Resûlüllah <Saüallahü Aleyhi ve Sellem) 'den isittigin bir seyi bana haber ver diye mektub yazdim ve hizmetçim Nâfi ile gönderdim. O da bana : .
— Gerçekten ben onu :
«Havzin basina ilk varacak benim...» buyururken isittim, diye cevab yazdi.
Bu rivayetlerin ekserisini Buhârî «KitabuJr-Rikâk»'da, Ukbe rivayetini «Kitabu'l-Megazî»'de, Ebû Hüreyre rivayetini de «Kitabu'l-MüsâkaU'da tahric ettigi gibi, diger sünen sahipleri de muhtelif bahislerde rivayet etmislerdir.
Havz : Içerisinde su toplanan yerdir. Burada ondan murad cennet kapisindaki Havz-i Kevser 'dir. Bu havz mü'minler için hazirlanmis olup, halen mevcuttur. Bâzilari Havz-i Kevser 'in sirattan sonra geldigini, bir takimlari da bunun aksini iddia etmislerdir. Sahih olan sudur ki: Peygamber (Salîaîîahü A leyhi ve Seliem) 'in iki tane Havz Kevser'i vardir. Bunlarin biri Cennetin içinde, digeri disindadir. Disindakinin suyu oluklarla içerdeki havzdan gürül gürül akar. Disardaki havzin yeri mahserdir. Yani sirattan öncedir. Havz-i Kevser'in Peygamber (Saüallahü Aleyhi ve Sellem) 'e mahsus oldugu söhret bulmustur. Fakat Tirmizî'nin Hz. Semûra'dan merfu' olarak rivayet ettigi bir hadîste ;
«Her Peygamberin bir havz i vardir.» Duyurulmustur. Bu hadîsin mür-sel bir rivayetini îbni Ebi'd-Dûnya sahih

bir senedle tahric etmistir. Onda söyle buyurulmaktadir :

«Her Peygamberin bir havzi vardtr. Peygamber havzinin basinda elinde sopa Ile durur, ümmetinden tanidigi kimseleri davet eder. Dikkat edin kî, Peygamberler tâbüerinin çoklugu ile iftihar ederler. Ben tâbilerimIn hepsinin tâbilerInden çok olmasini ümId ederim.» Bu hadisi Taberânî dahî Hz. Semûra'dan mevsul ve merfu olarak tahric etmistir. Yalniz isnadinda gevseklik vardir. Hadîs sabit ise Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)'e mahsus olarak yine Kevser kalir. Çünkü Kevserin bir esinin baska bir peygambere verildigi nakledümemistir. Allah Teâlâ Hazretleri Kevser Sûresinde Resûl-ü Ekrem'ine kevseri verdigini bildirmekle imtihanda bulunmustur.

Havaric tâifsi ile Mutezileden bâzilari Havz-i Kevser'i inkâr etmislerdir. Bunlar mütevatir hadîslere ve selefin icmâma, halefin mezheb imamlarina muhalefette bulunduklari için delâlete düsmüslerdir. Kaadî Iyâz diyor ki : «Hadîsin zahirine göre Havz-i Kevser 'den içmek, hesap görüldükten ve cehennemden kurtulduktan sonra olacaktir. Arkasindan bir daha susanmayacak hal budur. Bâzilari ondan ancak cehennemden selâmet bulan kimselerin içmesi mukadder oldugunu söylemislerdir. Ama bu ümmetden olup da ondan içen, sonra cehenneme girmesi mukadder olan bir kimsenin orada susuzlukla azab görmemesi, azabinin baska suretle olmasi ihtimali de vardir. Çünkü zahire bakilirsa ondan bütün ümmet içecek, yalniz dinden dönüp de kâfir olan içemeyecektir.»

Görülüyor ki, Havz-i Kevser'in uzunlugu ve genisligi hakkinda muhtelif mikdarlar beyan edilmistir. Bunlarin en büyügü havzin bir aylik yol kadar uzun, en küçügü ise üç günlük yol mesafesinde oldugunu göstermektedir,

Kaadî Iyâz bu hususta da sunlari söylemistir : «Bu çesitli takdirlerden ileri gelmistir. Bir hadîste vâki olmus bir ihtilâf degildir ki râvilerden gelme bir izdirab sayilsin. Bilâkis birçok sahabenin rivayet ettigi muhtelif hadîslerde vâki olmustur ki: Bunlarin yerlerinin de muhtelif oldugu bildirilmistir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) her defasinda havzinm büyüklügüne hatirina gelen bir ibare ile misal veriyor. Bunu birbirine uzak memleketlerle canlandirarak zihinlere yaklastiriyordu. Yoksa hakikî mesafeyi kasdetmezdi. Iste manâ cihetinden muhtelif olan rivayetlerin aralari böyle bulunur.»

Ulemâ Havz Kevser'in uzunlugu ne ise genisliginin de o oldugunu söylemislerdir.

Havz-i Kevser'in masrabalan hakkinda da muhtelif beyanlar vârid olmustur. Ezcümle bunlarin gökteki yildizlar gibi olusu dikkati çekmektedir. Çünkü buradaki tesbih hem kemiyyet, hem keyfiyet cihetinden yapilmis olabilir. Yâni Havz-i Kevser'in masrabalari parlaklik cihetinden de, çokluk cihetinden de gökteki yildizlara benzetilmis olabilir. Nevevî'ye göre burada maksad kaplarin çoklugudur. Yani Havz-i Kevser 'in masrabalan sayi itibariyle gökteki yildizlardan çoktur.. Buna aklen veya ser'an bir mâni yoktur. Bilâkis seriat bunu te'kid etmis Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) :

«Havzimin kaptan gökyüzünün yildizlarinin sayisindan daha çoktur.» buyurmustur.

Kaadî Iyâz bu ifadeyi sayi çokluguna isaret görmektedir. «Filân adam sopasini elinden birakmaz» sözü nasil mübalâga için söylenir ve yalan sayilmazsa, haber verilen sey çok oldugu zaman mübalâga yapmak da ser'an yalan sayilmaz. Meselâ: Birine bir seyin çok söylendigini ifade için: «Bunu sana bin defa söyledim» denilir. Bundan maksad bin adedi degil, çokluktur. Ancak haber verilen sey son derece çok degilse o zaman bu gibi mübalâgalar caiz degildir. Fakat Nevevî bu mütalâaya tarafdar olmamis «Dogrusu birincisidir» diyerek kablarin sayi itibariyle yildizlardan çok oldugunu tercih etmistir.

Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in phud sehidleri üzerine cenaze namazi kilmasini Nevev î dua etmistir diye tefsirde bulunmussa da Hanefîler'e göre sadece dua okumus degil, cenaze namazi kilmistir. Bu husûsda hadîsin bir rivayetinde : «Dirilerle Ölülere veda eden gibi hutbe okudu» denilmistir. Bunun manâsi : Uhud sehidlerine giderek onlarin üzerine cenaze namazi kildi. Sonra onlara veda ederek Medîne'ye döndü ve dirilere Veda hutbesi okudu, demektir.

Rivayetlerin birinde geçen «Karanlik açik bir gecede...» tâbirinden murad bulutsuz, fakat ay karanligi bir gece demektir. Böyle ay dogmamis bulutsuz gecelerde yildizlar daha çok görünürler. Ay dogarsa onun isigindan birçok yildizlar görünmez. Diger bir rivayette :

«Ben havztmin kenarinda Yemenliler için insanlari kogacagm.» buyu-rulmustur ki, bundan murad baska

insanlari kogarak Yemenlilerin gelmesine yol açmaktir. Yemenlilere gösterilecek bu ikram ve mükâfatin sebebi ilk müslümpjilardan oluslari, güzel harekette bulunmalari ve ensârin esas itibariyle Yemenli olmalaridir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in herkesten Önce havzi kevserin basina varmasi ise bütün ümmeti için büyük bir nimet ve ikramdir. Çünkü farat geleceklere su ikramda bulunmak Için bir yere ilk varan kimsedir.
Kiyamet gününde birçok kimselerin havz-i kevsere yaklasmisken araya bir hâil girerek ondan içemiyecekleri ve Resûl-i Ekrem (Sallallahü A leyhi ve Sellem):
«Bunlar benim ümmetimdendir dedigi halde kendisine : Sen onlarin senden sonra neler icad ettigini bilmezdin...» diye "mukabele edilecegini bildiren rivayetler hakkinda Kaadî Iyâz söyle demektedir : «Bu ibare havz-i kevserden içemiyeceklerin dinden dönen mürtedler oldugunu söyleyenlere delildir. Bundan dolayidir ki Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi vs Sellem} höyleleri hakkinda :
«Uzak olsunlar! Uzak olsunlar!» buyurmustur. Ümmetinin günahkârlari hakkinda o böyle bir söz söylemez. Bilâkis onlara sefaat eder. Hallerine üzülür. Bâzilari bunlarin iki sinif oldugunu söylerler. Birisi Islâm'dan degil de istikâmetten dönmüs âsi mürtedlerdir. Bunlar salih amelleri kötülüklerle degisenlerdir. Digeri hakikaten küfre dönen mürtedlerdir. Tebdil ismi bunlarin ikisine de sâmildir,» Bu rivayetlerde Resûlüllah (Saliallahü Aleyhi ve SellenV'in istikbâle ait birçok mucizeleri vardir.

10- Uhud Harbi Gününde Cebrail, Ile Mikail'in Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Namina Harb Ettiklerine Dair Bir Bab

46- (2306) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bisr ile Ebû Üsâme Mis'ar'dan, o da Sa'd b. Ibrahim'den, o da babasindan, o da Sa'd'dan naklen rivayet etti. Sa'd söyle demis : Uhud gününde Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in saginda ve solunda iki adam gördüm. Üzerlerinde beyaz elbiseler vardi. Bunlari ne daha önce gördüm, ne de sonra. (Bu sözüyle Cibril Ile Mikâil Aleyhisselâm'i kasdet-misdIr.)

47- (...) Bana Ishâk b. Mansûr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dü's-Samed b. Abdil-Vâris haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ibrahim b. Sa'd riviiyet etti. (Dedi ki) : Bize Sa'd babasindan, o da Sa'd b. Ebî Vakkas'-dan naklen rivayet etti. Sa'd söyle demis : Gerçekten Uhud günü Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in saginda ve solunda iki adam gördüm. Üzerlerinde beyaz elbiseler vardi. Onun nâmina en siddetli çarpismayi yapiyorlardi. Onlari ne bundan önce gördüm, ne de sonra!
Bu hadîsi Buhârî Kitafcu'l-Megazî»'de tahric etmistir.

Hadisi Seriflerden Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Teâlâ Hazretleri Resulü Zisânina gökten melek indirerek ikramda bulunmus; onunla birlikte meleklere de harb ettirmistir.,
2- Melekler harb ederler. Onlarin harb etmesi Bedir gününe mahsus degildir. Bâzilari yalniz Bedir gününe mahsûs oldugunu iddia etmislerse de : Bu hadîs onlara sarahaten red cevabi sayilmistir.
3- Hadîs-i gerîf beyaz elbise giymenin faziletine ve melekleri görmenin yalniz Peygamberlere mahsus olmayip onlari ashab ile evliyaulla-hin görebileceklerine delildir.
4- Hadîs-i serif melekleri gören Sa'd b. Ebî Vakkâs'in menkabesine delildir.

11- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Seçaati ve Harbe Önde Gitmesi Hususnda Bir Bab

48- (2307) Bize Yahya b.Yahya Et-Temîmî ile Said b. Mamiûr, Ebû'r-Rabi' EI-Ateki ve Ebû Kâmil rivayet ettiler. Lâfiz Yahya'nindir. Yahya Ahfcerana; ötekiler: Haddesena tâbirlerini kullandilar. (Dediler ki) : Bize

Hammad b. Zeyd Sabit'den, o da Enes b. Mâlik'den, naklen rivayet etti, Enes söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) insanlarin en güzeli, en cö'merti ve en cesuru idi. Bir gece Medine halki gerçekten korktu da bir takim insanlar sesin geldigi tarafa gittiler. Resûlüllah (Sallallahti Aleyhi ve Sellem) ise dönerken onlara rastladi. Sesin geldigi tarafa dogru onlardan önce gitmisti. Ebû Talha'nin çiplak bir atma binmis; kiliç boynunda :
«Korkmayin! Korkmayin!» diyordu. Enes demis ki: Biz onu derya bulduk. Yahut o gerçekten derya imis. Halbuki hantalligi ile ma'ruf bir at idli.

49- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seylce de rivayet etti. (Dedi ki) :
Bize Veki' Su'be'den, o da Katade'den, o da Enes'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Medine'de bir korku vardi. Bu sebeple Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ebû Talha'nin Mendup denilen bir atini emanet aldi. Ve ona bindi. Müteakiben:
«Her ne kadar ati derya bulsak da bir korku görmedik.» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Müsennâ ile tbni Bessâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) ; Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. H.
Bana bu hadîsi Yahya b. Habib dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid (yâni Ibni Haris) rivayet etti.
Her iki râvI demisler ki: Bize Su'be bu isnadla rivayet etti. Ibni Ca'-ferin hadîsinde :
«Bizim bir atimiz...» demis. «Ebû Talha'nm» dememistir. Hâlid'in hadîsinde ise: «Katade'den rivayet olunmus, demis ki: Enes'den isittim.'> ifadesi vardir.
Bu hadîsi Buhârî «Kitabu'l-Cihâd»'m birkaç yerinde biraz lâfiz degisikligi ile tahric etmistir. Burada emanet alinan atin mendûp isminde oldugu görülüyor. Kaadî Iyâz: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in atlari arasinda da mendûp olani bulundugunu söylemis, belki bu at Ebû Taiha 'dan sonra Peygamberimize geçmistir demistir.

Hadisi Serif'den Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Teâlâ- Hazretleri Resulü Ekrem'ine en güzel sifatlari ihsan etmistir ki; bunlar kümâl sifatlaridir,
2- Hadîs-i serif Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellem) secaatina doiildir. Korkulacak bir sey oldugunu hissedince herkesten önce düsma-
nin karsisina çikmasi ve halk korku yerine varincaya kadar dönerek onlari karsilamasi bunu gösterir.
3- Yine bu hadîs Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve SeUem) 'In bereketine ve muazesine delildir. Zîra, at hantal iken onun binmesiyle deryaya dönmüs, sahlanarak en güzel kosu ati gibi olmustur.
4- Düsmanin haberlerini kesfetmek için helak — muhakkak görülmemek sartiyle — bir kisinin herkesten önce kesfe çikmasi caizdir.
5- Emânet hayvan almak ve böyle bir hayvanin üzerinde harbe gitmek caizdir.
6- Kilici boyuna asmak müstehabdir.
7- Korku geçtikten sonra onun geçtigini halka müjdelemek müstehabdir.

12- «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) Insanlara Hayir Yapmakta Esen Rüzgardan Daha Cömert Idi» Hadisi Babi

50- (2308) Bize Mansur b. Ebî Müzâhim rivâyel etti. (Dedi ki) : Bize Ibrahim (yâni Ibni Sa'd) Zühri'den rivayet etti. H.
Bana Ebû Imran Muhammed b. Ca'fer b. Ziyad da rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Ibrahim, Ibni Sihab'dan, o da UheyduIIah b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud'dan, o da Ibni Abbas'dan naklen haber verdi. (SÖyle

demis) : Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seliem) hayir hususunda insanlarin en cömerdi idi. En cömert oldugu zaman da ramazan ayi idi. Cibril (Aleyhisselâm) onunla her sene ramazanda karsilasir, bu ramazan bitinceye kadar sürerdi. Ona Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seliem) Kur'âni arzederdi. Cibril'le karsilasdim. Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seliem) hayr hususunda esen rüzgârdan daha cömerd olurdu.

(...) Bize bu hadîsi Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Mübarek Yûnus'dan rivayet etti. H.
Bize Abd b. Humeyd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi.
Her iki râvi Zührî'den bu isnadla bu hadîsin benzerini rivayet etmislerdir.
Bu hadîsi Buhârî «Bed'ül-Vahy», «Sifatu'n-Nebiyy»; «Savm» ve «Fedailü'l-Kur'an» bahislerinde tahric etmistir.
Peygamber (SallaUahü A leyhi ve Seliem) 'in nefsi nefislerin en sereflisi mizaci mizaçlarin en ortasi idi. Böyle bir zatin elbette fiili dahi fiillerin en güzeli, ahlâki ahlâklarin en iyisi, sekli dahi sekillerin en sevimlisi olacakti. Kendisinin insanlarin en cömerdi oldugunda süphe yoktur. Çünkü fâni seylerden müstagnidir, insanlarin en cömerdi olan Fahri Kâinat (SallaUahü Aleyhi ve Seliem) Ramazan-i serîf'de Cebra: (Aleyhisselâm) la bulusunca daha da cömertlesir, âdeta esen rüzgâr gibi olurdu. Bundan murad cömertliginin herkese karsi umumî ve sür'atli olmasidir.

Bu Hadisten Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seliem) insanlarin en cömerdidir.
2- Cömertligi ramazan ayinda daha çok göstermelidir.
3- Salih kimselerle karsilasildigi vakit ve onlardan ayrilirken fazla cömertlik göstermek ve hayr yapmak müstehabdir.
4- Kur'an okumak müstehabdir.
5- Kur'an okumak, tesbih vesair zikirlerden efdaldir.
6- Kur'an-i Kerîift'i Ramazanda her zamankinden çok okumak müs-tehabdir.
7- Sülehayi ve fazilet sahiplerini her zaman, ramazanda ise dahi fazla ziyaret etmek müstehabdir.

13- Resullüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)'in Ahlakça Insanlarin En Güzeli Olmasi Babi

51- (2309) Bize Saîd b. Mansûr üe Ebu'r-Rabi' rivayet ^ettiler. (Dediler ki) : Bize Hammad b. Zeyd, Sabit El-Bünânî'den, o da Enes b. Mâ-Uk'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Seilemfe on sene hizmet ettim. Vallahi buna hiç bir defa üf demedi. BIr sey için de: Niye böyle yaptin! Söyle yapsaydin ya! demedi.
Ebu'r-Rabi': «Bu hizmetçinin yaptigi seylerden degil» cümlesini ziyade etti. Ama «Vallahi» dedigini anmadi.

(...) Bize bu hadîsi Seyban b. Ferruh dahi rivayet etti. (Dedi ki) :" Bize Sellam b. Miskin rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit El-Bünânî, Enes'-den bu hadîsin mislini rivayet etti.

52- (...) Bize bu hadîsi Ahmed b. Hanbel ile Züheyr b. Harb dahi hep birden Ismail'den rivayet ettiler. Lâfiz Ahmed'indir. (Dediler ki) : Bize Ismail b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdül-Aziz, Enes'deii rivayet etti.

Enes söyle demis: Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) Medîne'ye geldigi vakit Ebû Talha [10] elimden tutarak beni Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Selle m)'e götürdü. Ve :
— Yâ Resûlallah! Enes akilli çocuktur. Sana hizmet ediversin, dedi. Artik ben kendisine seferde ve hazarda hizmet ettim. Vallahi yaptigim bir seyden dolayi bana, bunu niçin böyle yaptin; yapmadigim bir sey için de :

Bunu niçin söyle yapmadin? demedi.

53- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ibni Nümeyr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Bisr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zekeriyya rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Saîd (bu zat Ibni Ebû Bürde'dir.) Enes'den rivayet etti. Enes söyle demis: Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)]e dokuz sene hizmet ettim. Bana hiç bir defa niye söyle söyle yaptin dedigini bilmiyorum. Bana hiç bir seyi de ayiplamis degildir.

54- (2310) Bana Ebû Ma'n Er-Rakâsî Zeyd b. Yezid rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ömer b. Yûnus haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ikrime (bu zât ibni Ammar'dir.) rivayet etîi. (Dedi ki) : Ishâk sunu söyledi: Enes (Dedi ki) : Resûlüîlah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) ahlâkça insanlarin en güzel-lerindendi. Bir gün beni bir hacet için gönderdi. Ben : Vallahi gitmem, dedim. Halbuki içimden Nebiyyullah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)'in bana emrettigi ise gitmek geliyordu. Derken disari çiktim. Tâ ki çocuklarin yanma ugradim. Onlar çarsida oynuyorlardi. Birdenbire Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) arkamda kafami tutuverdi. Ona baktim, gülü-yordu :
«Ey Enescik, sana emrettigim yere gittin mi?» dedi. — Evet! Gidiyorum yâ Resûlallah! dedim.

(2309) Enes (Demis ki) : Vallahi ona dokuz sene hizmette bulundum. Yaptigim bir sey için : Niçin söyle söyle yaptin! Yahut yapmadigim bir sey için: Söyle söyle yapsaydin ya! dedigini bilmiyorum.

55- (2310) Bize Seybân b. Ferruh ile Ebu'r-Rebi' rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdü'l-Vâris, Ebu't-Teyyah'dan, o .da Enes b. Mâtik'-den naklen rivayet etti.
Besûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SeÜem) ahlâkça insanlarin en güzeli idi demis.
Bu rivayetleri Buhâri «Edeb» ve «Diyad» bahislerinde tahric etmistir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Medîne'de tam on sene yasamistir. Hz. Enes kendisine ilk sene içinde hizmete baslamistir. Onun için de rivayetlerin birinde dokuz, digerinde on sene hizmet ettigini söylemistir. Yâni dokuz sene dedigi rivayette tam olarak bir sene hizmet etmedigini gözönüne alarak ise basladigi seneyi saymamis, on sene dediginde ise noksanina bakmayarak ise basladigi seneyi de saymistir. Binâenaleyh her iki rivayet de sahihtir. Hadîs-i serif Resûlüllah (Sallaltahü Aleyhi ve Selîemyin güzel ahlâkina, nis geçimine af ve safhina delildir.

14- Resullüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem)'den Bir Sey Istendiginde Asla: «Yok!..» Demedigi ve Ilhamini Çoklugu Babi

56- (2311) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Amru'n-Nâkid rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Ibni Münkedir'den rivayet etti. O da Câbir b. Abdillah'dan dinlemis. Câbir söyle demis: Resûlüilah (SaUa'.uihii Aleyhi ve Seliemyden bir sey istenirse asla yok demezdi.

(...) Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Escaî rivayet etti. H.

Bana Muhammed h. Müsennâ [11] da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrahman (yâni Ibni Mehdi) rivayet etti. Her iki râvi Süfyan'dan, o da Muhammed h. Münkedir'den naklen rivayet etmislerdir, tbni Münke-dir: Ben Câbir b. Abdillah'i söyle söylerken isittim, diyerek tamamen yu-karki hadîsin midini rivayet etmistir.

57- (2312) Bize Âsim b. Nadr Et-Teymî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid (yâni Ibni Haris) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd, Mûs;i b. Enes'den, o da babasindan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Islâm devrinde Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seliem)'den bir sey istendiyse onu mutlaka vermistir. Kendisine bir adam geldi

de ona iki dag arasi koyun verdi. Bunun üzerine adam kavmine dönerek :
— Ey kavmim, müslüman olun! Çünkü Muhammed öyle ihsanda bulunuyor ki, yokluktan korkmuyor, dedi.

58- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Harun, Hammad b. Seleme'den, o da SâbIt'ten, o da Enes'den naklen rivayet etti ki: Bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den iki dag arasi (ni dolduracak) koyun istemis, o da vermis. Arkacigin-dan adam kavmine gelerek:
__ Ey kavmim, Müslüman olun! Vallahi Muhammed öyle ihsanda bulunuyor ki, fakirlikten korkmuyor, demis.
Eties sunu söylemis : Bir adam ancak dünyayi murad ederek Müslüman oluyor. Fakat Müslüman olur olmaz Islâmiyet onun nazarinda dünyadan ve dünya üzerindekilerden daha makbul oluyordu.

59- (2313) Bana Ebu't^Tâhir Ahmed b. Amr b. Serh de rivayet etti.
(Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus Ibni Sihab'dan naklen haber verdi. Ibni Sihab söyle demis : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) fetih «azasini yapti ve Mekke'yi fethetti. Sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) beraberindeki müslümanlarla (gazaya) çikti ve Huneyn'de harb ettiler. Allah dinine ve müslümanlara yardim etti. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) o gün Safvan b. Ümeyye'ye yüz tane deve verdi. Sonra yüz daha, sonra yüz daha ilâve etti.
ibni Sihâb söyle demis: Bana Saîd b. Müseyyeb rivayet etti ki: Saf-vân : Vallahi Resûlüllah (Saltaliahü Aleyhi ve Sellem) bana verdigini verdi. Ama kendisi bana insanlarin en menfuru idi. Bana vermekte devam etti. Nihayet nazarimda insanlarin en sevimlisi oldu, demis. Bu rivayeti Buhârî «Kitâbu'l-Edeb»'de tahric etmistir.
Hadîsin birinci rivayetinde bir adam denilerek ismi zikredilmeyen zat Safvan b. Ümeyye 'dir. Nitekim müteakib rivayette ismi tasrih edilmistir. Hz. Safvân 'in künyesi Ebû Vehb 'dir. Mekke 'nin fethinden sonra müslüman olmustur. Hiineyn ve Tâif gazalarina müsrik oldugu halde istirak etmistir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisine ganimetten yüzer yüzer deve verince Safvan onun hak Peygamber olduguna kanâat getirmis ve : «Allah'a sehadet ederim bu cömertligi bir peygamberden baska kimse yapamaz» diyerek müsliv-man olmustur. Hz. Satvân'a verilen iki dag arasi koyundan murad koyunlarin çoklugudur. Yâni ona iki dag arasini dolduracak kadar çok koyun vermistir. Bu koyunlar Huneyn'den alinan ganimetlerdi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Hz. Safvan ve emsaline verdigi bu atiyyeler onun sonsuz cömertligine en açik delildir. Aliyyül-Kâar i «Sifa» serhinde bu babda sunlari söylemistir: «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemyin bu gibilere bol atiyyeler vermesi bunlarin küfür derdinden ancak böylelikle kurtulacaklarini bildigi içindir. Çünkü rnâ-hir doktor hastaya münasib olan ilâci verir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de Müellefe-i Kulübün derdi mal ve hayvan oldugunu görmüs, onlari kendilerine en güzel develer vermek suretiyle tedavi etmis. Böy-lece küfür nikmetinden kurtulup Islâm nimetine nail olmuslardir.»
Müellefe-i Kulub: Kalbleri Islâm'a yatistirilmak için kendilerine mal verilen insanlardir. Bunlarin bir takimi müslüman olmus, fakat kalbleri henüz Islâmiyete yatismamisti. Bir takimi ise henüz müslüman olmamis, lâkin müslüman olmalari ümid ediliyordu, Müellefe-i Kulübün müslüman olanlarina ganimetten mal vermenin caiz oldugu hususunda hilaf yoktur. Yalniz onlara zekât verilip verilmiyecegi ihtilaflidir. Kâfir olanlarina gelince onlara zekât verilmez. Zekâttan baska mallardan verilip verilemiye-cegi ihtilaflidir.
Hâsili Safvan basta olmak üzere kendilerine bol atiyyeler verilen Müellefe-i Kulub birer birer Müslüman olmus, Islâm'in nuru ve Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bereketi ile çok geçmeden eski düsmanliklari mahabbete inkilâb etmis, kalblerinde imanin hakikati parlayarak dünkü düsmanlari Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) dünyada en sevdikleri insan, bugzettikleri Islâmiyet'te ugrunda canlarini feda ettikleri dünyalardan daha kiymetli varliklari hâline gelmistir,

60- (2314) Bize Amru'n-Nâkid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyâii b. Uyeyne, tbni Münkedir'den rivayet etti. O da Câhir b. Abdillah'dan dinlemis. H.
Bize Ishâk da rivayet etti, (Dedi ki): Bize Süfyâii Ilmi Münkedir'den, o da Câbir'le Amr'dan, onlar da

Muhammed b. Âlî'den, o da Câbir'-den naklen biri digerinin rivayetine ziyade ederek hater verdi. H.
Bize Ibni Ebî Ömer dahî rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Süfyâii sunu söyledi : Ben Muhammed b. Münkedir'i, Câbir b. Abdillah'dan dinledim, derken isittim.
Süfyân demis ki: Ben Amr b. Dinar'i dahi Muhammed b. Alî'den naklen rivayet ederken isittim. (Demis ki) : Ben Câbir b. Abdillah'dan dinledim. Onlarin biri digerinin rivayetine ziyade etmistir. Câbir demis ki : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliern):
«Bize Bahreyn'in mali gelmis olsa cana muhakkak su kadar, su kadar ve su kadar verirdim.» buyurdular. Ve eliyle bütün mala isaret ettiler. Derken Bahreyn'in mali gelmeden önce Peygamber (Sallaltahü Aleyhi ve Sellemi vefat etti. Bu mal onun vefatindan sonra Ebû Bekr'e geldi. O da bir del-Iâla emrederek:
— Her kimin Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellerin 'de alacak bir va'-di veya borcu varsa hemen gelsin! diye seslendi. Bunun üzerine ben kal karak :
— Gerçekten Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bize Bahreyn'in mali gelmis olsaydi, sana su kadar, su kadar ve su kadar verirdim.» buyurmustu, dedim. Ebû Bekr bir avuç aldi. Sonra bana : Bunlari say, dedi. Saydim. Besyüz çiktilar. Müteakiben : Al iki mislini daha, dedi.

61- (...) Bize Muhammed b. Hatim b. Meymûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bekr rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ibnü Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bana Amr b. Dinar, Muhammed b. Alî'den, o da Câbir b. Abdillah'dan naklen haber verdi: Râvi demis ki: Bana Muhammed b. Münkedir de Câbir b. Abdillah'dan naklen haber verdi. Câbir söyle demis : Peygamber (Sallalktiiü Aleyhi ve Seüem) vefat edince Ebû Bekr'e Alâ b. Hadramî tarafindan mal geldi. Bunun üzerine Ebû Bekr her kimin Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'de alacagi veya onun tarafindan verilmis bir vadi varsa bize gelsin... dedi.
Râvi tbni Uyeyne hadîsi gibi rivayet etmistir.
Bu hadîsi Buhârî «Kefale», «Humas», *Megazi» ve «Sehâdat» bahislerinde tahric etmistir.
Bahreyn; Basra ile Umman arasinda bir yerdir. Oraya Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) vali olarak Alâ b. Hadramî'yi göndermisti. Bahreyn 'den gelmesi beklenilen mal cizye (vergi mali idi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu mal gelmis olsa Hz. C â b i r 'e ondan üç avuç verecegine isaret buyurmustu. Hz. Ebû Bekr 'in üç avuç vermesi bundandir. Yâni Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Sellemjin va'dini yerine getirmistir. Her avuçta besyüz altin veya gümüs çiktigina göre üç avuçta Hz. Câbir'e binbesyüz altin veya gümüs verilmis demektir.
Gelen mallarin altin mi, yoksa gümüs mü oldugu tasrih edilmemistir.

Hadis-i Serif'ten Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Bâzi ulemâya göre sahabeden olan âdil bir kimsenin haberi kabul olunur. Velevki bu haber kendisine bir menfaat celbeder mahiyette olsun. Çünkü Ebû Bekr Radiyallahü anh Hz. Câbir'den iddiasinin dogruluguna sahit istememistir.
2- Cumhuru ulemâya göre verilen va'di yerine getirmek müstehab-dir. Hanefîlerin mezhebi de budur. Mâli kîler 'den bazilari vâcib oldugunu söylemislerdir. Sâfiiyye ulemâsindan bazilari bu hadîsle istidlal ederek Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) hakkinda va'dini yerine getirmek vâcibdir. Çünkü bu onun hasaisindendir, demislerse de hadîste gerek vucûba, gerekse hususiyete delâlet eder bir sey yoktur.

15- Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) 'in Çocuklara, Düskünlere Acimasi, Tevazuu ve Bunun Fazileti Babi

62- (2315) Bize Heddâb b. HâHd ile Seyban b. Ferruh ikisi birden Süleyman'dan rivayet ettiler. Lâfiz

Seyban'mdir. (Demis ki) : Bize Süleyman b. Mugxra rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit El-Bûnâni, Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem):
«Bu aksam benim bîr oglum dünyaya geldi. Ona babamin adini koydum : Ibrahim.» buyurdu. Sonra onu Ebû Seyf denilen demircinin karisi Ümmü Seyfe verdi; Çocugu getirmeye gitti. Ben de kendisini tâkib ettim. Ebû Seyfe vardik, kendisi körügünü üîürüyordu. Ev dumanla dolmustu. Ben Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) 'in Önünde sür'atle yürüyerek :
— Ey Ebû Seyf, dur! Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) geldi dedim, o da durdu. Bun'.m üzerine Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) çocugu istedi. Ve onu bagrina basti. Ve Allah ne söylemesini dilediyse söyledi.
Enes demis ki: Vallahi çocugu Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) in Önünde can çekistirirken gördüm. Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) in gözleri yasardi ve:
«Göz yasarir, kalb üzülür, fakat biz ancak Rabbimizin razi olacagini söyleriz. Vallahi yâ Ibrahim, biz senin için üzülüyoruz.» buyurdular.

63- (2316) Bize Züheyr b. Harb ile Muhammed b. Abdillah b. Nü-meyr rivayet ettiler. Lâfiz Zübeyr'indir. (Dediler ki) : Bize Ismail (bu zat Ibni Uleyye'dir.) Eyyûb'dan, o da Amr b. Saîd'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. Enes söyle demis : Küçüklere ResûlüUah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)den daha fazla aciyan bîr kimse görmedim. Ibrahim Medine'nin yaylasinda süt anaya verilmisti. Resûlüîlah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) de beraberinde olmak üzere gider o eve girerdi. Ev tüterdi, ibrahim'in süt babasi demirci idi. Resulü Ekrem (Sallaliahü Aleyhi ve Sedem) çocugu alir, öper, sonra dönerdi.
Amr demis ki: ftrahim vefat edince Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurmuslar :
«Ibrahim benim oglumdur. O memede iken Öldü. Onun iki tane süt annesi vattir. Süt müddetini cennette tamamliyacaklardir.»
Bu hadîsi Buhârî «Cenâiz» bahsinde tahric etmistir.
Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) 'in oglu Ibrahim hicretin sekizinci yilinda dogmustur. O dünyaya gelince ensar kadinlari ona süt annelik yapma hususunda birbirleriyle yaris etmislerdir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onu Ebû Seyf Bera1 b. Evs'in karisi Havle binti Münzir'e verdi. Bu kadin ona süt annelik yapar, Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) de arada sirada gelip onu dolasirdi. Arab1ar süt anne ile süt babanin ikisine birden «zi'r» derler. Ibrahim on alti veya on yedi aylikken vefat etti. Henüz süt müddeti olan iki seneyi doldurmamisti. Onun için Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Onun iki tane süt annesi vardir. Onun süt müddetini cennette ta mam-Uyacaklardir.» buyurdu. «Ettahrir» nammdaki «Müslim» serhinin sahibi Muhammed b. Ismail Et-Temîmî: «Ibrahim fRadiyatiahâ anh) 'in süt müddetini tamamlama isi vefatindan hemen sonradir. Vefat eder etmez cennete girecek, kendisine ve babasina bir ikram olmak üzere süt emmesi orada tamamlanacaktir.» diyor.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :

1- Çocuga dogdugu gün ad koymak caizdir.
2- Çocuklara Peygamber isimleri koymak caizdir.
3- Âlim veya büyük bir zat bir yere giderken bazi arkadaslarini yanina alabilir.
4- Büyüklerin yaninda edeb ve terbiyeye riayet gerekir.
5- Ölen kimsenin arkasindan aglayip üzülmek caizdir. Bu kadere muhalefet degil, Allah'in kalblerde yarattigi bir rahmettir. Yasak edilen ancak niyaha denilen yas tutma ve ölenin arkasindan yaygara koparip, basini saçim yolmaktir. Onun içindir ki: Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Biz ancak Rabbimizin razi oldugunu söyleriz.» demistir.
6- Çocugu süt anaya vermek caizdir.

7- Hadis-i serif Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Selle m)\n çocuklarla zayiflara Ikarsi sonsuz merhametine delildir.
8-Çocuklari severek öpmek, onlara karsi merhametli davranmak fazilettir.

64- (2317) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Eliû Üsame ile Ibni Nümeyr Hisam'dan, o da babasindan, o da Âise'den naklen rivayet ettiler. Âise söyle demis : Bedevilerden bir takim insanlar Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) 'in yanina geldiler de :
— Siz çocuklarinizi öper misiniz? dediler. Onlar da :
— Evet! cevâbini verdiler.
— Lâkin biz Vallahi öpmeyiz, dediler. Bunun üzerine Resûlüllah [Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Allah sizden rahmeti aldiysa ben (vermeye) mâlik olur muyum?» buyurdu.
Ibni Nümeyr :
«Senin kalbinden rahmeti...» demistir.

65- (2318) Bana Amru'n-Nakid ile Ibni Ebî Ömer hep bîrden Sü£-yan'dan rivayet ettiler. Anir dedi ki: Bize Süfyan b. Uyeyne Zührî'den, o da Ebû Seleme'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Akra' b. Habis Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)^ Hasan'i öperken görmüs de :
— Benim on çocugum var, onlardan birini öpmedim, demis. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem):
«Süphesiz ki merhamet etmeyen merhamet olunmaz.» buyurmuslar.

(...) Bize Abd b. Humeyd rivâyei etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'nier Zührî'den naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Ebû Seleme, Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

66- (2319) Bize Ziiheyr b. Harb ile Ishâk b. Ibrahim ikisi birden Cerir'deu rivayet ettiler. H.
Bize Ishâk b. îhrahim ile Alî b. Hasrem dahî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Isâ b. Yûnus haber verdi. H.
Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Ala da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâviye rivayet etti. H.
Bize Ebû Saîd El-E§ec dahi rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Hafs (yâni Giyâs) rivayet etti. Bu râvilerin hepsi A'mes'den, o da Zeyd b. Vehb £feû Zifcyan'dan da Cerir b. Abdillah'dan naklen rivayet etmislerdir. söyle demis; Resûlüllah (SaIlaliahü Aleyhi veSeliem) -«Her kim irtsoulara merhamet etmezse Allah (Azze ve Celle) de onu ötmez.» buyurdular.

(..,) Bize Ebu Bekr b. EM Seyhe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize île Abdullah b. Nümeyr, Ismail'den, o da Kays'dan, o da Cerir'den,
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seüem) 'den naklen rivayet etti. H. Ebû Bekr de. Ebi Seyhe ile îbni Ebî Ömer ve Ahmed b. Abde rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyan Amr'dan, o da Nâfi' b.
Cübeyr'den, o da Cerir'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den naklen A'mes'in hadîsi gibi rivayette bulundu.
Bu hadîsleri Buhari «Kitâbu'I-Edeb»'de tahric etmistir.
Ulemânin beyanina göre çocuklara ve zayiflara merhamet meselesi uzAflmî olup, bütün insan ye hayvanlara sâmildir. Yâni mü'min olsun, kâfir olsun bütün insanlara, kendinin olsun olmasin bütün hayvanlara acimayan, hayvani doyurup sulamayan, yükünü hafifletmeyen ve Insafsizca dögen kimse âhirette Allah'in rahmetine nail olmayacaktir.
Bü rivâyetlerdeki rahmet cümleleri her iki fiilin refi ve cezmi ile rivayet olunmustur. Merfu' okunduguna göre

cümle basindaki (men) mev-sule; meczum okunduguna göre ise sartiyye olur.

16- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in Çok Utanmasi Babi

67- (2320) Bana Ubeydullah b. Muâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bhe babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Katade'den rivayet etti, Katsdo Abdullah b. Ebî Utbe'yi Ebî Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet ederken din lemis. H.
Bize Züheyr b. Harb ile Muhammed b. Müsennâ ve Ahmed b. Sln&i da rivayet ettiler. Züheyr dedi ki: Bize Abdurrahman b. Mehdi, Suffae'dea, o da Katade'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben Abdullah b. Ebî Ut-bey'i söyle derken isittim. Ebû Said-i Hudrî'yi dinledim. Sunu sSylÜyor-du: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) perdesi içindeki bakireden dahs utangaçti. Bir seyden hoslanmadi mi onu yüzünden anlardik.

68- (2321) Bize Züheyr b. Harb ile Osman b. Ebî Seybe rivayet ettiler, (Dediler ki) : Bize Cerir A'mes'den, o da Sckik'deii, o da Mesrûk'-dan naklen rivayet etti. Mesrûk söyle demis : Muaviye Kûfe'ye geldigi vakit Abdullah b. Amr'in yanina girdik de Kesûlüllah (SalUulahü Aleyhi ve Sellem) 'i andi. Ve : Çirkin konusmaz, çirkin seye Özenmczdi, dedi. Sunu da ilâve etti. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Süphesiz sizin ahlâki en güzel olanlariniz, en hayirlilannizdandir.» buyurdular.
Osman: «Muaviye'yle beraber Kûfe'ye geldigi vakit.» dedi.
(...) Bize bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye ile Veki' rivayet ettiler. H.
Bize Ibni Nümeyr dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.
Bize Ebû Saîd El-Esecc de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Hâlid (yâni El-Ahmer) rivayet etti.
Bu râvilerin hepsi A'mes'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.
Bu rivayetleri Buhârî «Kitâbu'I-Menâkib»'de tahric etmistir.
Haya: Kötü olacagi beklenen yahut terki fiilinden daha hayirli sayilan bir sey yapilacagi zaman insanin yüzüne ariz olan bir inceliktir diye tarif olunur. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem I Allah'in hududuna (ce-zalarina) aid olmayan yerlerde bakire bir kiz gibi utanir, hoslanmadigi bir seyi söyledi diye kimseyi muaheze buyurmazdi. Gerek sözünde, gerek fiilinde kat'iyyen bir sey bulunmazdi. Hiç bir kimsenin kusurunu yüzüne vurmazdi. Bundan dolayidir ki: Hz. Ebû Saîd: «Bir seyden hoslanmadi mi onu yüzünden anlardik» demistir. Yâni utandigindan dolayi hoslanmadigi seyi söylemez, yüzünün rengi degisir, hoslanmadigini bundan anlardik, demek istemistir.
Fahis: Kötü ve çirkin is yapan, çirkin söz söyleyen demektir. Müte-fehhis ise fesadçihgi sebebiyle bu kötülükleri yapmaya özenen kimsedir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1-Bu rivayetler utanmanin faziletine delildir. Utanmak imanin subelerindendir. Ve tamamen hayr olup ancak hayr getirir. Bu hususta iman bahsinde izahat geçmisti.
2- Bu hadîsler güzel ahlâka tesvik ve ahlâk sahibinin faziletine delildirler. Güzel ahlâk Peygamberlerle evliyaullahin sifatidir. Hasen-i Basrî güzel ahlâki iyiligi çok yapmak, kötülükten vaz geçmek ve gü-leryüz diye tarif etmistir. Kaadî Iyâz'a göre güzel ahlâk: Insanlarla güzel geçinmek, onlara kendini sevdirmek, onlara acimak, zahmetlerine katlanmak, kötülüklerine sabir, kibiri terk, siddet, gazab ve muahezeden uzaklasmaktir. Güzel ahlâk fitrî midir, mükteseb mi? mes'elesin-de selefin ihtilâf ettigini Taberî hikâye etmistir. Kaadî Iyâz: «Sahih olan sudur ki, güzel ahlâkin bir kismi fitrî, bir kismi baskasindan almak ve baskasina uymak suretiyle muktesebdir.» demistir.

17- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in Tebbessümü ve Güzel Geçimi Babi

69- (2322) Bana Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Hayseme, Simâk b. Harb'den naklen haber verdi. (Demis ki) : Câbir b. Semûra'ya :
— Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in meclislerinde bulunuyor muydun? dJye sordum.
— Evet! Çok defalar! Sabah namazini kildigi namazgahindan, günes doguncaya kadar kalkmaz; günes dogdu mu kalkardi. Ashab konusurlar ve câhiliyyet islerini ele alirlar da gülerlerdi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de tebessüm buyururdu, dedi.

Bu Hadisten Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Sabah namazindan sonra bir özr bulunmadikça bulundugu mecliste kalarak zikirde bulunmak müstehabdir. Kaadî Iyâz: «Bu sünnetdir. Selef ve ehli ilim bunu yaparlardi. Bu vakitte kendilerini yalniz zikir ve duaya verirler; günes doguncaya kadar böyle devam ederlerdi.» diyor.
2- Cahiliyyet devrine ve geçmis milletlere ait konusmak ve gülmek caizdir: Fakat efdal olan sadece tebessüm etmektir.Çünkü Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) her zaman tebessümle iktifa ederlerdi. Bundan dolayidir ki: Ulema çok gülmeyi mekruh görmüs bunu rütbe ve ilim sahiplerinde daha da çirkin saymislardir.

18- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Kadinlara Merhameti ve Kadinlarin Hayvanlarini Sürenlere Onlara Acimalarini Emir Duyurmasi Babi

70- (2323) Bize Ebû'r-Rabi' El-Ateld ile Hâmid b. Ömer, Kuteybe b. Saîd ve Ebû Kâmil toptan Harama d b. Zeyd'den rivayet ettiler. Ebû'r-Kabi' dedi ki: Bize Hammâd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyûb, Ebû Ki-lâbe'den, o da Enes'den naklen rivayet etti. Enes söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) seferlerinden birinde idi. Encese denilen kara bir hizmetçi de develeri sürüyordu. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) ona
«Ya Encese! Sirçalar için develeri yavas sür!» buyurdular.

(...) Bize Ebû'r-Rabi' El-Atekî ile Hâmid b. Ömer ve Ebû Kâmil dahî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hammâd Sâbit'ten, o da Enes'den naklen bu hadîsin benzerini rivayet etti.

71- (...) Bana Amru'n-Nâkid ile Züheyr b. Harh da ikisi birden Ibni TJleyye'den rivayet ettiler. Züheyr (Dedi ki) : Bize Ismail rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyub Ebû Kilâbe'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) zevcelerinin yanina gelmis. Encese denilen bir sürücü hayvanlarini sürüyormus. Bunun üzerine:
«Vah sana yâ Encese! Sirçalarin hayvanlarsm yavas sür!:> Duyurmuslar. Kavi diyor ki.: Ebû Kilâbo sunu söyledi: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Öyle bir söz söyledi ki, onu sizden biriniz söylese kendisini ayiplardiniz.

72 - ( ) Bize Yahya b. Yahya dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ye-zid b. Zürey' Süleyman Et-Teymî'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen ha-her verdi. H.
Bize Ebû Kâmil de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid rivayet etti (Dedi ki):Bize Teymî, Enes b. Mâlik'den rivayet etti. (Söyle demis) . Kes Ümmü Süleym Peygamber (Sallallahü Aleyi ve Sellem). ile birlikte idi. Onlarin develerini bir sürücü sürüyordu. Neb.yyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«ly Encese! Sirçalarin hayvanlarini yavas sür!» buyurdular.

73- (...) BIze Ibni Müsennâ dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-
düssamed rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Hemmâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Katâde Enes'den rivayet etti. Enes söyle demis : Resûlüllah (Sallallahü Aleyh'vve Seliem) 'in güzel sesli bir deve sürücüsü vardi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona:
«Agir ol ya Encese! Sirçalari kirma!» buyurdular. (Bununla) Zayif kadinlari kastediyordu.

(...) Bize bu hadîsi Ibni Bessâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Dâvud rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hisâm, Katâde'den, o da Enes'den, 0 da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"den naklen rivayet etti. Ama «Güzel sesli sürücüsü» ifadesini anmadi.
Bu hadîsi Buhari «Kitâbu'l-Edeb»'de tahric etmistir. Kavârir : Kâruranin cenVidir. Kârûra cam sirça demektir.
Kadinlar zaaflari ve çabuk kirilmalari sebebiyle sirçaya benzetilmislerdir, Kaadî 1yâz'in beyânina göre ulema bu hususta ihtilâf etmislerdir. Birçoklarina göre develeri süren Encese güzel sesli idi. Develeri sürerken recez denilen siir nev'inden kadinlara ait parçalar okurdu. Binaenaleyh kadinlar bunu isitip de kalblerine fitne düsmesin diye Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onu bundan men etmistir. Zira Araplarin meshur meselelerindendir : Sarki zinanin muskasidir derler. Kaadî Iyâz bu tevcihi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in maksadina ve sözünün muk-tezasma daha muvafik bulmustur. Diger bir takim ulemâya göre hadîsten maksat develeri yavas sürmektir. Çünkü develer sürücünün sarki söyledigini isitince bundan zevk ve sevk duyarak hizlanirlar. Ve üzerindeki insanlari sarsarak yorarlar. Iste Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) E ncese'yi bunun için men etmistir. Çünkü kadinlar siddetli hareketten bîtab düser; zarar görürler.
Ebû Kilâbe'nin «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) öyle bir söz söyledi ki, onu sizden biriniz söylemis olsa kendisini ayiplardiniz.» sözüne gelince. Bundan maksad «Müslim» sârihi Übbî'ye göre Resûlüllah (Süllüllahü Aleyhi ve Sellem)'ln :
«Sirçalar için develeri yavas sür!» Ve diger rivayetteki:
«Sirçalari kirma!» sözleridir.
Kirmani diyor ki: «Bu lâtif ve belig bir istiaredir. Niçin ayip görülsün dersen, ben de derim ki: Belki ayiplayan istiarenin sarti kavimler arasinda açik ve asikâr olmasidir da ona bakmistir. Sirça ile kadin arasinda açik olarak benzerlik yoktur. Fakat hak sudur ki : Bu söz son derece güzel ve kusursuzdur. Istiarede vech-i sebehin açik olmasi zâti itibariyle lâzim degildir. Onu açik kilan karinelerden hâsil açiklik kâfidir. Nitekim bu bahiste de 'öyledir. Ihtimal ki: Ebû Kilâbe 'nin maksadi da bu istiarenin belagatta Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) gibi zevattan sâdir oldugu için güzel sayildigini, belagati olmayanlardan sâdir olsa cemaatin onu ayipliyacaklanni anlatmaktir. Onun makamina lâyik olan da budur.»

Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:

1- Deve sürerken sarki mirildanmak caizdir.
2- Kadinlari sefere götürmek caizdir.
3- Konusurken mecaz kullanmak caizdir.
4- Kadinlarin erkeklerden uzak bulunmasi, vazu nasihat gibi seyler müstesna onlarin sözlerini isitmemeleri icab eder.

19- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Insanlara Yakin Olmasi ve Onunla Teberrükte Bulunmalari Babi

74- (2324) Bize Mücahid b. Musa ile Ebû Bekr b. Nadr b. Ebi'n-Nadir ve Harun b. Abdillah toptan Ebu'n-Nadir'dan rivayet ettiler. Ebû Bekr (Dedi ki) : Bize Ebû'n-Nadir (yâni Hâsim b. Kaâsim) rivayet etti. (Dedi ki) :

Bize Süleyman b. Mugîra Sâbit'ten, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. Enes söyle demis: Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) sabah namazini kildigi vakit Medine'nin hizmetçileri içlerinde su bulunan kaplariyle gelirlerdi. Kendisine hiç bir kab getirilmezdi id, içine elini daldirmasin. Çok defa soguk sabahda gelirler ve yine elini o kaplara daldirirdi.

75- (2325) Bize Muhammed b. Kâfi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'n-Nadr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman Sâbit'ten, o da Enes'-den naklen rivayet etti. Enes söyle demis: Vallahi Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i gördüm. Berber kendisini tiras ediyordu. Ashabi etrafini sarmisti. Bir kilin bir adamin elinden baska bir yere düsmesini istemiyorlardi.

76- (2326) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Hârun Hammâd b. Seîeme'den, o da Sâbit'ten, o da Enes'den naklen rivayet etti ki : Bir kadimi: aklinda bir sey varmis ve:
— Yâ Resul a Ilah! Benim sana (danisacak) bir hacetim var, demis. Bunun üzerine :
«Ey Ummü filân, yollardan hangisini dilersen bak da senin için hacetini göreyim.» buyurmuslar ve onunla yollardan birine çekilerek kadin hacetini arzetmis.
Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve S«Jtemj ashabina daima yakin bulunur, onlarin haklarini gözetir, sorularina ezvzb "erir, fiil ve hareketçine uymalarim kolaylastirirdi. Ashabi Kutun da unun mübarek eli dokunan au ile teberrük etmek için soguk günlerde bile sabah namazindan ,sonxa hizmetçilerini su kaplariyle göndererek elini kaba sokmasini rica ederlerdi. Tiras olurken kesilen saçlarini toplarlardi. Nevevî «Ülû'1-Emir» olanlara yarasan da budur, diyor.
Resûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) 'a fetva sormaga gelen kadin Hz. Hadîce'nin bas tarayicisi Ümmü Züfer 'di. Kadinin hacetini gizli söylemek istedigi anlasiliyordu. Onun için Peygamber (Sallallakü Aleyhi ve Sellem) bir yol seçmesini söyleyerek onunla yol üzerinde konustu. Ve fetvasini verdi. Bu, ecnebi bir kadinla basbasa kalmak manâsina gelmez. Çünkü herkesin gelip geçtigi bir yol üzerinde konusumustur. Yalniz kadin söyleyecegini gizli söylemek istedigi için sesi isitilmesin diye insanlardan birkaç adim uzaga çekilmistir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisine bir hacet soran veya teberrük için elini suya daldirmak ricasinda bulunan ashabina derhal icabette bulunurdu.
2- Sülehânin eserleriyle teberrükde bulunmak caizdir. Ashabi kiram bu hususta âdeta birbirleriyle yaris ederlerdi.
3- Hadîsler Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in sabrina ve müs-lümanlann maslahati için mesakkatlere tahammülüne delildir.

20- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Günahlardan Uzak Bulunusu, Mubahin En Ehvenini Seçmesi, Allah'in Haram Kildigi Seyler Çignendiginde Onun Namina Intikam Almasi Babi

77- (2327) Bize Kuteybe b. Saîd, Mâlik b. Enes'den ona okunanlar meyamnda rivayet etti. H.
Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e Ibni Sihab'-dan dinledigim, onun da Urve b. Zübeyr'den, onun da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Âise'den naklettigi su hadîsi okudum: Âise söyle demis: Resûlüllah (Sallaüahü Aleyhi ve Sellem) iki sey arasinda muhayyer birakilirsa günah olmamak sartiyle onlarin kolay olanini seçerdi. Sayet günah ise insanlarin ondan en uzak olani idi. Resülüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) kendisi için intikam almamistir. Meger ki, Allah (Azze veCelkfnin hürmeti çignenmis olsun!

(...) Bize Züheyr b. Harb ile Ishâk b. Ibrahim de hep birden Ce-rir'den rivayet ettiler. H.
Bize Ahmed b. Abde dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Fudayl b. Iyâz rivayet etti.

Her iki râvi Mansûr'dan, o da Muhammed'den rivayet etmislerdir. Fudayl'in rivayetinde «Ibni Sihâb'dan» Cerir'in rivayetinde ise : «Muham-med Zührî'den, o da Urve'den, o da Âise'den» ifadesi vardir.

(...) Bana bu hadîsi Harmele b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Ve) b haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus Ibni Sihâb'dan bu isnadla Mâlik'in hadîsi gibi haber verdi.

78- (...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme Hisâm'dan, o da babasindan, o da Âise'den naklen rivayet etti. (SÖyle demis) : Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) biri digerinden daha kolay olan iki sey arasinda muhayyer birakilirsa günah olmamak sartiyla onlarin en kolayini seçerdi: Sayet günah ise insanlarin ondan en uzak olani idi.

(...) Bize bu hadîsi Ebû Küreyb ile Ibni Nümeyr de hep birden Abdullah b. Nümeyr'den, o da Hisâm'dan naklen bu isnadla «en kolayini» sözüne kadar rivayet ettiler. Ondan sonrasini anmadilar.

79- (2328) Bize bu hadîsi Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme Hisam'dan, o da babasindan, o da Âise'den naklen rivayet etti. Âise söyle demis : Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) eliyle hiç bir seye vurmadi. Ne bir kadina, ne de bir hizmetçiye! Ancak Allah yolunda kendisiyle mücahede edilirse o baska! Ona hiç bir sey isabet etmemistir ki, sahitlinden intikam alsin. Meger ki, Allah'in haramlarindan bir seyi çignemis olsun! Bu takdirde Allah (Azze veCelle) için intikam alirdi.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ibnü Nümeyr de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abde ile Veki' rivayet etti. H.
Bize Ebû Küreyb dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muaviye rivayet etti. Bu râvilerin hepsi Hisam'dan bu isnadla rivayette bulunmuslardir. Bâzisinin rivayeti ötekilerden ziyade olmustur.
Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Menâkib»'de; Ebû Dâvud «Kitâbu'l-Edeb»'de tahric etmislerdir.
Hadîs-i serif bütün rivâyetleriyle Peygamber (Sallailahü A leyhi ve Sellem 'in sahsi namina kimseden intikam almadigim göstermektedir. Gerçi Ukbe b. Ebî Muayt ve Abdullah b. Hatal gibi bazi müsriklerin Öldürülmesini emir buyurmustur. Fakat bunlar yalniz Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e eziyetle kalmaz Allah'in haram kildigi seyleri de çigneyip geçerlerdi. Öldürülmeleri bundandir. Çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Allah'in hürmetini ayaklar altina alanlar hakkinda son derece titiz davranir cezalarini verirdi. Bâzilarina göre Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'in sahsi nâmina intikam almamasi küfre vardirmayan sebeplerle eziyet olundugu zamana mahsustur. Nitekim bagirip çagirmak suretiyle kendisine ezada bulunan Bedeviyi ve elbisesinden siddetle çekerek omuzunda eser birakan bir baskasini affetmesi bu kabildendir- Dâvûdî intikam almamayi mala mahsus görmüs, irzi hakkinda eza verenlerden hakkini aldigini söylemistir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Haram veya mekruh olmamak sartiyle iki seyin en kolayini seçmek müstehabdir. Kaadî Iyâz diyor ki: «Ihtimal Peygamber (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem)fin burada muhayyer birakilmasi Allah taraf in-dandir. Onu iki ceza arasinda yahut kâfirlerle harbetmek veya onlardan cizye almak hususunda yahut ümmetinin ibadette mücahede derecesine varip varmamasi hususunda muhayyer birakmistir. O bunlarin hepsinde kolay olani seçerdi.
Hz. Âise'nin günah olmamak sartiyle sözü onu kâfirler yahut münafiklar muhayyer biraktigi zaman tasavvur olunabilir. Muhayyerlik Al-iah'dan yahut müslümardardan gelirse ibaredeki istisna münkati olur.
2- Bu rivayetler afvu safha, eziyete tahammüle, haram bir sey isleyene karsi Allah'in dinine yardimci olmaya tesvik etmektedirler.

3- Âmirlerin, hâkimlerin ve diger söz sahiplerinin bu güzel ahlâk-dan nasibedar olup, sahislari namina intikam almamalari müstehabdir. Kaadî Iyâz diyor ki: «Ulemâ hâkimin kendi lehine ve keza lehine sehadeti caiz olmayacak kimse lehine hüküm vermesinin caiz olmadigina ittifak etmislerdir.
4- Zevce, hizmetçi ve hayvani terbiye için dögmek mubah ise de, dögmemek efdaldir.

21- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Kokusunun Güzel, Cildinin Yumusak Olusu ve Kendisine Dokunmakla Teberrük Edilmesi Babi

80- (2329) Bize Amr b. Hammad b. Talhate'l-Kannâd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Esbât (bu zât Ibni Nasr El-Hemdâni'dir.) Simâk'den, o da Câbir b. Semura'dan naklen rivayet etti. Câbir söyle demis : Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Selletn)'\e birlikte ilk namazi kildim. Sonra ailesinin yanina çikti, onunla birlikte ben de çiktim. Derken onu bir takim çocuklar karsiladilar. Onlarin her birinin yanagina teker teker dokunmaya basladi. Bana gelince benim yanagima da dokundu. Elinde Öyle serinlik veya koku duydum ki: Sanki onu kokucu sepetinden çikarmisti.

81- (2330) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ca'-fer b. Süleyman, Sâbit'den, da Enes'den naklen rivayet etti. H.
Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Hâsim, yâni Ibni Kaâsim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman (bu zat îbni Mugira'dir) Sâbit'den naklen rivayet etti. Enes söyle demis: Ben Resûlüllah [Salialiahü Aleyhi veSellem)'m kokusundan daha güzel hiç bir an-' ber, misk veya (baska) bir sey koklamadim. Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem) in teninden daha yumusak hiç bir dîba ipek veya baska bir seye dokunmadim.

82- (...) Bana Ahmed b. Saîd b. Sahr Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habban rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad rivayet etti. Bize Sabit, Enes'den rivayet etti. Enes söyle demis: Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem) parlak beyaz renkli idi. Teri inci gibi idi. Yürüdügü zaman saga sola meyi ederdi. Ben ne Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Seltemj 'in avucundan daha yumusak bir diba ve ipege dokundum, ne de ResûlüIIah (Sallal'ahiI Aleyhi ve Sellem)in kokusundan daha güzel bir misk veya anber kokladim. Bu hadîsi Buhari «Kitâbu'l-Menâkib-'de tahric etmistir.
Ilk namazdan murad ögledir. Bu hadîsler Peygamber (SallaV.ahü Aleyhi ve Sellemjin kokusunun güzel olduguna delildir. Bu ona Allah Teâlâ'nin bir ikramidir. Ulemânin beyânina göre güzel koku Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemjin sifati idi. O koku sürünmese de güzel kokardi. Maamafih daima meleklerle görüstügü, müslümanlarla düsüp kalktigi için ekseriya güzel koku da sürünürdü. ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in teni beyazligi ve safiligi hususunda inciye benzetilmistir.
Hadîsteki «tekeffee» fiilini saga sola meyletmek diye tefsir edenler olmussa da Ezherî bunu hatâ görmüstür. Çünkü saga sola meylederek yürümek ona göre gururlanan ve böbürlenen kimsenin yürüyüsüdür. Burada ondan maksad gidecegi tarafa yâni öne dogru sallanarak yürümektir. Maamafih Kaadî Iyâz saga sola sallanarak yürümenin hilkatte mevcûd bir sifatsa çirkin sayilmadigini, kasden yapilirsa o zaman bunun mekruh oldugunu söylemistir.

22- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)’in Terinin Güzel Kokmasi ve Onunla Teberrük Olunmasi Babi

83- (2331) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâ-sim (yâni Ibnî Kaâsim) Süleyman'dan, o da Sâbit'ten, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. Enes söyle demis : Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) yanimiza girdi. Ve kaylûle uykusuna dalarak terledi. Annem bir kavanoz getirerek teri onun içine

silmeye basladi. Derken Peygamber (Sallaliahii Aleyhi ve Sellem) uyandi ve :
«Ey Ummü Süleym bu yaptigin nedir?» dedi. Annem : — Bu senin terindir, onu kokumuza katiyoruz; o kokularin en güzellerindendir, dedi.

84- (...) Bana Muhammed b. Râü' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Huceyn b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'1-Aziz (bu zat îbnü Ebî Seleme'dir.) Ishâk b. Abdillah b. Ebî Talha'dan, o da Enes b. Mâlik'-den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ümmü Süleym'in evine girer de o yokken yataginda uyurdu. Bir gün yine gelerek onun yataginda uyudu. Hemen Ümmü Süleym'e giderek iste Peygamber (Sallattahü Aleyhi ve Sellem) senin evinde, senin yataginin üzerinde uyudu, dediler. Arkacigindan Ümmü Süleym geldi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) terlemis; teri yatagin üzerindeki bir deri parçasina toplanmisti. Derhal çantasini açarak bu teri kurulamaga ve onu kavanozuna sikmaya basladi. Derken Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) belinledi ve:
«Ne yapiyorsun ey Ummü Süleym?» dedi. Ümmü Süleym:
— Yâ Resûlallah! Çocuklarimiz için bunun bereketini umuyoruz, dedi. ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«isabet ettin!» buyurdular.

85- (2332) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân b. Müslim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyub, Ebû Kilâbe'den, o da Enes'den, o da Ümmü Süleym'den naklen rivayet etti ki; Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ümmü Sü-Ieymln yanma gelir, orada kaylûle uykusu uyurmus. O da kendisine bir yaygi yayar, üzerinde istirahat edermis. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) çok terüyormus, Ümmü Süleym onun terini toplar, koku ve kavanozlara koyarmis. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ey Ummü Süteyml Bu ne?» demis. Ümmü Süleym:
— Senin terin! Onu kokuma karistiriyorum, cevabini vermis.
Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-îsti'zan»'da tahric etmistir.
Hz. Enes'in annesi Ümmü Süleym'in Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) 'in mahrem akrabasindan oldugunu evvelce görmüstük. Ümmü Sü1eym'in evine giderek uyumasi bundandir.
Hadîs-i serif mahrem akrabadan olan kadinlarin evlerine giderek uyumanin ve deri yaygi üzerine yatmanin caiz olduguna delildir.

23- Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem)'in Sogukta ve Kendisine Vahiy Geldigi Zaman Terlemesi Babi

86- (2333) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Ala1 rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme, Hisam'dan, o da babasindan, o da Âise'den naklen rivayet etti. Âise söyle demis: Hakikaten Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) 'in üzerine soguk bir sabanda vahiy indirilir. Yine yüzünden ter bosanirdi.

87- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. ize Süfyan b. Uyeyne rivayet etti. H. (Dedi ki) :
Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme ile Ibni Bisr hep birden Hisam'dan rivayet ettiler. H.
Bize Muhammed b. Abdillah b. Nümeyr dahi rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bisr rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Hi-sâm babasindan, o da Âise'den naklen rivayet etti ki: Haris b. Hisam, Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) 'e:
— Sana vahy nasxl geliyor? diye sormus da :
«Bazan bana çan sesi gibi gelir. Bu benim için en siddetli olandir. Sonra açilirim ve o vahyi bellemis olurum.

Bâzan da adam suretinde bir melek gelir. Ve onun söyledigini bellerim.» buyurmuslar.

88- (2334) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdû'1-Âla rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd Katâde'den, o da Ha-san'dan, o da Hittan b. Abdillah'dan, o da Ubade b. Sâmit'ten naklen rivayet etti. (SÖyle demis) : Nebiyyullah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem), üzerine vahy indirildigi vakit bundan dolayi gussalamr ve yüzünün rengi uçardi.

89- (2335) Bize Muhammed b. Bessar rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâz b. Hisâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam Katade'den, o da Ha-sen'den, o da Hittan b. Abdillah Er-Rakâsî'den, o da übâde b. Sâmid'den naklen rivayet etti. (SÖyle demis) : Üzerine vahy indirildigi vakit Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) basini eger; ashabi da-baslarim egerlerdi. Vahy kalktigi zaman basini kaldirirdi.
Hz, Âise rivayetini Buhârî «Bed'ül-Vahy» bahsinde tahric etmistir.
Vahy hakkinda evvelce tafsilât vermistik. Ulemâdan bazilarina göre Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) 'in vahy gelirken isittigi çan sesine benzer ses melegin sesidir. Bir takimlari melegin degil, kanatlarinin sesi oldugunu söylemislerdir. Bundaki hikmet Resûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem)in kulaklarinin baska seylerden bosaltilmasi tâki kulaginda ve kalbinde melegin sesinden baska bir seye yer kalmamasidir.
Bu rivayetlerde vahyin hallerinden yalniz çan sesiyle melegin insan kiliginda gelmesi zikredilmis. Rü'ya halindeki vahyden bahsedilmemistir. Bunun sebebi vahy soran zâtin Peygamber (SaUalîahü Aleyhi ve Sellem) 'e mahsus olan seklini anlamak istemesidir. Rü'ya ise ona mahsus degil, müs-terekdir. Bu hadîsde Peygamber (Saîhllahü Aleyhi ve Sellem)'in vahy esna-suida rengi uçardi denilmektedir. Halbuki hac bahsinde Ya'la b. Ümeyye'nin vahy inerken onun yüzünün kipkirmizi oldugunu gördügünden bahsedilmisti. Bu iki rivayetin arasim bulmak için yüzü evvelâ kül rengi olmus, sonra kizarmistir. Yahut evvelâ kizarmis, sonra kül rengi olmustur, denilir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Melekler vardir. Mülhidlerle feylesoflar meleklerin varligim inkâr ederler. Bu hadîsler onlara red cevabi teskil etmektedir.
2- Melekler istedikleri sekillere girebilirler.
3- Ashab-i kiram birçok seylerin manâsini Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e sorarlardi.O da kendilerini bir yere toplar talimatta bulunurdu.Ashabin bazilari meseleleri sorar, digerleri beller ve bilmeyenlere ögretirlerdi. Allah dînini tamamlayincaya kadar bu böyle devam etti.

24- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Saçlarini Salmasi ve Ayirmasi Babi

90- (2336) Bize Mansur b. Ebî Müzâhim ile Muhammed b. Ca'fer b. Ziyad rivayet ettiler. (Mansûr: Haddesenâ; tbni Cafer ise Ahberana tâbirlerini kullandilar. (Dediler ki) : Bize Ibrahim (yâni Ibni Sa'd) Ibni Sihab'dan, o da Ubeyduîlah b. Abdillah'dan, o da Ibni Abbâs'dan naklen haber verdi. (Söyle demis) : Ehl-i kitab olanlar saçlarini salar, müsrik-lerse baslarini ayirirlardi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisine emir gelmeyen hususta ehl-i kitaba uymayi seviyordu. Bu sebeple Re-sûliillah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) saçlarim alnina sarkitti, bir müddet sonra ayirdi.

(...) Bana Ebû't-Tâhir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ihni Vehb haber verdi, (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihab'dan bu isiiadla bu hadîsinin benzerini haber verdi.
Sedl: Sarkitmak demektir. Burada ondan maksad saçi alnma sarkitmaktir. Ulemânin beyânina göre saçi sarkitmak degil, tarayip ayirmak sünnetdir. Çünkü Peygamber (Sallallahü A teyhi've Sellem) sonralari bunu

yapmistir. Sarkitmaktan vaz geçmesi zahire göre vahy iledir. Çünkü vahyle bildirilmeyen hükümler hususunda Ehl-i kitaba uyardi. Kaadî Iyâz'in beyânina göre ulemâdan bazilari saç sarkitmanin neshedildigini binâenaleyh alma ve kulaklarin arkasina saç sarkitmanin caiz olmadigim söylemislerdir. Kaadî Iyâz saçlari ayirmanin vâcib degil, caiz olmasi ihtimâli üzerinde durmus ve sunlari söylemistir : «Caiz ki, saçlarini ayirmasi ehl-i kitaba muhalefet hususunda kendi ictihadiyle olmustur. Bu takdirde saç ayirmak müstehabdir. Bundan dolayidir ki : Selef bu hususta ihtilâf etmis, bir takimlari saçlarini ayirmis, digerleri kulaklarinin yumusagina kadar salmislardi:-. Peygamber (Sallallahü A leyhî ve Sellem) 'in uzun saçi oldugu, saçi ayrikrsa ayirdigi, ayrilmazsa hâli üzere biraktigi hadîste vârid olmustur. Imam Mâlik: Bence saçi ayirmak daha iyidir, demistir.»
Nevevîde : «Hâsili sahih ve muhtar olan kavle göre saçi hem sarkitmak, hem ayirmak caizdir. Fakat ayirmak efdaldir.» diyor.
Yine Kaadî 'nin beyanina göre ehl-i kitaba uyma meselesinin te'-vili hususunda ulemâ ihtilâf etmislerdir. Bâzilarina göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bunu ilk zamanlarda ehl-i kitabin kalblerini Islâm'a yatistirmak için yapmistir. Buna hacet kalmayip Islâmiyet zafer kazaninca birçok seylerde ehl-i kitaba muhalif hareket ettigini sarahaten bildirmistir. Bir takimlari vahy gelmeyen hususta Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in ehl-i kitab seriatlarina tâbi olmasi ihtimal ki emrinmustu. Ancak bu, Ehl-i kitabin degistirmedikleri malûm olan hususata aittir, demislerdir.
Bâzi usûlü fikih âlimleri bu hadîsle istidlal ederek: «Bir mes'eleyi Allah ve Resulü hikâye eder de inkârda bulunmaz, yâni bize caiz olmadigini bildirmezlerse, geçen ümmetlerin seriatlari bize de seriattir.» demis; diger bazilari: «Bilâkis Hadîs-i serîf geçmis seriatlarin bize seriat olmadigina delildir. Çünkü bu hadîste Ehl-i kitaba uymayi severdi, denilerek onun muhayyer birakildigina isaret olunmustur. Geçmis seriatlar bizim için de seriat olsa Peygamber (Sallaîlahü Aleyhi ve Selîem)'e de vâcib olurdu» demislerdir.

25- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Sifati ve Yüzce Insanlarin En Güzeli Oldugu Hususunda Bir Bab

91- (2337) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Besâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b, Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Ebû tshâk'i dinledim. (Dedi ki): Bera'i sunu söylerken isittim: Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Selîem) orta boylu, omuzlarinin arasi genis, saç demedi kulaklarinin yumusagina inecek kadar büyük bir zat idi. Üzerinde kirmizi bir hülle vardi. Ben Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Selîem) 'den daha güzel hiç bir sey görmedim.

92- (...) Bize Amru'n-Nâkid ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Veki', Süfyân'dan, o da Ebû Ishâk'dan, o da Bera'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Ben hiç bir uzun saçlinin kirmizi hülle içinde ResûlUllah(Sallallahü Aleyhi ve Selîem) 'den daha güzel oldugunu görmedim. Saçlari omuzlarim çaliyordu. Omuzlarinin arasi genisti. Ne uzundu, ne kisa.
Ebû Küreyb : «Saçi vardi» dedi.

93- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Ala' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ishâk b. Mansur, Ibrahim b. Yûsuî'dan, o da babasindan, o da Ebû îshâk'dan naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben Berâ'i sunu söylerken isittim. Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellcm) yüzce insanlarin en güzeli, ahlâkça en iyisi idi. Fazla uzun degil, kisa da degildi.
Bu rivayetleri Buhârî «Kitâbu'l-Menâkib»'de tahric etmistir.
Merbu: Fazla uzun veya kisa olmayan yâni orta boylu kimse demektir.
Vefra : Kulak yumusagina kadar inen; Ciimme : Omuzlara kadar inen; Limme ise; omuzlarin üzerine dösenen saç demektir. Bu kelimelerin Peygamber (Sallaîlahü Aleyhi ve Selîem) hakkinda kullanilmasi saçinin zaman

zaman hepsine uymasindandir. Saçini kisaltmadigi zaman omuzlarina iner, kisalttiginda kulaklarinin yan hizasinda kalirdi.
Kaadî Iyâz diyor ki: Bu hadîsteki «halkan» kelimesini cisminin sifatlarina delâlet ettigi için (hâ) nin fethi ve (lâin) m sükûnuyla tespit ettik. Enes'in hadîsinde ise (hâ) nin zammi ile rivayet olunmustur. Çünkü orada Peygamber (Sallaîlahü A leyhi ve Selîem) 'in ahlâkindan ve güzel muaseretinden bahsedilmistir.

26- Peygamber (Sallaîlahü A leyhi ve Selletn)'in Saçinin Sifati Babi

94- (2338) Bize Seyban b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ce-rir b. Hazim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Katâde rivayet etti. (Dedi ki) : Enes b. Mâlik'e:
— Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'in saçi nasildi? diye sordum.
— Orta bir saçti. Kivircik degil, düz de degildi. Iki kulagi ile omuzu arasinda idi, dedi.

95- (...) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habbân b. Hilâl rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü's-Samed rivayet etti. Her iki râvi demisler ki: Bize Hemmam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Katâde Enes'den rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in saçlari omuzlarina çahyormus.

96- (...) Bize Yahya b. Yahya ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Deliler ki) : Bize Ismail b. Uleyye, Humeyd'den, o da Enes'den naklen rivayet etti. Enes: «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in saçlari kulak-anmn yarisina iniyordu.» demis.
Bu hadîsi Buhârî üe Ibni Mâce «Kitâbu'l-Iibas^da; Tirmizî «Semâil»'de; Nesâî «KItâbu'z-Zîne»'de muhtelif râvi-erden muhtelif lâfizlarla, fakat birbirine yakin manâlarda tahric etmis-erdir.
Racil: Fazla kivircik ve fazla düz olmayan orta saç demektir.
Ca'd: Kivircik, sebt ise düz saç manâlarina gelir.

27- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Agzi, Gözleri ve Ökçelerinin Sifati Hakkinda Bir Bab

97- (2339) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Bessâr rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Müsennâ'nindir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Simak b. Harb'den rivayet etti. (Demis ki) : Ben Câbir b. Semura'yi sunu söylerken isittim. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) genis agizli, gözünün beyazi kirmizili, etsiz ök-çeliydi.
Râvi diyor ki: Simak'e : Dalîu'I-Fem ne demektir? diye sordum: Agzi büyük manasinadir, dedi,
— Eskelü'1-Ayn nedir? dedim.
— Göz kapagi uzun demektir, cevabini verdi.
— Menhusu'1-Akib nedir? dedim.
— Topugunun eti az demektir, cevâbini verdi.
Büyük agizli olmak Arablarca medin sifatidir. «Müslim» sârini Übbî: «Bundan murad çok küçük olmadigini, güzellikten çikaracak kadar büyük de degildigini anlatmaktir.» diyor.
Eskelü'1-Ayneyn tâbirine gelince; râvi Simâk bunu göz kapaginin uzunlugu ile tefsir etmisse de Kaadî Iyâz: «Bu bütün ulemanin ittifaki ile Simâk'in bir vehmi ve açik bir hatasidir. Dogrusu bütün ulemanin ittifaki vecihle süklenin gözün beyazina karisan kirmizilik manâsina gelmesidir. Bu makbuldür. Sühle ise; gözün karasindaki kizilliktir» diyerek bu tefsiri kabul etmemistir.

28- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Beyaz ve Sevimli Yüzlü Olusu Babi

98- (2340) Bize Saîd b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Abdillah, Cüreyrî'den, o da Ebû't-Tufeyl'den naklen rivayet etti. Cü-reyrî demis ki : Ona :
— Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i gördün mü? diye sordum.
— Evet, beyaz, sevimli yüzlü idi, cevâbini verdi.
Müslim b. Haccâc der ki': Ebû't-Tufeyl yüz yilinda vefat etmistir. Kendisi Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in ashabindan en son vefat edendir.

99- (.,.) Bize Ubeydullah b. Ömer El-Kavârîrî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'1-A'la b. Abdi'1-A'la, Cüreyrî'den, o da Ebû't-Tüfeyl'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i gördüm. Yeryüzünde benden baska onu gören kimse yoktur. Cü-reyrî demis ki: Ben kendisine:
— Onu nasil gördün? diye sordum.
— Beyaz, sevimli, orta yapili idi, dedi.
Mukassad: Iri veya zayif çok uzun ve çok kisa olmayan, demektir. Semir'e göre Rava ile Kast ikisi de bir manâya gelirler ve ikisi de orta boylu, demektir.

29- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Saçinin Agarmasi Babi

100- (2341) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile îbni Nümeyr ve Amru'n-Nâkid toptan Ibni Idris'den rivayet ettiler. Amr dedi ki: Bize Abdullah b. Idris El-Evdî, Hisam'dan, o da Ibni Sîrîn'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Enes b. Mâlik'e, Resûlüllah (Sallaiiahü Aleyhi ve Sellem) hiç saçini boyadi mi? diye soruldu.
— Hakikat su ki, o saçinin agarmasi namina bir sey görmedi. Ancak (su kadarcik) gördü). Ibni tdris sanki onu azaltmak istiyormus, demistir. Ebû Bekr ile Ömer saçlarini lana ve ketem ile boyarlardi, dedi.

101- (...) Bize Muhammed b. Bekkâr b. Reyyân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ismail b. Zekeriyya, Âsimi ahvelden, o da Ibni Sîrîn'den naklen rivayet etti. Ibni Sîrîn söyle demis: Enes b. Mâlik'e sordum :
— Resûlüllah (Sallaiiahü Aleyhi ve Sellem) saçim boyar miydi? dedim:
— Saçini boyama yasma ermedi, sakalinda birkaç beyaz kil vardi, dedi. Ben :
— Ebû Bekr boyar miydi? diye sordum;
— Evet, kina ve ketemle! cevabini verdi.

102- (...) Bana Haccâc b. Sâir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu-alla b. Esed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vüheyb b. Hâlid, Eyyub'dan, o da Muhammed b. Sîrîn'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Enes b. Mâlik'e sordum.
— Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) hiç saçini boyadi mi? (Dedim).
— O saçinin agarmasindan ancak az bir sey gördü, dedi.

103- (...) Bana Ebu'r-Rabi' El-Atekî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit rivayet etti. (Dedi ki) : Enes b. Mâlik'e, Peygamber (SaUallahü Aleyhi ve Sellem)"in saçini boyayip boya-madigi soruldu da, su cevabi verdi:
— Basindaki agaran killari saymak Istesem bunu yapardim, dedi. Ve sunu Ilâve etti:
__ O boyanmadi. Ama Ebû Bekr kina ve ketemle boyandi. Ömer'se hâlis kina ile boyan di.

104- (...) Bize Nasr b. Alî El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Müsennâ b. Saîd Katâde'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Bir kimsenin basindan ve sakalindan beyaz kili yolmasi mekmhdur. Hem Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seîlem) boyanmamistir. Beyazlik onun ancak alt dudaginda, sakaklarinda ve basinda birkaç tane vardi.

(...) Bu hadîsi bana Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü's-Samed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize El-Müsennâ bu is-nadla rivayette bulundu.

105- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Ibni Bessâr, Ahmed b. Ibrahim Ed-Devrakî ve Harun b. Abdillah toptan Ebû Dâvud'dan rivayet ettiler. Ibnü Müsennâ (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Dâvud rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Huleyd b. Ca'fer'den rivayet etti. O da Ebû îyâs'i Enes'den naklederken dinlemis: Enes'e Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seltemy'm saçinin aganp agarmadigi sorulmus da :
— Allah onu beyazlikla lekelemedi, demis.

106- (2342) Bize Ahmed b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zü-heyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Ishâk rivayet etti. H.
Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Hayseme, Ebû Ishâk'dan, o da Ebû Cühayfe'den naklen haber verdi. Ebû Cühayfe (Söyle demis) :
— Ben Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem)"i gördüm. Surasi beyazdi. Ve Züheyr parmaklarini alt dudagina koydu. Kendisine :
— O gün sen kim gibi idin? diye soruldu.
— Oku yapiyor ve tüyünü takiyordum, cevâbini verdi.

107- (2343) Bize Vâsil b. Abdi'I-A'la rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Fudayl, Ismail b. Ebi Hâlid'den, o da Ebû Cühayfe'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
— Ben Resûlüllah (SallaUahü A leyhi ve Sellem) 'i beyaz gb'rdüm. Ihtiyar-lamisti. Alî'nin oglu Hasan ona benziyordu.

(...) Bize Saîd b. Manöûr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân ile Halid b. AbdiHah rivayet ettiler. H.
Bize Ibni Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bisr rivayet etti.
Bunlarin hepsi Ismail'den, o da Ebû Cüheyfe'den bu isnadla rivayet ettiler. Ama «Beyaz gördüm, ihtiyarlamisti...» ifadesini söylememislerdir.

108- (2344) Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) :
Bize Ebû Dâvud Süleyman b. Dâvud rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Simak b. Harb'den rivayet etti. (Demis ki) : Ben Câbir b. Semûra'yi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in saçi aganp agarmadigi soruldugu za-man dinledim.
— Basini yagladigi zaman beyazliktan bir sey görülmüyordu, yaglamazsa görülüyordu, dedi.

109- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah, Israil'den, o da Simâk'den naklen rivayet etti ki: Simak, Câbir b. Semûra'yi söyle derken isitmis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi vt Seltempn sakali ile basinin Ön tarafi agarmaga baslamisti. Yag süründügü zaman (beyazlik) belli olmazdi. Basinin saçi dagilirsa belli olurdu. Sakalinin killari çoktu.
Derken bir adam : Yüzü kiliç gibi miydi? dedi. Câbir:
— Hayir! Bilâkis ayla günes gibiydi; yuvarlakti. Omuzun da ki mührü de gördüm, güvercin yumurtasi kadardi. Tenine benziyordu, cevabini verdi,
Hz. Enes rivayetini Buhârî «Kitâbu'l-Libas»'da; Ebû Cuheyfe rivayetini «Kitâbu'l-Menâlub»'de tahric etmistir.
Ketem: Boyaya yariyan bir nevi ottur.
Samat: Ihtiyarligin baslangici ve saçlarin agarmaya baslamasidir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in saçlarinin agarmaya basladigini bildiren rivayetler çoktur. Umumiyetle bu rivayetlerde saç ve sakalinin biraz

agarmaya basladigindan bahsedilmektedir. Bu birazin ne kadar oldugu ihtilaflidir. Bâzilari saç ve sakalinda on dokuz beyaz kil oldugunu söylemis bir takimlari onu yirmiye, hatta bazilari otuza çikarmistir. Hz. Enes'den rivayet edilen bir hadîste on bes, diger bir rivayette on yedi veya on sekiz oldugu bildirilmistir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in saçini boyayip boyamadigin-da dahi ihtilâf olunmustur. Ekser ulemâ Hz. Enes 'den rivayet edilen hadîsle istidlal ederek boyamadigma kail olmuslardir. Imam Mâ1ik'in mezhebi de budur. Bâzi hadîs imamlari boyadigina kaildirler. Delilleri buradaki Ümmü Seleme hadîsidir. Iki rivayetin arasini bulanlar da vardir. Onlara göre Hz. Enes'in isaret ettigi vecihle Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) güzel kokuyu çok kullaniyordu. Bu iso saçin siyahligini giderirdi. Saçini boyadigini iddia eden iste bu koku sürülmüs saçi görmüs de boya sanmistir.
Nevevî diyor ki : «Muhtar olan kavle göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bâzan saçim boyamis, ekseri zamanlarda boyamamistir. Bu hususta her râvi gördügünü rivayet etmistir. Ve sözünde sadiktir.»
Hadîsin son rivayetinde : «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in yüzü kiliç gibi miydi?» diye soran zâtin bu suâliyle: Kiliç gibi uzun muydu, yahut kiliç gibi parlak miydi demek istemis olmasi muhtemeldir. Hz. Câbir buna : «Hayir günes ve ay gibi idi. Ve yuvarlakti.» diye cevâb vermistir ki, bununla onun hem güzel ve yüzünün parlakligina, hem de yuvarlakligina isaret etmistir. Çünkü ay ve günes, hem kiliçtan daha parlak, hem de yuvarlaktirlar. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in yüzünü onlara benzetmek daha belig olur. Bilhassa sevgilinin yüzünü aya benzetmek Arablar arasinda pek yaygin bir âdetti.
Hz. Enes 'in : «BIr kimsenin basindan ve sakalindan beyaz kil yolmasi mekruhtur.» sözü ulemâ arasinda ittifakla kabul edilmistir.
Nübüvvet mührü hakkinda asagidaki hadîslerde izahat verilecektir.

30- Nübüvvet Mührünün Isbati, Sifati ve Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Vücudundaki Yeri Babi

110- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Simâk'den rivayet etti. (Demis ki) : Câbir b. Semûra'yi dinledim. (Sunu söyledi) : Ben Resûlüllah (SallaUahü A leyhi ve Sellem) 'in sirtinda güvercin yumurtasi gibi bir mühür gördüm.

(...) Bize Ibnü Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeyduîlah b. Musa rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen b. Salih Simak'den naklen bu isnadla bu hadîsin mislini haber verdi.

111- (2345) Bize Kuteybe b. Saîd ile Muhammed b. Abbâd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hatim (bu zat Ibni Ismail'dir) Ca'd b. Abdir-rahmanMan rivayet etti. (Demis ki) : Sâib b. Yezid'i söyle derken isittim: Teyzem beni Resûlüllah (Saliailahü Aleyhi ve Seliem) 'e götürdü de:
- yâ Resûlallah! Gerçekten kiz kardesimin oglu rahatsizdir, dedi. O da benim basimi sivazladi. Ve bana bereket duasinda bulundu. Sonra ab-dest aldi. Ve ben abdest suyundan içtim. Sonra arkasinda ayakta durdum. Ve iki omuzunun arasindaki çadir dügmesi gibi mührüne baktim.

112 - (2346) Bize Ebû Kâmil rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd (yâni Ibni Zeyd) rivayet etti. H.
Bana Süveyd b. Said de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ali b. Müshir rivayet etti.
Her iki râvi Asim-i Ahvel'den rivayette bulunmuslardir. H.
Bana Hami d b. Ömer El-Bekrâvî dahi rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Vahid (yâni Ibni Ziyad) rivayet etti. (Dedi ki) :
Bize Âsim, Abdullah b. Sercis'den rivayet etti. (Söyle demis) : Peygamber (Saliailahü Aleyhi ve.Selîem)"i gördüm. Onunla ekmek ve et de yedim. (Yahut tirit yedim, demis.)
Râvi demis ki: Ona :

__ Peygamber (Saliailahü Aleyhi vt- Seliem) senin için istigfar etti mi?
diye sordum.
— Evet! Senin için de! dedi. Sonra su âyeti okudu:
«Günahin için istigfar et! Erkek ve kadin mü'mInler için de.» [12] Abdullah demis ki: Sonra arka tarafina dolandim. Ve iki omuzunun arasindaki nübüvvet mührüne baktim. Sol küreginin basinda parmaklari bir araya getirilmis el gibi. Üzerinde sigiller emsali bunlar vardi.
Saib b. Yezîd rivayetini Buhârî «Kitâuu'1-Vudû1», «Sifetü'n-Nebiyy», «Kitâbu't-Tib» ve «Kitâbu'd~Deavât»'da Tirmizi Menâkib» bahsinde; Nesâî «KItâ"bu't-Tiu»'da muhtelif râvilerdeii tahric etmislerdir.
Hâtem kelimesi; hatimden alinmadir. Hatim : Tamamlamak sonuna varmak demektir. Hâtem mühür manâsina gelir ki: Burada ondan sonra Peygamber gelmeyecegine delil manasinadir. Kaadî Beyzâvî: «Nübüvvet mührü Peygamber (Saliailahü Aleyhi ve Seilem) 'in iki omuzu arasindaki eserdir. Geçen ümmetlerin kitaplarinda bunun sifati beyan edilmis, gelecegi va'd edilen Peygambere bir alâmet olmustur. Bu Peygamber onunla bilinecektir. Bir de Peygamberligine dokunulmaktan korunmak için verilmistir. Vesikalandirilan bir seyin mühürle korundugu gibi...» diyor.
Nübüvvet mührünü isbat eden rivayetler çoktur. Bunlarin bâzisinda mührün üzerinde etten yazilmis «Muhammedürresuiullah» cümlesi oldugu bildirilmektedir. Bir rivayette içinde «Allahu vahdeh» disinda ise «Nereye dilersen oraya git, çünkü muzaffersin.» yazili oldugu bildirilmistir. Fakat bu rivayet çok zayiftir. Bazilari Nübüvvet mührünün nurdan oldugunu söylemislerdir. Hz. Âise'nin : «Peygamber (Saliailahü Aleyhi ve Seliem) vefat ettikten sonra mührü arastirdim. Fakat onun kaldirildigini gördüm.» dedigi rivayet olunur.
Bu mührün Peygamber (SalîaIlahü Aleyhi ve Seliem) ile beraber dogdugu söylenir. Bu hususta da muhtelif rivayetler vardir. Rivayetlerden birine göre mührün sol küregin basinda olmasi seytanin içeri girecegi kapi arasi oldugu içindir. Bu suretle seytanin Resûlüllah (Saliailahü Aleyhi ve Seliem) üzerindeki giris kapisi kapanmis ve mühürlenmis demektir. Mühürlü bir seye nüfuz etmenin imkâni olmadigi gibi, seytanin girmesine de imkân birakilmamistir.
Rivâyetler arasinda nübüvvet mührünün parmaklari bir yere toplanmis seklinde oldugunu bildireni digerine muhalif gibi görünürse de dîIyâz 'm beyânina göre bu da öteki rivayetlere uygun olarak . -i edilir. Ve nübüvvet mührü toplu el seklinde idi. Fakat güvercin yumurta» *adar küSüktu denilir-

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Hastaya okumakta bereket vardir.
2- Küçük çocuklarin basini sivazlamak müstehabdir.
3- Hz. S a i b 'in içtigi abdest suyu Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve çellem\'in azasindan damlayan su ise hadîs-i serif mai müstamelin temiz olduguna delildir.

31- Peyganber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Sifati, Peygamber Gönderilmesi ve Yasi Hakkinda Bir Bab

113- (2347) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Rabîa b. Ebî Abdirrahman'dan dinledigim, onun da Enes b. Mâlik'den naklettigi SU hadîsi okudum. Rabîa, Enes'i söyle derken isitmis : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selle m) çok uzun degildi. Kisa da degildi. Soluk beyaz ve faz'a esmer degildi. Ne çok kivircik saçli idi, ne de düz saçli! Allah
onu ktfk senenin basinda gönderdi de Mekke'de on sene, Medine'de dahî on sene kaldi. Altmis senenin basinda Allah onun ruhunu kabzetti. Henüz basinda ve sakalinda yirmi beyaz kil yoktu.

(...) Bize Yahya b. Eyyûb üe Kuteybe b. Saîd ve AH b. Hucur da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ismail (yâni

Ibni Cafer) rivayet etti. H.
Bana Kaâsim b. Zekeriyya dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Mahled rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Süleyman b. Bilâl rivayet etti.
Her iki râvi Rabîa'dan (yâni Ibni Ebî Abdirrahman'dan), o da Enes b. Mâlik'den naklen Mâlik b. Enes'in hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir. Bunlarin hadîslerinde «Kirmiziya çalar beyazdi.» ziyadesi vardir.
Bu rivayeti Buhari «Kitâbu'l-Menâkib» ile «Kitâbu'l-Libas»'da; Tirmizî «Kitâbu'l-Menâkib»'de; Nesâî «Kitâbu'z-Zine»'de muhtelif râvilerden tahric etmislerdir.
Emhak: Kireç gibi soluk beyaz demektir. Arablar bu renkden hoslanmazlar,
Âdem: Esmer demektir. Hadîs-i serif de Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemjm kireç gibi soluk beyaz renkli olmadigi gibi, esmer tenli de olmayip nurlu beyaz renkte oldugu anlatilmistir.
Bu hadîs Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'in kirk yasinda Peygamber gönderildigini, ondan sonra M e k k e 'de on sene Medine'-de de on sene yasadigini, yasi altmisa vardiginda vefat ettigini bildiriyor.
Bu hususta rivayetler muhtelifdir. Az sonra görülecegi vecihle Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'in altmisüç ve altmisbes yasinda vefat ettigini bildiren rivayetler vardir. Peygamber olduktan sonra Mekke ve M e d i n e 'de yasadigi seneler hakkindaki rivayetler dahi muhteliftir.
Asagidaki bablarda bunlar görülecektir.

32- Vefat Ettigi Gün Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'in Kaç Yasinda Oldugu Babi

114- (2348) Bana Ebû Gassan Er-Râzî Muhammed b. Anir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hakkâm b. Selm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Osman D- Zaide Zübeyr b. Adiy'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti (Söyle demis) : Resülüllab (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) altmisüç yasinda iken vefat etti. Ebû Bekr altmisüç yasindayken vefat etti. Ömer de ç yasinda iken vefat etti.

115- (2349) Bana Abdü'I-Melik b. Suayb b. Leys rivayet etti. (Dedi ki); Bana babani dedemden rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ukayl b. Hâlid Ibni Sihab'dan, o da Uruc'dan, o da Âise'den naklen rivayet etti kî, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) altmisüç yasinda iken vefat etmis.
Ibni Sihab: Bana Saîd b, Müseyyeb bunun mislini haber verdi, demis.

(...) Bize Osman b. Ebî Seybe ile Abbâd b. Mûsâ da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Talha b. Yahya Yûnus b. Yezid'den, o da Ibni Sihâb'-dan her iki isnadla birden Ukayl'in hadîsi gibi rivayette bulundu.
Hz. Âise rivayetini Buhârî «Kitâbu'l-Menâkib»'de tahric etmistir.
Bir rivayette Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellcm)'ln altmisbes yasinca vefat ettigi bildirilmistir. Bu rivayetlerin hepsi sahindir. Fakat en sa-hîhi ve meshuru altmisüç yasinda vefat ettigini bildiren rivayettir. Diger-lerini ulema te'vil etmis; altmis rivayetinde yalniz ondaliklari zikirle iktifa edilmis; kesirler birakilmistir. Altmisbes rivayetinde istibah hasil olmustur, demislerdir. Filhakika altmisbes rivayetini Urve kabul etmemis, bunda Hz. îbni Abbas'm hata ettigini söylemistir. Ibni Asâkir'in tarihinde Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seltem) 'in altmis-ikibuçuk yasinda vefat ettigi bildirilmektedir. Bu kavlin üzerinde duranlar da vardir. Bittabi bunun te'vili daha kolaydir. Altmisiki yasinda vefat etti diyen yarim seneyi saymamis; altmis üç yasinda vefat ettigini söyleyen, onu bütün bir sene saymis olur.

33- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Mekke ve Medine'de Ne Kadar KAldigi Babi

116- (2350) Bize Ebû Ma'mer Ismail b. Ibrahim El-Hüzelî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyan, Amr'dan rivayet etti. (Demis ki) : Urve'ye : Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem)' Mekke'de ne kadar kaldi, diye sordum.
— On sene! cevâbini verdi.

— Ama Ibni Abbas onüç sene diyor, dedi.

(...) Bize Ibni Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Amr'-dan rivayet etti. (Demis ki) : Urve'ye Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Mekke'de ne kadar kaldi? diye sordum.
— On sene! dedi.
— Ama Ibni Abbâs on küsur sene diyor, dedim. Bunun üzerine Urve ona magfiret duasinda buyurdu. Ve :
— O bunu ancak Sâir'in sözünden almis olacak, dedi.

117- (2351) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Harun b. Abdillah, Ravh h. Ubade'den rivayet ettiler. (Demis ki) : Bize Zekeriyya b. Ishâk, Amr b. Dinar'dan, o da Ibni Abbâs'dan naklen rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Mekke'de on üç yil kalmis ve altmisüç yasinda vefat etmistir.

118- (...) Bize Ibnî EM Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize BK" b. Seriy rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd, Ebû Cemrete'd-Dübai'-den, o da Ibni Abbâs'dan naklen rivayet etti. Ibni Abbas söyle demis : Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) kendisine vahy geldigi halde Mekke'de onüç sene, Medine'de ise on sene kaldi. Altmisüç yasinda iken de vefat etti.
119- (2352) Bize Abdullah b. Ömer b. Muhammed b. Eban El-Cufi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sellâm Ebû'l-Ahvas, Ebû îshâk'dan rivayet etti. (Söyle demis) : Abdullah b. Utbe ile oturuyordum. Derken ResûlüIIah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem)'in yasim andilar. Cemaattan bazilari Ebû Bekr ResûlüIIah (Sallailahü A leyhi ve Sellem}'den daha büyük idi, dediler. Abdullah sunlari söyledi: ResûlüIIah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) altmisüç yasinda vefat etti. Ebû Bekr altmisüç yasinda vefat etti. Ömer de altmisüç yasinda iken sehid edildi.
Bunun üzerine cemaattan Âmir b. Sa'd denilen bir zât sunu söyledi. Bize Cerir rivayet etti. (Dedi ki) : Muâviye'nin yaninda oturuyorduk. Cemâat ResûlüIIah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) 'in yasim andilar da Muâviye sunu söyledi: ResûlüIIah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) altmisüç yasinda iken vefat etti. Ebû Bekr altmisüç yasinda iken vefat etti. Ömer de altmisüç yasinda iken sehid edildi,

120- (...) Bize ibni Müsennâ ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Müsennâ'nmdir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Ebû tshâk'i, Âmir b. Sa'd El-Becelî'den, o da Cerir'den naklen rivayet ederken dinledim. Cerir, Muâviye'yi hutbe okurken dinlemis. Muâviye sunu söylemis : ResûlüIIah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) altmisüç yasinda iken vefat etti. Ebû Bekr ile Ömer de Öyle. Ben de altmisüç yasinda ölecegim.

121- (2353) Bana Ibni Minhal Ed-Darir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Zürey' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yûnus b. Ubeyd, Benî Hâ-sim'in azatlisi Ammar'dan rivayet etti. (Demis ki) : Ibni Abbâs'a:
— ResûlüIIah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) 'in vefat ettigi gün yasi kaça gelmisti? diye sordum.
— Onun kavminden senin gibi bir zâta bunun gizli kalacagini zannetmiyordum, dedi.
— Ben halka sordum, fakat bana muhtelif cevaplar verdiler de bu husûsda senin sözünü bilmek istedim, dedim.
— Hesab bilir misin? dedi.
— Evet! cevâbini verdim.
— Kirk tut! Bu yasta Peygamber olarak gönderildi. Onbes sene Mekke'de kimi enin olarak, kimi korkarak, yasadi; on yilda Medine'ye hicretinden sonra (yasadi), dedi.

(...) Bana Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Se-bâbe b. Sevvâr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Yûnus'dan bu isnadla Yeztd b. Zürey'in hadîsi gibi rivayette bulundu.

122- (...) Bana Nasr b. Alî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Bisr (yâni Ibni Mufaddal) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize

Hâlid El-Hazzâ' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Benî Hâsim'in azatlisi Ammâr rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ibni Abbâs rivayet etti ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) altmisbes yasinda iken vefat etmis.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Uleyye, Hâlid'den bu isnad rivayette bulundu.

123- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim El-Hanzalî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravh haber verdi. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme, Ammâr b. Ebî Ammâr'dan, o da Ibni Abbas'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SeUem) Mekke'de onbes sene kaldi. Yedi sene sesi isitiyor, ziyayi görüyor (fakat baska) bîr sey görmüyordu. Sekiz senede vahy gelerek kaldi. Medine'de ise on yil kaldi.
Ibni Abbâs rivayetini Buhârî «Menâkib-i Ensar» bahsinin bir iki yerinde tahric etmistir.
«Ama tbni Abbâs on küsur sene diyor...» sözüne karsi Urve'nin magfiret duasinda bulunmasindan murad: Onun hata ettigine isarettir. Bir kimse hata etti mi Arablar ekseriyetle : Allah onu af ve magfiret buyursun, derlerdi. Urve, Ibni Abbas'in bu sözü sâir Ebû Kays Sarme b. Ebî Enes 'den aldigina kail olmustur. Çünkü Ebû Kays bir beytinde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) için: «Kureys'in arasinda on küsur sene kaldi» demistir. Bu zât Câhiliyyet devrinde yetisen Hanîfî1er 'dendir : «Ben Ibrahim'in Rabbine ibâdet ederim. dermis. Putlara tapmaz, cünüplükten yikanir, evindeki mescidine cünüp ve hayizkIari sokmazmis. Câhiîiyyet devrindeki siirlerinde dahi dogruyu söyler Allah'i ta'zim edermis. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Medîne'ye gelince Ebû Kays ihtiyar halde müslüman olmustur.
Hz. Muâviye'nin : «Ben de altmisüç yasinda Ölecegim...» sözü bir tahmin ve temennidir. Kendisinin yetmisbes yasinda vefat ettigi rivayet olunur.
Babimizin son rivayetinde Ibni Abbâs (Radiyaliuhu anh) Peygamber (Sallallahü Aleyhi' ve Sellem)'in Mekke'de onbes sene kaldigini, yedi sene sesi isidip, ziyayi gördügünü, baska bir sey görmedigini söylemistir. Buradaki Sesden murad hâtifden gelen melek sesidir. Ziya da meleklerin ve Allah Teâlâ'nin âyetlerinin nurudur. Yâni yedi sene Melegin kendisini görmeden vahyi telâkik etmis. Sekiz sene de bizzat melegi görerek sifahen vahyi almistir.
Görülüyor ki, Peygamberlik geldikten sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) "in Mekke'de ne kadar kaldigini bildiren rivayetler muhteliftir. Sahih olan rivayet on üç sene kalmis olmasidir. Buna göre Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in ömrü de altmisüç sene olur ki, Nevevî dogrusunun bu oldugunu, ulemânin bunu kabul ettigini söylemistir.

34- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Isimleri Hakkinda Bir Bab

124- (2354) Bana Züheyr b. Harb ile Ishâk b. Ibrahim ve Ibni Ebî Ömer rivayet ettiler. Lâfiz Züheyr'indir. Ishâk : Ahberana; Ötekiler : Had-desenâ tâbirlerini kullandilar. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne Züh-rî'den rivayet etti. O da Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im'i babasindan naklen rivayet ederken dinlemis ki: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im. Ben O Mâhiyim kî, küfür benile mahvedilir. Ben o Hasirim ki, insanlar benim arkamda toplanir. Ben Âkib'im. Âkib kendisinden sonra Peygamber bulunmayandir.» buyurmuslar.

125 — (...) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize lbni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihâb'dan, o da Muhammed b. Cübeyr b. Mut'un'den, o da babasindan naklen haber verdi ki, Resûlüllah (Sallaltahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurmuslar:
«Benim bir takim isimlerim vardir. Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im. Ben o MâhiyIm ki, Allah benimle küfrü mahveder. Ben o Hasirim ki, Allah insanlari benim ayaklarima toplar. Ve ben o Âkibim ki, ondan sonra hiç bîr Peygamber yoktur.» Filhakika Allah da ona Rauf ve Rahîm adini vermistir.

(...) Bana Abdül-Melik b. Suayb b. ILeys de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, dedemden rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ukayl rivayet etti, H.
Bize Abd b. Hu m ey d dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi. H.
Bize Abdullah b. Abdirrahman Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'l-Yeman haber verdi. (Dedi ki) : Bize Suayb haber verdi. Bunlarin hepsi Zührî'den bu isnadla rivayette bulunmuslardir. Suayb ile MaJ-mer'in hadîsinde ; «Resûlüllah (Saîîalîahü A leyhi ve Sellem) 'i dinledim.»;
Ukayl'in hadîsinde : «Dedi ki Zührî'ye bu Âkib nedir dedim. Kendisinden sonra Peygamber olmayan demektir, cevabini verdi.» Ma'mer ile Ukayl'm hadîsinde: «Kefereyi»; Suayb'm hadîsinde ise: «Küfrü» ifâdeleri vardir.

126- (2355) Bize Ishâk b. ibrahim El-Hanzalî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerir, A'mes'den, o da Amr b. Mürra'dan, o da Ebû Ubeyde'-den, o da Ebû Musa'l-Es'arî'den naklen haber verdi. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seiiem) bize kendisinin isimlerini söyler de:
«Ben Muhammed'im,Ahmed'im, Mukarfî'yim, Hâsir'im; tevbenin Peygamberiyim ve rahmetin Peygamberiyim.» buyururdu.
Bu hadîsin Cübeyr b. Mut'im rivayetini Buhari «Kitâbu'l-Menâkib» ile «Kitâbu't-Tefsude; Tirmizî «Isti'zan» ve «Semail» bahislerinde; Nesâî de «Kitâbu't-Tefsir»'de muhtelif râvi-lerden tahric etmislerdir.
Görülüyor ki Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem} kendisinin birçok isimleri oldugunu söylemis, fakat bunlardan yalniz birkaç tanesini saymistir. Bunun sebebi saydigi isimlerin geçen ümmetlerin kitaplarinda mev-cut olmasi ve o ümmetlerin bunlari bilmesidir. Bir de mefhûmu âdede itibar yoktur. Binâenaleyh bir seyde adet göstermek, bu adetten ziyadesi yoktur manâsina gelmez. Mâ1ikî1er'den Ebû Bekr Ibnül-Arabî *nin beyânina göre Allah Teâlâ'nin, bin ismi Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in de bin ismi vardir. îbni Fâris ve baskalari Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e Muhammed, Âhmed ve Mahmûd isimlerini koymayi Allah Teâlâ'mn onun ailesine ilham ettigini söylemislerdir. Çünkü bu isimler kendisinde Övülecek sifatlar çok olan kimseye verilir.
Mâhî: Mahveden, demektir. Ulemâ bunun Mekke ile Medîne 'de ve diger Arab ve gayri Arab beldelerinde küfrü mahveden manâsina geldigini söylemislerdir. Maamafih bundan hüccet ve galebenin zuhuru manâsina gelen umumî mahv de kastedilmis olabilir. Sahîh bir ha-dîsde :
«islâm kendinden Önce geçen kötülüklerin hükmünü yikar.» buyurulmustur.
Hasir: Toplayan demektir. «Allah insanlari benim ayaklarima toplar» cümlesinden murad: Bana tâbi olurlar, benim izimden gelirler, benim Peygamberligimin zamaninda toplanirlar, benden sonra Peygamber yoktur, demektir.
Âkib: Hadîste tefsir edildigi vecihle kendisinden sonra Peygamber gelmeyen manasinadir. Fakat bu kelimenin lügat manâsi arkasindan gelen demektir. Burada Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'e isim olduguna göre sair Peygamberlerden sonra gelen demek olur. Ibnû'1 Arâbî'ye göre Âkib hayir hususunda kendinden öncekinin yerine gelen manasinadir, Mukaffî ile Âkib ayni manâya gelirler
«Tevbenin Peygamberi ve Rahmetin Peygamberi» te, bleri manâ itibariyle birbirine yakindirlar. Bunlardan murad Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve SeUemj'in tevbeyi ve insanlarin birbirine acimalarini getirdigini anlatmaktir.
Kaadî Iyâz «Es-Sifa» namindaki eserinde Kesûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'in birçok isimlerini saymistir.

35- Peygamber (Sallalahü Aleyhi ve Sellem)'in Allah Teala'yi Bilmesi ve Ondan Siddetle Korkmasi Babi

127- (2356) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerir A'mes'den, o da Ebu'd-Duhâ'dan, o da Mesruk'dan, o da Âise'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) bir is

yapti da o ise ruhsat verdi. Az sonra bu, ashabindan bazi kimselerin kulagina vardi. Galiba onlar bundan hoslanmadilar. Ve ondan çekindiler. Derken Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) bunu duydu. Ve hutbe okumak üzere ayaga kalkarak:
«Bir takim adamlara ne oluyor ki, benim ruhsat verdigim bir is kulaklarina variyor da ondan hoslanmiyorlar ve çekiniyorlar! Vallahi ben onlarin Allah'i en iyi bileni ve ondan en çok korkaniyim!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Said El-Esecc rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hafs (yâni Ibni Giyas) rivayet etti. H.
Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrahim ile Âlî b. Hasrem de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Isâ b. Yûnus haber verdi.
Her Iki râvi A'mes'den Cerir'in isnadi ile onun hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir.

128- (...) Bize Ebû Küreyb dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye A'mes'den, o da Müslim'den, o da Mesruk'dan, o da Âise'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) bir ise ruhsat verdi de bazi insanlar ondan çekindi. Bu Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) 'in kulagina geldi. Ve kizdi. O derece ki: Gadab, yüzünden belli oldu. Sonra söyle buyurdular:
«Bazi kavimlere ne oluyor ki : Bana ruhsat verilen seyden yüz çeviriyorlar! Vallahi ben onlarin Allah'i en iyi bileni ve ondan en çok korkaniyim.»
Bu hadîsi Buhârî «Edeb» ve «I'tisâm» bahislerinde; Nesâî «Kitâbu'I-Yevm ve'lleyle»'de tahric etmislerdir.
Peygamber (Sallallah'û Aleyhi ve Sellem) 'in burada ne yaptigi malûm degildir. Ancak Ashâb-i Kiram kendi yaptiklarinin daha dogru oldugunu zannederek bu isde ona uymaktan çekinmislerdir. Onlarin bu hâlini duyan Resûl-i Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) yemin ederek kendinin Allah'i onlardan daha iyi bildigini, kendi Allah korkusunun onla-rinkinden çok daha fazla oldugunu bildirmistir. Bundan murad : «Bu is-den çekinmek sizin zanettiginiz gibi Allah'a daha yakinlik sayilmaz. Allah'a yakin olmak, onun emirlerine uymak ve ondan korkmakla olur. Yoksa hayâlâtla ve emretmedigi seyleri yapmaga çalismakla bir sey elde edilmez.» demektir.

Bu Hadisleden Çikarilan Hükümler:

1- Hadîs-i serîf Peygamber (Saliaîlahü Aleyhi ve Sellem)'e uymaya tesvik, ibadet hususunda derine dalmaktan nehiy bir süpheden dolayi mubahi terketmeyi zem etmektedir.
2- Seriatin haram kildigi seyler umursanmadigi zaman gadab caizdir.
3- Allah'a yaklasmak, onu daha ziyade bilmeye ve ondan daha ziyade 'korkmaga sebebdir.

36- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e Tabi Olmanin Vucubu Babi

129- (2357) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Leys rivayet etti, H.
Bize Muhammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Ibni JSih&b'dan, o da Urve b. Zübeyr'den naklen haber verdi. Ona da Abdullah î. Zübeyr haber vermis ki, Ensar'dan bir adam Resûlüllah (Saliaîlahü Aleyhi ve Sellem)'in huzurunda hurma suladiklari Harra su yollari hakkinda Zübeyr'den davaci olmus. Ensar'dan olan zât:
— Suyu sal da geçsin! demis. Zübeyr ise onlarin bu teklifine razi olmamis. Derken Resûlüllah (Saliaîlahü Aleyhi ve Selle m) 'in huzurunda^ davaya çikmislar. Resûlüllah (SallaIlahU Aleyhi ve Sellem) Zübeyir'e :
«Yâ Zübeyr! Sen suta; sonra suyu komsuna sal!» demis. Ensârî' kizmis ve:
— Yâ Resûlallah, bu adam halan ogludur diye mi? (Böyle yapiyorsun?) demis. Bunun üzerine Nehiyyullah (Saliaîlahü Aleyhi ve Sellem) 'in yüzünün rengi degismis. Sonra :
«Yâ Zübeyr! Sula, sonra suyu tika! Tâ duvara kadar geri dönsün.» buyurmuslar.
Zübeyr demis kî :
— Vallahi ben su âyetin bu husûsda indigini sanirim:

«Hayir! Rabbine yemin olsun ki, aralarinda çikan kavgada seni hakem yapincaya kadar inanmazlar. Sonra nefislerinde bir süphe ve darlik da bulmazlar.» [13]

Bu hadîsi Buhari «Kitâbu'l-MüsâkâU'da; Ebû Dâvud «Kadâyâ»'da; Tirmizî «Ahkâm» ve «Teisir»'de; Nesâî «Kada» ve «Tefsn de Ibni Mâce «Sünnet» ve «Ahkâm» bahislerinde muhtelif râvilerden tahric etmislerdir.

Hz. Zübeyr 'den davaci olan ensârînin kim oldugu belli degildir. Ihtimal yaptigi hakaret yolsuz oldugu için râviler tarafindan ismi gizli tutulmustur. Dâvûdî'nin rivayetine göre bu adam münafikmis. Gerçi hadîste ensardan oldugu bildiriliyorsa da Nevevî ensardan olusunu münafikligina muhalif görmemis : «Müslüman ensardan degil de o kabileden biri olabilir.» demistir.

Hz. Zübeyr sagliginda cennetle müjdelenen on zâttan biridir. Ensârînin verilen hükme kizarak «Yâ Resûlallah! Zübeyr halan oglu oldugu için mi böyle yapiyorsun?» demesi Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) 'in hürmetini ayaklar altina alan çirkin bir sözdür. Ulemânin beyânina göre böyle bir sözü bugün söyleyen kimse kâfir olur, kendisine mürted hükümleri tatbik edilir. Peygamber (Saliaîlahü A leyhi ve Sellemj 'in ona bir sey yapmamasi hâdise Islâm'in ilk zamanlarina tesadüf ettigi içindir. O devirde müellefe-i kulûb vardi. Resûlüllah (Saliaîlahü Aleyhi ve Sellem) bir taraftan bunlari Islâm'a yatistirmaya çalisir, bir taraftan münafiklarin eziyetlerine sabir gösterir ve sabri tavsiye eder : Muhammed arkadaslarini öldürüyor demesinler, buyurarak böyleîerini affederdi.

Hz. Zübeyr'in kuvvetli tahminine göre hadîste bahsedilen âyet-i kerîme bu hâdise hakkinda nazil olmustur. Ulemâdan bazilarina göre ise âyetin sebebi nüzulü çok garib bir hâdisedir. îbni Ebî Hatim'in rivayet ettigi bir hadîse göre vak'a sudur : Iki adam Resûlüllah (Sallalhhii Aleyhi ve SeUem)'m huzurunda davaya çikmislar, o da davalarini görmüs. Fakat dâvayi kaybeden adam verilen hükme razi olmayarak : Bizi Ömer b. Hattâb'a gönder! demis. Eesûlüllah (SatlaUahii Aleyhi ve Sellem) de:

«Pekala ona gidini» demis. Hz. Ömer'e vardiklarinda dâvayi kazanan söyle demis :

— Ey Hattab oglu! Resûlüllah fSaUaUahü Aleyhi ve Sellem) benim lehime su adamin aleyhine hüküm verdi. Ama hu adam : Bizi Ömer'e gönder! dedi, o da bizi sana gönderdi. Bunun üzerine Hz. Ömer (Radiyallahu anh):

— öyle mi? diye sormus. Adam:

— Evet! demis. Ömer (Radiyallahu anli):

— Ben yaniniza çikip aranizda hükmümü verinceye kadar yerinizden ayrilmayin! diyerek içeri girmis. Az sonra kilicini kusanmis olarak yanlarina çikmis ve hemen «Bizi Ömer'e gönder...» diyeni vurarak öldürmüs. Öteki gerileyerek Resûlüllah (SaIlailahü Aleyhi ve Sellem) 'in yanina kaçmis ve: .

— Yâ Resûîallah! Vallahi Ömer arkadasimi öldürdü. Kaçmasam mutlaka beni de öldürecekti, demis. Resûlülîah (Sailallahü Aleyhi ve Scl'cm):

«Ben Ömer'in mü'min bir adami öldürmek cür'etinde bulunacagini zannetmezdim.» buyurmus. Bunun üzerine Allah âyeti indirmis. Ve bu adamin kanini heder ederek Ömer'i kabahatsiz bulmustur.

Bu hadîs zayifdir. Fakat zayif olmayan baska bir tarikle de rivayet olunmustur. Bâzilari Âyeti kerîme'nin bir yahudi iîe münafik hakkinda indirildigini söylemislerdir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- El emegi ile akitilmiyan dere, sel ve irmak sulan mubahtir. Kim evvel davranirsa o su üzerinde hak sahibi odur.

2- Sulama hususunda üst taraftaki tarla sahibi alt taraftaki tarla sahibinden önce gelir. Ve suyu bahçenin duvarina yükselinceye kadar hapsedebilir. Sonra alt taraftaki komsuya salar. Ve bütün komsular suyu bu minval üzere kullanirlar. Suyun duvara yükselmesinden murad insa-am topuklarina kadar çikmasidir.

3- Davaya çikanlardan maksatlarini anlatacak kadar ifâde almak kâfidir. Dâvalarini yazmak ve iddia edilen mali bütün sifatlari iîe inceden ;nceye tahdid sart degildir.

4- Hadîs-i serîf hâkimleri uzlastirmaya irsad etmektedir.Cumhurun mezhebine göre hâkim taraflari uzlastirmakta bir fayda görürse uzlasmalarina isaret eder. Imam Mâlik bunu dogru bulmamistir.
5- Hâkim veya hükümdara küstahlikta bulunan kimseye ceza verilir.
6- Hükümdar ta'ziri tatbik ettigi gibi, affetmeye de selâhiyettardir.

37- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e Ta'zim Gerektigi; Zaruret Olmayan Yahut Kendisine Teklif Tealluk Etmeyen, Vuku Bulmayan ve Buna Benzer Seyleri Çok Sormayi Terk Etme Babi

130- (1337) Bana Harmele b. Yahya Et-Tücîbî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îbni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni SihaVdan naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Ebû Seleme b. Atdirrahman ile Said b. Müseyyeb haber verdiler. (Dediler ki) : Ebû Hüreyre kendisinin Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Seilem)"i söyle buyururken isittigini anlatiyordu.
«Ben size neyi yasak edersem ondan sakinin, neyi emredersem gücünüz yettigi kadar onu yapin. Sizden öncekileri ancak çok sualleri ve Peygamberleri üzerinde ihtilâflari helak etmistir.»

(...) Bana Muhammed h. Ahmed b. Ebî Halef de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti. Bu zat Mansur b. Selemete'l-Huzâî'dir. (Dedi ki) : Bize Leys, Yezid b. Hâd'dan, o da Ihni Sihab'dan naklen bu isnadla tamamiyle bu hadîsin mislini haber verdi.

131- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.
Bize Ibni Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti.
Her iki râvi A'mes'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etmislerdir. H.
Bize Kuteybe b. Said dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mugira (yani El-Hizamî) rivayet etti. H.
Bize Ibni Ebî Ömer dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyan rivayet etti. Her iki râvi Ebû'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etmislerdir. H.
Bize bu hadîsi Ubeydullah b. Muâz da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Muhammed b. Ziyad'dan rivayet etti. O da Ebû Hüreyre'den dinlemis. H.
Bize Muhammed b. Kâfi' dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdür-rezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mcr, Hemmam b. MünebbIh'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi.
Bu râvilerin hepsi Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Selîem) 'den rivayet olunmustur ki:
«Ben sizi biraktigim müdetçe beni birakin.» buyurmuslar demislerdir.
Hemmâm'm hadîsinde :
«Terkedildiginiz müddetçe. Çünkü sizden öncekiler cfncak... helak olmustur.» ibaresi vardir. Bundan sonra bütün râviler Zührî'niii Said ile Ebû Seleme'den, onlarin da Ebû Hüreyre'den naklettikleri hadîs gibi anlatmislardir.

132- (2358) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibrahim b. Sa'd, Ibni SihâVdan, o da Amir b. Sa'd'dan, o da babasindan naklen haber verdi. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyi ve Sellem)
«Süphesiz kî, müslumanlarin müslümanlar hakkinda en büyük suçlusu o kimsedir ki, müslümanlara haram kilinmayan bîr seyi sorar da, o sordugu için kendilerine o sey haram kilinir.» buyurdular.

133- (...) Bize bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ibni Ebî Ömer de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyan b. Uyeyne, Zührî'den rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Abbâd dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyâu rivayet etti. (Dedi ki) : Ben bunu besmeleyi ezberledigim gibi bellemI-simdir. Zührî, Âmir b. Sa'd'dan, o da babasindan naklen rivayet etti. (Söyle demis):

Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selîem):
«Müslümanlarin müslümanlar hakkinda en büyük suçlusu o kimsedir ki : Haram kilinmayan bir seyi sorar da o sordugu için insanlara o sey haram kilinir.» buyurdular.

(...) Bu hadîsi bana Harmele b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus haber verdi. H.
Bize Abd b. Humeyd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi.
Her iki râvi Zühri'den bu isnadla rivayette bulunmuslardir. Ma'mer'in hadîsinde:
«Bir adam bir seyi sorar da dibine dari ekerse...» ziyadesi vardir. Yûnus'un hadîsinde ise : «Âmir b. Sa'd'dan, o da Sa'd'dan isitmis olmak üzere...» demistir.
Bu rivayetlerden Hz. S a ' d hadîsini Buhârî «Kitâbu'1-Igti-sam»'da tahric etmistir.
Babimizin birinci hadîsi Islâm'in kaidelerinden bindir. Bu hadîs «Hac bahsinde geçmis ve serhedilmisti. Babimizin diger hadîslerinden maksad da çök sual sormayi, bilhassa vuku bulmamis seylerin sorulmasini yasak etmektir. Çok sual sormak su sebeplerden dolayi kerih görülmüstür :
1- Müslümanlara o seyin haram kilinmasina sebep olabilir. Bu suretle onlara mesakkat celbetmis olur.
2- Verilen cevabda soran için hoslanmiyacagi bir sey olabilir.
3- Ashab-i kiram tekrar tekrar sual sormakta israr ederlerdi. Bu ise Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellemj'e eziyet verirdi. Helâklarina sebep olabilirdi. Bundan dolayidir ki, Teâlâ Hazretleri:
«Ey iman edenler, çok seyler sormayin. Çünkü size açiklanirsa fenaniza gider.» [14] buyurarak lüzumlu lüzumsuz; olmus veya olmamis her seyi yasak ettigi gibi,
«Süphesiz ki Allah ve Resulüne eziyeî verenlere Allah hem dünyada, hem âhIrette lanet eder, onlar için dehsetli azab hazirlanmistir.» [15] buyurarak Resulüne eziyeti de haram kilmistir.
Kaadî Iyâz hadîsteki cürmü müslümanlara mesakkat vermek diye tefsir etmisse de Nevevî bunu begenmemis, hattâ bâtil oldugunu söylemis, sonra sözüne söyle devam etmistir : «Dogrusu bu hadîsin serhinde Hattâbî ile Tahrir sahibinin ve cumhur ulemânin söyle* dikleridir. Ki sudur : Burada cürümden murad suç ye günahtir. Bu hadîs lüzumsuz yere tekellüf ve israr göstererek sual soranlar hakkindadir. Bir zaruretten dolayi meselâ bir sey vuku buldugu için sual sormak günah degildir. Bu husûsda muaheze yoktur. Hadîs-i serîfde baskasina zarar ve-recek bir sey yapmanin günah olduguna delil vardir.»

134- (2359) Bize Mahmud b. Gaylan ile Muhammed b. Kudamete's-Sülemî ve Yahya b. Muhammed El-Lü'lüî rivayet ettiler. Lâfizlari birbirine yakindir. Mahmud : Bize Nadr b. Süleym rivayet etti, dedi. Ötekiler : Bize Nadr haber verdi, dediler.) (Demis ki) : Bize Su'be haber verdi. (Dedi ki) : Bize Musa b. Enes, Enes b. Mâlik'den rivayet etti. (Söyle demis): Eesûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Seltem) 'in kulagina ashabindan bir sey geldi de hutbe okudu ve sunlari söyledi:
«Bana Cennetle Cehennem gösterildi. Ama hayir ve serde bugün gibisini görmedim. Siz benim bildigimi bilseniz muhakkak az güler; çok aglardiniz.»
Hakikaten Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ashabina o günden daha siddetli bir gün gelmedi. Baslarini örttüler, genizden gelen feryad-lari vardi. Derken Ömer kalkarak : Biz Rab olarak Allah'a, din olarak Islâm'a, Peygamber olarak Muhammed'e razi olduk, dedi. Bir adam da kalkarak: Benim babam kim? diye sordu. Resûlüliah (ScMallahii Aleyhi ve Seltem):
«Senin baban filândir.» cevâbin verdi. Arkacigindan :
«Ey iman edenler, çok seyler sormayin. Çünkü size açiklanirsa fenaniza gider.» âyeti indi.

135- (...) Bize Muhammed b. Ma'mer b. Rib'î EI-Kaysî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravh b. Ubade rivayet

etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Musa b. Enes haber verdi. (Dedi ki) : Enes b. Mâlik'i sunu söylerken isittim. Bir adam :
__Yâ Resûlallah, benim babam kimdir? diye sordu.
«Baban filândir.» buyurdular. Ve:
«Ey iman edenler, çok seyler sormayin. Çünkü size açiklanirsa fenaniza gider.» âyet-i kerîmesinin tamami indi.

136- (...) Bana Harmele b. Yahya b. Abdillah b. Harmele b. Imram Et-TÜcîbî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihab'dan naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Enes b. Mâlik haber verdi ki: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) günes zevale erdigi vakit çikarak cemaata Öglen namazini kildirmis. Selâm verince minber üzerinde ayaga kalkmis ve kiyameti anlatmis. Ondan Önce büyük isler olacagini da anmis. Sonra söyle buyurmus:
«Kim bana bir sey sormak isterse hemen sorsun. Vallahi bana bir sey sorarsaniz su yerimde bulundugum müddetçe onu size haber verecegim.»
Enes b. Mâlik demis ki: Cemâat Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Seilem) den bu sözü isitince çok agladilar. Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Seilem) de;
«Sorun bana...» sözünü çok tekrarladi. Derken Abdullah b. Huzâfe kalkarak:
— Benim babam kim yâ Resûlallah! diye sordu.
«Baban Huzâfe'dir.» buyurdu. Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seilem): «Sorun banu...» sözünü çok tekrarlayinca Ömer diz çökerek:
— Biz Rab olarak Allah'a, din olarak Islâm'a, Resul olarak da Mu-hammed'e razi olduk, dedi. Ömer bunu söyleyince artilc Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Seilem) sükût buyurdu. Sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) sunu söyledi:
«Yaziklar ola! Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allab'a yemin ederim kî, bana dem In su duvarin ardinda cennetle cehennem gösterildi. Fakat hayir ve serde bugün gibisini görmedim.»
Ibni Sihab söyle demis: Bana Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe haber verdi. (Dedi ki) : Abdullah b. Huzâfe'nin annesi Abdullah b. Huzafe'ye sunu söyledi:
— Senden daha âsi bir evlât isitmedim! Annen cahiliyyet devri kadinlarinin irtikab ettikleri bir senaatta bulunmus olsa; onu halkin gözleri önünde kepaze etmeyeceginden emin miydin? Abdullah b. Huzafe :
— Vallahi Peygamber (SaUallahü Aleyhi vs Seilem) nesebimi kara bir köleye katsa katilirdim, dedi.

(...) Bize Abd b. Humeyd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi. K.
«ize Abdullah b. Abdirrahman Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'l-Yeman haher verdi. (Dedi ki) : Bize Suayb haber verdi.
Her iki râvi Zülirî'den, o da Enes'dcn, o da Peygamber (Sallallahü A ieyhi ve Seliem) 'den naklen bu hadîsi ve onunla birlikte Ubeydullah hadîsini rivayet etmislerdir. Yalniz Suayb, Zührî'den rivayetinde söyle demistir : «Dedi ki, bana Ubeydullah b. Abdillah haber verdi. (Dedi ki) : Bana ehl-i ilimden bir adam rivayet etti ki: Ümmii Abdillah b. Huzâfe söyle demis...»
Râvi Yûnus'un hadîsi gibi rivayet etmistir.

137- (...) Bize Yûsuf b. Hammad El-Ma'nî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdûl-A'la Said'den, o da Katâde'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti ki : Halk Nebiyyullah 'Sallallahü Aleyhi ve Seliem) 'e sual sormuslar, o derecede ki, kendisine çok sormakta israr etmisler. Derken bir gün minbere çikarak söyle buyurmuslar :
«Sorun bana! Bana bir sey sorarsaniz, onu mutlaka size beyan edecegim!» Cemâat bunu isitince agizlarini kapamislar ve onun gelmis bir seyin huzurunda olmasindan ürkmüsler.
Enes demis ki: Ben saga sola bakmaya basladim. Bir de ne göreyim herkes elbisesini basina dolamis agliyor!

Derken mescidden bir adam söze basladi. —Bu adama sitem olunur ve babasindan baskasina aid oldugu iddia edilirdi. —
— Yâ NebIyyallah, benim babam kimdir? dedi.
«Senin baban Hüzafe'dIr.» buyurdular. Sonra Ömer b. Hattab (Radiyailühû anh) söze basladi ve: Biz Rab olarak Allah'a, din olarak Islâm'a, Resul olarak da Muhammed'e razi olduk. (Bunu) kötü fitnelerden
Allah'a siginarak yaptik. Müteakiben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem);
«Hayir ve ser hususunda bugün gibisini hiç görmedim. Bana cennetle cehennem tasvir olundu da onlari su duvarin dibinde gördüm.» buyurdular.

(...) Bize Yahya b. Habib El-Hârisî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâ-lid (yâni Ibni Haris) rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Bessâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muham-med b. Ebî Adiy rivayet etti.
Her iki râvi Hisâm'dan nakletmislerdir. H.
Bize Âsim b. Nadr Et-Teymî dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'-temir rivayet etti. (Dedi ki) : Ben babamdan dinledim. Her iki râvi demisler ki: Bize Katâde bu kissayi Enes'den naklen rivayet etti.

138- (2360) Bize Abdullah b. Berrâd EI-Es'arî ile Muhammed b. Alâ' EI-Hemdânî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme, Büreyd'-den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis): Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seliem)1 e hoslanmadigi bir takim seyler soruldu. Sualler çogalinca kizdi. Sonra halka :
«Bana dilediginiz seyi sorun!» buyurdu. Derken bir adam:
— Benim babam kimdir? diye sordu.
«Senin baban Hüzafe'dIr.» buyurdu. Bir baskasi kalkarak;
— Benim babam kimdir, yâ Resûlallah? diye sordu.
«Senin baban Seybe'nin azatlisi Sâlim'dir.» buyurdular. Ömer Resûlül-
lah (Sailaiîahü Aleyhi ve Sellem) 'in yüzündeki gazabi görünce:
— Yâ Resûlallah! Biz Allah'a tevbe ediyoruz, dedi.
Ebû Küreyb'in rivayetinde de: «Benim babam kimdir, yâ Resûlallah dedi. Senin baban Seybe'nin azatlisi Salimdir.» ifadesi vardir.
Hz. Enes rivayetlerini Buhari «Tefsir», «Deavât», «Rikak» ve «I'tisam» bahislerinde; Tirmizî «Tefsir»'de; Nesâi «Rikak» da, Ebû Musa rivayetini Buhârî «îlim», «t'tisam» ve «Fedâ-rl» bahislerinde muhtelif râvilerden tahric etmislerdir.
«Hayir ve serde bugünkü gibisini görmedim...» cümlesinden muraid : Bugün cennette gördügüm hayirdan daha çok hayir cehennemde gördügüm serden daha çok ser hiç bir zaman görmüs degilim. Bunu siz de görmüs olsaniz son derece ürker ve gülmeniz azalir. Aglamaniz çogalirdi, demektir.
Hanin: Burundan gunne ile çikan aglama sesidir.
Hadîsin müteaddit rivayetlerinden anlasiliyor ki : Resûîüllah (Salîallohü Aleyhi ve Sellem) çok sual sormaktan cani sikilarak müteaddit defalar:
«Sorun bana...» sözünü tekrarlamis. Nihayet Hz. Ömer diz çökerek : «Biz Rab olarak Allah'a, din olarak Islâm'a, Resul olarak da Muhammed'e razi olduk.» demis. Ondan sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) sükût buyurmustur. Hz. Ömer'in bu yaptigi bir edeb ve nezaket, Resûîüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ikram, müslümanlara da Peygamberlerine eziyet ederek helak olmasinlar diye bir sefkattir. Sözünün manâsi: Biz elimizdeki Kitabullah'a ve Peygamberimizin sünnetine raziyiz. Bunlar bize yeter. Baska sual sormaya hacet yoktur, demektir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in müteaddit defalar:
«Sorun bana...» demesine gelince: Bu söz sorulacak her suâle o anda cevab verebilecegi kendisine vahyle bildirilmistir manâsina alinmistir. Aksi takdirde gaibe ait her sorulani bilemez, yalniz Allah'in bildirdigini haber

verirdi.
Hz. Abdullah b. Huzafe 'nin : «Babam kimdir?» diye sormasi câhiliyyet âdeti iktizasi bazi kimselerin nesebine ta'n etmelerinden ve Huzafe'nin oglu olmadigini söylemelerindendir.
Annesinin Abdullah'a; «Annen câhiliyyet devri kadinlarinin irtikab ettikleri bir senâatta bulunmus olsa, onu halkin gözleri Önünde kepaze etmeyeceginden emin miydin?» diye çikismasindan murad: Ben zina etmis olsam da Resûîüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) sana Huzafe'nin oglu olmadigini söyleseydi, sen beni âleme karsi rezil ederdin, demektir. Hz. Abdullah'in kara bir kölenin ogullugunu kabul etmesi mütesavver degildir. Çünkü zina ile nesep sabit olmaz. Burada onun kara bir köleye ogul olmayi kabul edecek olmasi iki vecihle izah edilir:
1- Bu hükmü henüz duymamistir. O ana kadar kendisi zinadan dogan bir ;ocugun nesebinin sabit oldugunu zannetmistir.
2- Nesebin ilhak ve isbati, kadin süphe ile cima edilmisse caizdir. Çocugun nesebi cima sahibinden sabit olur.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Resûîüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in gadab halinde hüküm vermesi caizdir. Çünkü onun bütün hallerinde söyledikleri hak ve hakikattir. Sair hâkimler bu hususta ona kiyas edilemezler.
2- Bu rivayetler Hz. Ömer'in ilim, fazilet ve kemâline delildirler.
3- Lüzumsuz yere ve ta'ciz maksadiyle sual sormak mekruhtur.
4- Hadîs-i serif Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeUernj'in bir mucize-sidir.

38- Resulüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Ser'an Söylediklerine Imtisalin Vacib Olmasi; Kendi Reyi Olarak Dünya Maisetlerine Ait Söylediklerine Imtisalin Vacib Olmamasi Babi

139- (2361) Bize Kuteybe b. Said Es-Sekafî ile Ebû Kâmil El-Cah-deri rivayet ettiler. Lâfizlari birbirine yakindir. Bu hadîs Kuteybe'nindir. (Dediler ki) : Bize Ebû Avâne, Simâk'den, o da Musa b. Talha'dan, o da babasindan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Kesûliillah (Satlaflahü Aleyhi ve Sd/em/le birlikte hurma tepelerinde bulunan bir kavmin yanma ugradim da:
«Bunlar ne yapiyorlar?» diye sordu.
- Onu asiliyorlar. Erkegin çiçegini disininkine koyuyorlar, böylelikle asilaniyor, dediler. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bunun bir fayda verecegini zannetmiyorum.» buyurdu.
O cemâat biinu haber alarak asilamayi biraktilar. Sonra Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) bunu haber aldi ve:
«Bu onlara fayda verirse yapsinlar. Çünkü ben ancak bir zanda bulundum. Zandan dolayi beni muaheze etmeyin. Lâkin size Allah'dan gelen bir seyden bahsedersem onu hemen alin. Çünkü ben Allah (Azzeve Celle) üzerinden asla yalan söyleyecek degilim.» buyurdular.

140- (2362) Bize Abdullah b. Rumî EI-Yemâmî ile Abbas b. Abdil'-Azim El-Anberî ve Ahmcd b. Ca'fer El-Ma'kirî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Nadr b. Muhanimed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ikrime (bu zât Ibni Ammar'dir) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'n-Necâsî rivayet etti. (Dedi ki) : Bana ttâfi' b. Hadic rivayet etti. Kâfi' söyle demis : Ne-biyyullah (Sallailahü Aleyhi ve Setlem) Medine'ye geldi. Halk hurmalari islah ediyor; hurmalari asiliyorlar diyorlardi. Bunun üzerine :
«Siz ne yapiyorsunuz?» diye sordu.
— Biz bunu (öteden beri) yapiyorduk, dediler.
«Umulur ki, bunu yapmasamz daha hayirli olur.» buyurdular. Onlar da asilamayi biraktilar. Derken hurmalar yemislerini döktü yahut azaltti. Bunu kendisine andilar da :

«Ben ancak bir insanim, size dininizden bir sey emredersem onu hemen alin, kendi reyimden bir sey emredersem ben ancak ve ancak bir beserim!» buyurdular.
Ikrime: «Yahut bunun gibi bir sey söyledi» demis.
Ma'kîrî: «Hurmalar yemisini döktü» dedi. Sekketmed

141- (2363) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seyhe ile Amru'n-Nakid ikisi birden Esved b. Âmir'den rivayet ettiler. Ebû Bekr (Dedi ki) : Bize Esved b. Âmir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme, Hisâm b. Urve'den, o da babasindan, o da Âise ile Sâbit'ten, onlar da Enes'den naklen rivayet etti ki: Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) asi yapan bir kavmin yanma ugramis da:
«Bunu yapmasamz daha iyi olur.» buyurmus.
Enes demis ki: Sonra hurmalar asisiz koruk çikardilar. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) (tekrar) o zevatin yanlarina ugradi ve: «Sizin hurmalariniza ne oldu?» diye sordu. — Sen söyle söyle buyurmustun! dediler. «Siz dünyanizin isini daha Iyi bilirsiniz!» buyurdular. Ulemanin beyanina göre Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in :
«SIze dininizden bir sey emredersem onu hemen alin, kendi reyimden bir sey emredersem ben ancak ve ancak bir beserim.» sözünün manâsi dünyaya ait bir seyi kendi reyimle emredersem, ben de sizin gibi bir insanim, benim reyim de sizin reyiniz gibidir. Ona tâbi olmak vâcib degildir, demektir. Fakat Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ser'i bir meselede ietihadda bulunursa reyi ile amel _ ümmetine de vâcib olur. Hurmalari ilkah meselesi —ki erkek hurma çiçegini disi hurma çiçegi ile birlestirmekten ibarettir. — ser'i bir mesele olmayip, hâlis bir dünya isidir. Dünya isleri hakkinda ise Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem):
«Siz dünyanizin isini benden daha iyi bilirsiniz.» buyurmustur. Bu son hadîste Peygamber (SaUaHahü Aleyhi ve Sellem) dünyanizin diyerek kendisinin dünya isleriyle ve dünya sevgisi ile alâkalanmadigina isaret buyurmustur.
Sîz: Kötü olan hurma korugu demektir ki, kurudugu zaman ise yaramaz hale gelir.

39- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e Bakmanin ve Onu Görmek Istemenin Fazileti Babi

142- (2364) Bize Muhammed b. Kâfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmara b. Müneb-bih'den naklen haber verdi. Hemmam bize Ebû Hüreyre'nin Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den rivayet ettikleri bunlardir, diyerek bir takim hadîsler rivayet etmistir. Bunlardan biri de sudur : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Muhammed'in nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki : Sizden bîrinize gün gelecek beni göremîyecektir. Sonra beni kendileriyle beraber görmesi onun indinde ailesi ile malindan daha makbul olacaktir.» buyurdular.
Ebû Ishâk demis ki: Bence bu hadîsteki manâ sudur: Beni kendileriyle görmüs olmasi onun indinde ailesiyle malindan daha makbuldür. Bence cümlede takdim ve te'hir vardir.
Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Menâkib»'de tahric etmistir. Râvi Ebû Ishâk hadîste takdim ve tehir oldugunu iddia etmis, bu hususta Kaadî îyâz da aynen onun fikrini kabul etmisse de N e -vevî bu mütalâanin bir kismini kabul etmemis, «Onlarla birlikte...» sözünde takdim te'hir bulunmadigini söylemistir. Ona göre cümlenin takdiri söyledir: «Sizden birinize Öyle bir gün gelecektir ki: «O günde beni bir lâhzacik görüp sonra bir daha görmemesi kendi indinde ailesiyle malinin topundan daha makbul olacaktir.»
Hadîsten maksad Ashâb-i kirâm-i Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in meclisine devama ve onun terbiyesinden nasîbedar olmaya, söylediklerini ögrenip bellemek için hazarda olsun, seferde olsun kendisini görmelerine tesvik> bunu yapmazlarsa yakinda pisman olacaklarini bildirmektir. Nitekim Hz. Ömer onun meclislerinde fazla bulunamadigina pisman olmus : «Beni ondan çarsilarda pazarlik isi alikoydu» demistir.

40- Îsa (Aleyhisselam)'in Faziletleri Babi

143- (2365) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) ; Bana Yûnus Ibni Sihab'dan hâkleh haber verdi. Ona da Ebû Seleme b. Abdirrahman haber vermis ki: Ebû Hüreyre sunu söylemis: Ben-Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ji söyle buyururken isittim:
«Meryem'in ogluna insanalrin en yakini benim. Peygamberler baba bir kardeslerdir. Benimle onun arasinda Peygamber yoktur.»

144- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Dâvud Ömer b. Sa'iî. Süfyan'dan, o da Ebû'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Seleme'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet
etti. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)
«Isa'ya insanlarin en yakimi benim. Peygamberler baba bir kardeslerdir. Benimle Isa'nin arasinda Peygamber yoktur.» buyurdular.

145- (...) Bize Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer Hemmam b. Müneb-bih'den rivayet etti. Hemmam : Ebû Hüreyre'nia, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Setlem) den bize rivayet ettikleri bunlardir diyerek bir takim hadîsler zikretmistir. Onlardan biri de sudur : Resûlüllah (Satlailahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben dünyada da, âhirette de Meryem'in oglu Isa'ya insanlarin en yakiniyim.» buyurdu. Ashab:
— Nasil yâ Kesûlallah! dediler.
«Peygamberler baba bir kardeslerdir. Anneleri ise muhteliftir. Dinleri birdir. (Isâ ile) bizim aramizda peygamber yoktur.» buyurdular.
Bu hadîsleri Buhârî *Kitâbu'l-Enbiya»'da tahric etmistir.
Hz. îsâya en yakin insanin Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) olmasi Incil'de Isâ'dan sonra Ahmed isminde bir âhir zaman Peygamberi geleceginin müjdelenmesindendirl Bâzilari aralarinda baska Peygamber olmadigi için, ikisi bir zamanda (gönderilmis gibi, birbirine yakin olduklarini sö'ylemislerse de bu söze itiraz edenler olmustur. Burada söyle bir sual hatira gelebilir; Bu hadîste;Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisinin Hz. Isa'nin en yakihi oldugunu bildiriyor. Halbuki Kur'ân.i Kerîm'de Teâlâ Hazretleri onun Hz. Ibrahim'in en yakim oldugunu haber vermistir.
Cevab: Bu iki yakinlik arasinda bir münafat ve ziddiyet yoktur. Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Hz. Ibrahim !in yolundan gitmesi itibariyle onun en yakini, zaman itibariyle de Hz. Isâ 'nin en yakinidir.
Evlâd-i Allâd yahut Benû AHâd: Baba bir anne ayri kardesler demektir. Anne bir kardeslere evlâd-i Ahyaf' anne-baba bir kardeslere de evlâd-i A'yân denilir.
Cumhûr-u ulemâya göre hadîsten murad: Bütün peygamberlerin iman esaslari bir, seriatlari muhteliftir. Bir Allah'a inanmakta hepsi müttefiktirler. Yalniz seriatlarinin fürûunda ihtilâf vâki olmustur. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in :
«Dinleri birdir...» sözünden murad da biudur. Yâni bütün Peygamberlerin getirdikleri dinlerin asli birdir. O da^tevhiddir, demektir.
Ulemâdan bâzilari:
«Benimle Isa'nin arasinda peygamber yoktur...» sözüyle istidlal ederek Hz. Isâ ile Peygamberimiz {Sallallahü Aleyhi ve Setlem) arasinda baska Peygamber gelmedigine kail olmuslarsa da bu istidlal kuvvetli görülmemis ve ikisinin arasinda Circis ile Hâlid b. Sinan bulundugunu, bunlarin da birer Peygamber oldugunu söylemislerdir. Bu takdirde hadîsin manâsi: Benim ile Isâ 'mn arasinda müstakil seriat sahibi Peygamber yoktur, demek olur. Maamafih Circis'le Hâlid hakkindaki hadîsin sabit olmadigini, sahîh hadîsin bunu reddettigini söyleyenler de olmustur.

146- (2366) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'I-A'Ia Ma'mer'den, o da Zührî'den, o da Said'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ki: Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) söyle buyurmuslar :
«Dünyaya gelen hiç bir çocuk yoktur ki, seytan ona dokunmasin. Çocuk seytanin dokunmasindan feryad ederek aglar. Bundan yalniz Meryem'in oglu ile annesi müstesnadir.»
Bundan sonra Ebû Hüreyre:
«Isterseniz ben onu ve zürriyetIni kogulmus seytandan sana sigindiririm.»[16] âyetini okuyun, demistir.

(...) Bana bu hadîsi Muhammed b. Râfi de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi. H.
Bana Abdullah b. Abdirrahman Ed-Darimî dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'l-Yeman rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Suayb haber verdi.
Bu râvilerin ikisi de Zührî'den bu isnadla rivayette bulunmuslar ve:
«Dogdugu vakit çocuga dokunur. O da Seytanin kendisine dokunmasindan feryad ederek aglar.» demislerdir. Suayb'ui hadîsinde : «Messeti's-Seytan» yerine «Messi Seytan'dan» denilmistir.

147- (...) Bana Ebû't-Tahir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Amr b. Haris rivayet etti. Ona da Ebû Hü-reyre'nin azatlisi Ebû Yûnus Süleym Ebû Hüreyre'den, o da * Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemyd&n naklen rivayet etmis ki, söyle buyurmuslar :
«Âdemogullarinin hepsine anneleri dogurdugu gün seytan dokunur. Yalniz Meryem'le oglu müstosna.»

148- (2367) Bize Seyban b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne Süheyl'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. (Söyle, demis) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem);
«Çocugun dogarken feryad etmesi seytandan bir dürtme sebebiyledir.» buyurdular.

149- (2368) Bana Muhammed b. Kâfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize -Abdürezzâk rivayet etti. (Dedi ki) :' Bize Ma'irier Hemmam b. Müneb-bih'den rivayet etti. Hemmam: Ebû Hüreyre'nin Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'den bize rivayet ettikleri bunlardir, diyerek bir takim hadîsler zikretmistir. Onlardan biri de sudur. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki :
«Meryem'in oglu Isâ hirsizlik eden bir adam gördü. ona: Çaldin mi? dîye sordu. Adam : Asla! Kendinden baska ilâh olmayan Allah hakki içini dedi. Bunun üzerine Isâ ; Allah'a inandim; kendimi yalanladim, dedi.»
Nalise, ta'ne ve nezga: Dokunmak ve dürtmek manâsina gelen müteradif kelimelerdir. Müslim 'den baskalarinin rivayet ettigi bir hadîste: Seytan çocugun bögrüne dokunayim derken kalbini dürttü, denilmistir. Nevevî bundan yalniz Hz. Isâ ile annesinin müstesna oldugunu, Kaadî Iyâz ise tütün Peygamberlerin bu istisnada dahil bulun-duklarini söylemistir.
Kaadî Iyâz'a göre Hz. Îsâ'nin :
«Allah'a inandim, kendimi yalanladim...» sözünden murad: «Sen Allah'a yemin ederek çalmadigini söyleyince ben de tasdik ettim. Kendi zannimi da yalanladim...» demektir. Çünkü onun zannina göre adam hirsizlik etmisti. Yemin edince, kendinin olan bir mali yahut sahibinin izniyle baskasinin malini almak istedigi, maksadinin gasb ve hirsizlik olmadigi anlasilmistir. Hz. Isâ'nin o sahsi elini uzatirken görerek hirsizlik ediyor zannetmesi, halbuki hakikatte böyle bir sey olmamasi da mümkündür. Adam yemin edince Isâ (Aleyhisseiam) da zannindan dön-müstür.

41- Ibrahim Halil (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Faziletlerine Dair Bir Bab

150- (2369) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Alî b. Müshir ile îbni Fudayl muhtardan rivayet ettiler. H.
Bana Ali b. Hucur Es-Sa'dî dahi rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Ali b. Müshir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhtar b. Fülfül, Enes b. Mâlik'den naklen haber verdi. Enes söyle demis : Bir adam Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem)1e geldi de:
— Ey insanlarin en hayirlisi! dedi. Bunun üzerine Resûlüllah
(Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«O Ibrahim (Aleyhissclam).» buyurdular.

(...) Bu hadîsi bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni îdris rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Amr b. Hufrey'in azatlisi Muhtar b. Fül fül'den dinledim, dedi ki : Enes'i sunu söylerken isittim: Bir adam;
— Yâ Resûlallah!.. dedi.
Râvi vukarki hadîs gibi rivayet etmistir.

(...) Bana Muhammed h. Müsennâ da rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Abdurrahman Süfyân'dan, o da Muhtar'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Ben Enes'den, o da Peygamber'den naklen dinledim...
Ve râvi yukarki hadîsin mislini rivayet etmistir.
Ulemânin beyânina göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu sözü Hz. Ibrâhim'e karsi tevazu ve hörmet için söylemistir. Çünkü Ibrahim (Aleyhisselam) hem Allah'in Halil'i, hem de Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in uzak dedesidir. Yoksa kendisi ondan daha faziletlidir. Nitekim bir hadîs-i seriflerinde:
«Ben Ademogullarinin seyyidiyim.» buyurmustur. Bundan maksadi iftihar degil, tebligine memur oldugu bir seyi beyandir. Bundan dolayidir ki: Bazi çarpik zihinlere gelebilecek bir suali def için:
«iftihar etmiyorum» buyurmustur. Bazilari: «Ihtimal Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) (Ibrahim insanlarin en hayirlisidir.) sözünü kendinin ademogullarinin seyyidi oldugunu bilmezden önce söylemistir.» demislerdir.
Resûltillah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'m bu sözüyle: «Hz. ibrahim kendi asrindaki insanlarin en hayirlisi idi.» demek istemis olmasi da bir ihtimaldir. Hattâ «Et-Tahrir» nammdaki «Müslim» serhinin sahibi bu manâyi kat'î olarak kabul etmistir.

151- (2370) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu-gire (yâni îbni Abdirrahman Eî-Hizâmi) Ebû'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Peygamber ibrahim (Aleyhisselam) sekiz yasinda iken keserle sünnet oldu.» buyurdular.
Kadûm: Keser demektir. Buhârî'nin rivayetlerinde bu kelime kimi «kadûm», kimi de «kaddûm» seklinde rivayet olunmustur. Keser manâsina gelirse kelime yalniz «kadûm» seklinde okunur. Sedde ile kaddûm, Sam'da bir yerin ismidir. Ayni yere seddesiz olarak Kadûm da derler. Su halde Kaddûm, Sam Maki yer demektir. Kadûm ise hem o yere, hem de kesere muhtemeldir.
Hz. 1brahim'in burada sekiz yasinda iken sünnet edildigi bildiriliyor. Halbuki «El-Muvatta»'da yüz yirmi yasinda sünnet edildigi, ondan sonra seksen sene daha yasadigi haber verilmistir. Yalniz Imam Mâlik bu hadîsi Ebû Hüreyre'ye mevkuf olarak rivayet etmistir. Ne.vevî sekiz yasinda sünnet olmasini sahîh, Öteki rivayetin müevvel yahut merdud oldugunu söylemistir. Fakat îbni Hibban'in Sahîh'inde bu hadîs nierfu olarak rivayet edilmistir. Binâenaleyh merduddur demeye imkân yoktur. Marûdi, Hz. 1brâhim'in yetmis yasindan sonra sünnet edildigini hikâye etmis. îbni Kuteybe de yüzyetmis sene yasadigini söylemistir. Ibrahim (Aleyhissem) sünnet edilince artik zürriyetinin de sünnet olmasi tekar-rür etmistir, Tevrat'in Benî Israil'e getirdigi hükümler arasinda bu da vardir. Hz. îsâ zamanina kadar Benî Israil sünnet olagelmis, 1sâ (Aleyhissellam)'dan sonra ise hiristiyanlardan bir taife uydurduklari bazi hezeyanlarla Tevrât'in bu hükmünü degistirmislerdir. Yahudiler sünnet olmaya devam

etmektedirler.
Sünnet olmak Imam Safii'ye göre vâcib ekser ulemaya göre ise sünnetdir. Fakat bulûga erdikten sonra sünnet olmak onlara göre de vâcibdir.
Hitan denilen sünnet ahkâmi taharet bahsinin bas taraflarinda görülmüstü.

152- (151) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki).: Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihab'dan, o da Ebû Seleme b. Abdirrahman ile Saîd b. Müseyyeb'den, onlar da Ebû Hürey-re'den naklen haber verdi ki, ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Biz sek ket m ey e Ibrahim'den daha hakliyiz. Hani: Yâ Rabbi! ölüleri nasil dirilttigini bana göster! demisti. O da : Inanmadin mi yoksa? buyurmus. Ibrahim : Hayir, Inandim! Lâkin kalbim mutmain olsun diye soruyorum, demisti. Allah Lût'a da rahmet eylesin. Gerçekten muhkem bir istinad-gâha siginiyordu. Hapisde Yûsuf gibi uzun zaman kalsam çagirana mutlaka icabet ederdim.» buyurmuslar.

(...) Bize bu hadisi Insallah Abdullah b. Muhammed b. Esma da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cüveyriye Mfilik'den, o da Zührî'den naklen rivayet etti. Zührî'ye de Saîd b. Müseyyeb ile Ebû Ubeyde, Ebû Hürey-^e'den, o da ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi veSellem)'den naklen Yûnus'un Zührî'den rivayet ettigi hadîs manâsinda haber vermislerdir.

153- (...) Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Se-bâbe rivayet etü. (Dedi ki) : Bize Verkâ, Ebû'z-Zinad'dan, o da A'rac'-dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den naklen rivayet etti.
«Allah Lût'a magfiret buyursun, o kuvvetli bir istinadgâha siginmisti.» buyurmuslar.
Bu hadîsi Buhârî -Kitâbul-Enbiya» ile «Kitâbu't-TefshVde, ibni Mâce «Kitâbul-Fiten-'de tahric etmislerdir.
Hadîs serhi ile birlikte îmam bahsinde geçmistir.

154- (2371) Bana Ebû't-Tahir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Cerîr b. Hâzun Eyyûb'u Sahtiyanî'-den, o da Muhammed b. Sîrîn'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi ki, Ttesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurmuslar:
«Peygamber ibrahim (Aleyhisselam) üç yalandan baska hiç yalan söylememistir. (Bunlarin) ikisi Allah'in zâtina aiddir. Biri ben gerçekten pastayim; digeri belki bu isi büyükleri olan su put yapmistir, demesidir. Bir tanesi de Sâro hakkindadir. Ibrahim yaninda Sere oldugu halde bir cebbarin memleketine gelmisti. Sâre insanlarin en güzeli idi. Ibrahim ona : Bu cebbar senin benim karim oldugunu bilirse, senin için bana galebe çalar. Binâenaleyh sana sorarsa kendinin kiz kardesim oldugunu haber ver. Çünkü sen Islâm'da benim kit kardesimsin. Zira yeryüzünde senle benden baska muslöman bilmiyorum, dedi. Vaktaki Cebbâr'in memleketine girdiler. Onun bir adami Sâre'yi gördü. Ve Cebbar'a vararak : Gerçekten senin memleketine öyle bir kadin geldi ki, bu kadinin senden baskasina âid olmasi yakisik olmaz, dedi. Cebbar hemen Sâre'ye adam göndererek onu getirtti. Ibrahim (Aleyhisseîâm) namaza kalkti. Sâre, Cebbâr'in yanina girince Cebbar elini ona uzatmaktan kendini alamadi. Fakat eli siddetli bir sekilde yakalandi. Bunun üzerine Cebbar ona : Allah'a dua et de elimi salsin! Sana bir zarar vermîyeçegim, dedi. O da bunu yapti. Fakat Cebbar saldirisim tekrarladi. Ve eli ilk defakinden daha siddetli sekilde yakalandi. Cebbar, Sâre'ye deminkinin mislini söyledi. O da yapti. Fakat Cebbar ayni hareketi tekrarladi. Ve eli Ilk Ikiden daha siddetli sekilde yakalandi. Artik Cebbar: Allah'a duâ et, benim elimi saliversin. Allah sahidim olsun sana bir zarar vermiyeceçiim, dedi. O da bunu yapti ve Cebbâr'in eli salindi. (Bu sefer) Cebbar, Sâre'yi getiren adami çagirarak : Sen bana ancak bir seytan getirmissin, bana insan getirmemissin! Bunu hemen memleketimden çikar. Hficeri de ona veri» dedi.
Râce diyor ki: Sâre yürüyerek döndü, geldi. Ibrahim (Alcyhisselam) onun geldigini görünce ona: Ne haber? diye sordu. Sâre : Hayirdir, Allah facirin elini men etti. Bana da bir hizmetçi Ihsan etti, dedi.

Ebû Hüreyre: «Ey gökyüzü suyunun ogullan! Iste anneniz bu katlindir,» demis.
Bu hadîsi Buhârî «Nikâh», «Büyü'» ve «Enbiya» bahislerinde tahric etmistir.
Ma'zirî diyor ki: «AHah'dan gelen bir hükmü teblig hususunda yalan söylemekten bütün peygamberler ma'sumdurlar. Bu husustaki yalanin azi çogu müsavidir. Ama teblig kabilinden olmayip sifatlardan sayilan dünya umuruna aid ufak ,bir yalanin vukuu mümkün müdür, degil midir. Bu hususta selefle halefden Iki meshur kavil rivayet olunmustur.>
Kaadî Iyâz da sunlari söylemistir : «Sahîh olan sudur ki: Teblige ait husûsatta peygamberlerin yalan söylemesi tasavvur olunamaz. Küçük günahlari onlara caiz görelim, görmeyelim ve keza söylenen yalan az olsun, çok olsun hüküm budur. Çünkü nübüvvet makami yalana tenezzül etmez. Yalani caiz görmek Peygamberlerin sözlerine itimadi kaldirir.>
Hz. 1brâhim'in Allah'in zatina ait söyledigi iki yalanla Sâre hakkinda söyledigi, bir yalandan murad hakikatte yalan degil, ancak muhatabin anlayisina nisbetle yalandir. Çünkü îbrâhim (Aleyhisseîâm) tevriye yapmis ve Sâre hakkinda Islâm'da kiz kardesim, demistir. Zahiren tevriye olan bu sözün bâtini bir hakikattir. Çünkü bütün müslü-manlar birbirinin din kardesidirler. Bu sözün tevriye degil de yalan oldugunu kabul etsek zâlimin zulmünü def için yalan söylemek yine caizdir.,
Bütün fukaha ittifak etmislerdir ki, zâlimin biri gelerek bir kimseden evinde gizledigi sahsi öldürmek için istese yahut elinde emanet buluna bir mali gasbetmeye çalissa, hâne sahibinin gizleyip inkâr etmesi vâcib olur. îste bu caiz hattâ vâcib bir yalandir. Zulmü def için mesru olmustur. Peygamber (SaHaîlahü Aleyhi ve SelIem) bu gibi zahiren yalan görünen seylerin haram olan yalan da dahil olmadigina tenbihde bulunmustur.
Hz. îbrâhim'in Allah Teâlâ'nin zatina ait yalanlan yildizlara bakip: Ben hasta olacagim demesi ve böylelikle küffarla birlikte onlarin bayramlarina istirakden kurtulmasi, bir de; bu isi koca put yapmistir, demesidir. Halbuki küçük putlari kendisi kirmisti. Sâre hakkindaki sözü dahi hakikatte Allah'in zâtina aittir. Çünkü zâlimi zinadan men etmek için söylenmistir. Ancak bunda kâfir zâlim için bir haz ve menfaat bulundugundan ötekilerden ayrilmistir.
Cebbar: Zâlim demektir. Bununla kimin kastedildigi ihtilaflidir. Bazilarina göre Misir hükümdari Amr b. Îmriil-Kay s 'dir. Bir takimlari Ürdün hükümdari Sâdût oldugunu, daha baskalari Süfyân b. Arvan nâmmdaki Harran hükümdari idigini söylemislerdir. Siyer ulemâsinin beyânina göre Ibrahim (Aleyhisselam) bir müddet Sam'da kalmis, sonra orada kitlik zuhur ederek Hz. Sâre ile birlikte Misir'a gitmistir. Orada f iravn sülâlelerinin ilk hükümdarina tesadüf etmis. Bu adam uzun zaman yasamis. Bir zâlim imis. Hadîsin bir rivayetine göre zâlim ve cebbar Firavn evvelâ Hz. ibrahim'e haber göndererek huzuruna celbetmis. Ve ona bu kadinin kim oldugunu sormus. Hz. îbrâhim kiz kardesi oldugunu söylemis. Sonra Sâre'ye bunu haber vererek, sorulursa onun da ayni seyi söylemesini tenbih etmistir. Cebbâr'in âdeti evli kadinlara tecavüz-müs. Hz. Sâre'yi huzuruna getirdiklerinde hemen tecavüze yeltenmis-se de eli siddetle tutulmus hattâ bir rivayette gögsüne kadar olan kismi kurumustur. Bunu görünce Hz. Sâre 'den aman dilemis, kurtulmasi için Allah'a dua etmesini istemis, bir daha tecavüze yeltenmiyecegine söz vermis Hz. Sâre de dua etmis, neticede Firavn'in eli eski haline dönmüsse de zâlim Firavn verdigi sözü hemen unutarak tekrar tecavüze kalkismistir. Bu üç defa tekerrür etmis. Nihayet sözünde durmus ve Hz. Sâre'nin bir seytan oldugu kanaatina vararak onu getireni çagirtmis ve Sâre'nin derhal Misir topragindan çikarilmasini, kendisine Hâcer nammdaki hizmetçinin de hediye edilmesini emretmistir. Çün-kü îslâmiyetten önce insanlar cin ve seytan meselesini son derece büyültür, görülen her hârikanin onlar tarafindan yapildigina inanirlardi. Hz. Sâreye, Hâcer'i bagislamasinin sebebi, onun cin olduguna inanmasi ve zarar getirmesinden bu suretle kurtulmak istemesi olsa gerektir.
Zâlim hakkinda Hz. Sâre'nin duasi su olmustur: «Allahim! Bilirsin ki, Sana ve Resulüne iman etmis bir kimseyim. Namusumu da korumusumdur. Binâenaleyh fou kâfiri bana musallat kilma.»
Hz, Ebû Hüreyre 'nin : «Ey gökyüzü suyunun ogullari» tâbirinden murad bütün Arablardir. Nesepleri saf ve hâlis olduklari için onlari safi semâ suyuna benzetmis olmasi muhtemeldir. Bazilari Arablarin ekseriyetle hayvancilikta ve gökyüzünden inen yagmurun suladigi mera ve nebatlarla geçindikleri için bu tâbiri kullandigini

söylemislerdir. Kaadî lyâz'a göre: Bu sözle Ebû Hüreyre yalniz ensari kasdetmistir. Çünkü onlarin uzak dedelerinden birinin Ismi yagmur suyu manâsina gelen «Mâû's-Sema»'dir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Kardesim sözüyle din kardesini kasdetmek mesru'dur.
2- Zâlim hükümdarin ihsanini ve müsrikin hediyesini kabul etmek I caizdir.
3- Halisane edilen dua makbul olur.
4- Basina herhangi bir musibet gelen kimsenin namaza kosmasi men-duptur.
5- Hadîs-i serif Ibrahim (Aleyhisselâm) 'in mucizesine delildir.

42- Musa (Sallallahü Aleyhi ve SeHem) 'nin Faziletlerine Ait Bir Bab

155- (339) Bana Muhammed b. Kâfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti., (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmana b, Müneb^ bih'den naklen haber verdi. Hem m ara söyle demis: Bize Ebû Hüreyre*-nin ResûlüHah (Sallallahü Aleyhi ve Sei/em) Men rivayet ettikleri bunlardir. Müteakiben bir takim hadîsler zikretmistir ki: Onlardan biri de sudur: Resûltillâh (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) buyurdular ki:
«Isrâilogullari çiplak yikanirlar; birbirlerinin avretlerini görürlerdi. Musa (Aleyhisselâm) yalniz basina yikanirdi. Bu sebeple Isrâilogullari :
— Vallahi Musa'nin bizimle yikanmasina bir mâni yoktur. -Su kadar var*ki, onun hayalari büyüktür, dediler. Bir defa Musa (Aleyhisselâm) yikanmaya gitti. Ve elbisesini bir tasin üzerine koydu. Derken tas elbiseyi kaçirdi. Musa da : Elbisemi birak ey tasl Elbisemi, ey tas! diyerek izinden kostu. Nihayet IsrâiloguIIari Musa'nin avret mahallini gördüler de:
— Vallahi Musa'da bir sey yokmus, dediler.
Bundan sonra tas dikildi. Hattâ ona baktilar ve Musa elbisesini ala" rak tasi dögmeye basladi.»
Ebû Hüreyre demis ki: Vallahi bu tasda Musa (Aleyhisselâm) Jin tarla vurusundan alti veya yedi iz kalmistir.

156- (...) Bile Yahya b. HabIb El-Hârisi de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Zürey* rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Halid El-Hazzâ', Abdullah b. Sakik'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bize Ebû Hüreyre haber verdi. (Dedi ki) : Musa (Aleyhisseiam) utangaç bir zat idi, çiplak görünmezdi. Bundan dolayi Benî Israil:
«Onun hayalari büyüktür, dediler. Derken bir sucagizin yaninda yikandi da elbisesini bir tasin üzerine koydu. Ve tas kosmaya basladi. Musa da sopasiyle arkasina takilmis, onu doguyor: Elbisemi (birak) ey tast Elbisemi, ey tast diyordu. Nihayet tas Isrâilogullarindan bir cemâatin yaninda durdu. Ve "Ey iman edenler! Musa'ya eziyet edenler gibi olmayin ki, Allah onu onlarin söylediklerinden tebrie etmisti. O Allah indinde makbuldü."» [17]. âyet-i kerîmesi indi.
Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Gusul»'de tahric etmistir.
Âder: Bâzilarina göre fitikli kimse demektir. Bir takimlari hayalari büyük kimse manâsina geldigini söylemislerdir.
Cemaha: Sahlandi, son sür'atle kostu, demektir. Hadîs-i serif Hz. Musa 'nin iki mucizesini haber vermektedir. Bunlardan biri tasin elbiseyi alarak Benî Israil 'den bir cemâatin yanma götürmesi, digeri dövülmekten tasin üzerinde eser kalmasidir.

Hadis-i Serifden Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Tas gibi cemadatta temyiz bulunabilir. Bunun misâli ResûlüHah (Sallallahü Aleyhi ve Seltem) Efendimize

Mekke'de tasin selâm vermesi, hurma kütügünün aglamasi v.s. dir.
2- Kimsenin bulunmadigi bir yerde çiplak olarak yikanmak caizdir. Maamafih avret mahallini Örterek yikanmak efdaldir. Cumhûr-u ulemânm mezhebleri budur, tbni Ebî Leylâ bu husûsda cumhura ynuhalefet etmis. Avret mahallini örtmek mutlaka lâzimdir. Çünkü suyun da sakinleri vardir, demistir. Ibni Ebî Leylâ 'nm bu hususdaki delili zayif bir hadîsdir.
3- Peygamberler ve sulehâ sefihlerle cahillerin eziyetlerine maruz kalmis ve sabretmisler dir.

4- Peygamberler gerek ahlaken, gerekse cismen kusur ve noksanliklardan münezzehdijler.' Ancak bas ve dis agrisi gibi gelip geçici ufak tefek hastaliklara mâruz kalabilirler. Kendilerinden nefret ettirecek kusur ve hastaliklardansa kat'î surette münezzehidirler.

157- (2372) Bana Muhammed b. Kâfi1 ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Abd: Ahberana; Ibni Râfi ise: Haddesenâ tâbirini kullandilar. (Dediler ki) : Bize Abdürrezzak rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Ibni Tâvus'dan, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. Ebû Hüreyre söyle demis: Ölüm melegi Musa (Aleyhisselâm)'a gönderildi. Fakat ona geldigi vakit Musa (Aleyhisseiam) bir tokat vurarak gözünü çikardi. O da Rabbine döndü ve:
«Beni ölmek istemeyen bir kuluna gönderdin, dedi. Bunun özerine Allah gözünü ona iade etti. Ve : Ona dön de söyle ki : Elini bir Öküzün sirtina koysun, elinin kapladigi yerdeki her kil için kendisine bir sene ömür ve-recegim, dedi. (Musa):
— Yâ Rabbi, sonra ne olacak? dedi.
— Sonra ölüml cevâbini verdi. (Musa) :
— O halde simdi öleyim!» dedi ve Allah'dan kendisini arz-i mukad-deseye bir tas atimi yaklastirmasini diledi.
Bunun üzerine ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Orada olsaydim yolun kenarinda kirmizi kum tepesinin altinda onun kabrini size gösterirdim.» buyurdular.

158- (...) Bize Muhammed lb. Kafi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer Hemmam b. Müneb-bih'den rivayet etti, Hemmam: Bize Ebû Hüreyre'nin Resûlüllah (SathUahü Aleyhi ve Sellem)âen rivayet ettikleri budur diyerek bazi hadîsler rivayet etmistir. Onlardan biri de sudur: Resûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Selle m) söyle buyurdular:
«Ölüm melegi Musa (Aleyhisselâm) 'a gelerek : Rabbine icabet et! dedi. Bunun üzerine Musa (Aleyhisselâm) ölüm meleginin gözüne bir tokat vurarak onu çikardi. Melek hemen Allah Teâlâ'ya döndü ve : Muhakkak sen beni ölmek istemeyen bir kuluna göndermissin, o benim gözümü çikardi, dedi. Allah da gözünü ona Iade etti. Ve : Kuluma dön de, hayati mi istiyorsun? dîye sor. Eger hayati istersen, elini bir Öküzün sirtina koy! Elin ne kadar kil örterse muhakkak o kadar sene yasayacaksin! de.
Musa (Aleyhisselâm) : Sonra ne olacak? diye sordu.
— Sonra öleceksin! buyurdu.
— O halde simdi yakinken Öleyim. Yarabbi beni Arz-i Mukaddese'ye bir tas atimi uzaklikta öldür, dedi.»
Resûlüllah (Saüallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Vallahi onun yaninda olmus olsam yolun kenarinda kirmizi kum tepesinin yaninda kabrini size gösterirdim.» buyurdular.

(..,) Ebû Ishâk dedi ki: Bize Muîiammed b, Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Ma'mer bu hadîsin mislini haber verdi.
Bu hadîsi Buhari ile Nesâî «Kitâbu'l-Cenâiz»'de tahric etmislerdir.
Ibni Huzeyme diyor ki: «Bazi bid'at tâifeleriyle Cehmi-y e firkasi bu hadîsi inkâr etmis. Ve söyle demislerdir. Mesele ikiden "hâlî degildir. Musa (Aleyhisselâm) ya ölüm melegini tanimis yahut tanimamistir. Tanidi ise

gözünü çikarmasi onu istihfaf olur. Tanimadiysa o zaman da bu melegin bazan Hz. Mûsa'ya gelirdigini bildiren rivayetin manâsi kalmaz. Sonra Allah Teâlâ gözü çikan melek için kisas da yapmamistir. Halbuki Allah Teâlâ kimseye zulmetmez.

Bu itirazi Allah basiretini kor edenler yapar. Hadîsin manâsi sahîh-dir. Söyle ki: Allah Teâlâ ölüm melegini Musa 'ya ruhunu kabzetmek için göndermemis; ancak ve ancak imtihan ve ibtilâ için göndermistir. Nitekim Allah Teâlâ Halili Ibrahim (Aleyhisselâm)'a oglunu kesmesini emretmis, fakat bunun hakikatim kasdetmemistir. Eger Musa (Aleyhisselâm) tokat vurdugu vakit onun ruhunu kabzetmek isteseydi, mu-rad ettigi olurdu. Musa (Aleyhisseiâm) seriatinda tokat vurmak mubahti. Kendisi yanma giren bir adam görmüs. Onun ölüm melegi oldugunu tanimamisti. Bizim Peygamberimiz de izinsiz bir müslümamn evine bakan kimsenin gözünü çikarmayi mubah kilmistir. Hz. Musa !nm ölüm melegini tanidigi halde gözünü çikarmasi imkânsizdir. Melekler Ibrâhim (Aleyhisselâm)'a. da gelmis, o dahi ilk görüsde onlari taniyamamisti. Tanimis olsa kendilerine dana eti takdim etmesi muhal olurdu. Çünkü melekler yemek yemezler.

Melek Meryem'e dahi gelmis, o da melek oldugunu taniyamamisti. Tamsa ondan Allah'a siginmazdi. Keza iki melek insan kiliginda Dâvud (Aleyhisselâm)'in yanma girmis, onun huzurunda dâvaya durmuslardi. O da melek olduklarini taniyamamisti. Cebrail (Aleyhisselâm) Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'e gelerek ona imani sormustu. O da kendisini taniyamamis: Bu seferkinden maada onu her gelisinde tanimistim, demisti. Su halde Hz. Musa 'nin ölüm melegini taniyamamasi nasil yadirganabilir.

Cehmi'nin Allah melek için -kisas yapmamistir, sözü ise cehline delildir. Insanlarla melekler arasinda kisas cereyan ettigini yahut melegin kisas istedigini, fakat kisas yapilmadigini kim haber vermistir. Bunun kasden yapildigina delil nedir...»

Gerek Ibni Huzeyme, gerekse Hattâbî bu babda bir hayli söz daha etmislerdir.

Hulâsa : Ulemâ mülhidlerin inkârlarina üç sekilde cevap vermislerdir :

1- Allah Teâlâ'mn Hz. Mûsa'ya bu tokadi vurmasi için izin vermis olmasi ve bunun melek için bir imtihan sayilmasi imkânsiz degildir. Allah diledigini yapar ve diledigi sekilde imtihan eder.

2- Bu göz çikarma mes'elesi mecazdir. Maksat Hz. Musa 'nin melekle münazara yaparak hüccetle ona galebe çalmasidir. Fakat bu kavil zayif görülmüstür.

3- Musa (Aleyhisselâm) gelenin Allah tarafindan gönderilen melek oldugunu bilememis, kendisine hücum edecek bir insan zannetmis ve nefsini müdafaya kalkismistir. Bu da kasdi olmaksizin melegin gözünün çik-masina müncer olmustur. Ebû Bekr, Ibni Huzeyme ile diger mutekaddiminin cevaplari budur. Mâziri ile Kaadî Iyâz da bunu ihtiyar etmislerdir. Çünkü hadîsde kasit bulunduguna bir sarahat yoktur. Burada söyle bir sual hatira gelebilir. Hz. Musa birinci defa melegi taniyamadigi halde ikinci gelisinde nereden tanimistir?

Cevab: Ikinci defa gelisinde melek kendisinin ölüm melegi oldugunu gösteren bir alâmetle gelmistir. Hz, Mûsa'nin derhal teslim olmasi bundandir.

Arz-i Mukaddese'den murad Beyt-i Makdis 'dir.

Musa (Aleyhisselâm) Kudüs‘ü alamadigi için hiç olmazsa Kudüs 'den sayilacak yakin bîr yerde Ölmesini istemistir. Nitekim Beyt-i Makdis civarindaki kabri halen malûmdur. Beyt-i Makdis'e defnedilmesini istemesi, orada birçok enbiya ve sulehanm kabirleri bulundugun dan dir. Bu zevatla hâli hayatta oldugu gibi, vefatindan sonra da mücavir olmak istemistir. Bir de faziletli yerleri ziyaret edip duada bulunanlar çok oldugu için oraya defnolunmak istemistir. Maama-fih Musa (Aleyh':5se!âm)'m kabrinin baska yerlerde oldugu da söylenmistir.

Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:

1- Mûsa (Aleyhisselâm) 'in Allah indinde büyük mertebesi vardir. Melegin gözünü çikardigi halde kendisini muaheze buyurmamasi buna delildir.

2- Faziletli yerlere ve sülehanin yakinlarina defnolunmak müstehabdir.

3- Melek kendi suretinden baska sekillere girebilir.

159- (2373) Bana Züheyr b. Harh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize HU-ceyn b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdül-Aziz b. Abdillah b. Ebî Seleme, Abdullah b. Fadl El-Hâsimî'den, o da Abdurrahman El-A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre söyle demis. Bir defa bir yahûdi bir sey verilip de hoslanmadigi yahut razi olmadigi — Burada Abdü'I-Aziz sekketmistir. — bir malini (satisa) arzederken. Hayir! Musa (Aleyhisselâm)'i insanlar üzerine seçkin eyleyen Allah'a yemin ederim, dedi. Bunu ensardan bir zat isiterek yüzüne bir tokat vurdu.
— Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) aramizda oldugu halde sen Musa (Aleyhisselâm) insanlar üzerine seçkin kilan Allah'a yemin ederim diyorsun ha! dedi. Bunun üzerine Yahûdi, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) gitti. Ve:
— Yâ Eba'l-Kaâsim benim zimmetim ve ahdim vardir. (Böyle oldugu halde) Fülân yüzüme tokat vurdu, dedi.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) (ensâriye) :
«Onun yüzüne niye tokat vurdun?» diye sordu.
— Yâ Resûlallah! Sen aramizda oldugun halde bu adam Musa (Aleyhisselâm)'i insanlar üzerine seçkin kilan Allah'a yemin ederim, dedi. Cevâbini verdi. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kizdi. Hattâ gazab yüzünden anlasildi. Sonra söyle buyurdular :
«Peygamberler arasinda fazilet farki yapmayin, zîra gerçek su ki : Sura üfürüiecek ve yerle göklerde bulunan herkes ölecek ve yalniz Allah'in diledikleri kalacaktir. Sonra Sûra tekrar üfürüiecek ve ilk diriien (yahut ilk diriienler) arasinda ben olacagim. Bir bakacagim ki, Musa (Aleyhisselâm) arsi tutmustur. Bilemem tür günündeki sa'kasiyla mt hesaba çekildi. Yoksa benden önce mi dirildi. Ben kimsenin Yûnus b. Metta (Aleyhisselâm) 'dan efdal oldugunu söyleyemem.»

(...) Bana bu hadîsi Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Harun rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdül-Aziz b. Ebî Seleme tamamen bu isnadla rivayette bulundu.

160- (...) Bana Züheyr b. Harb ile Ebû Bekr b. Nadr-rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ya'kub b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam, Ibni Sihab'dan, o da Ebû Seleme b. Abdirrahman ile Abdurrah-man EI-A'rac'dan, onlar da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre söyle demis : Biri yahudilerden, digeri müslümanlardan olmak üzere iki adam birbirlerine sövdüler. Müslüman, Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve SellemVi âlemler üzerine seçkin kilan Allah'a yemin ederim, dedi. Yahudi ise, Musa (Aleyhisselâm) 'i âlemlerin üzerine seçkin kilan Allah'a yemin olsun dedi. Ve o anda müslüman elini kaldirarak yahudinin suratina bir tokat indirdi. Yahudi hemen Resûlüllah (Sallallahü Alevhî ve Sellem)'e giderek müslümanla aralarinda geçeni ona haber verdi. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Beni Musa'dan daha hayirli çikarmayin, çünkü insanlar ölecek ve ilk ayilan ben olacagim. Bakacagim ki, Musa Ars'in bir tarafindan tutmustur. Bilemem ölenler arasinda miydi da benden önce dirildi! Yoksa Allah'in istisna ettiklerinden miydi» buyurdular.

161- (...) Bize Abdullah b. Abdirrahman £d-Dârimî ile Kdu Bekr b. îshâk da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebu'l-Yeman haber verdi. (Dedi ki) : Bize Suayb Zührî'den naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Ebû Seleme b. Abdirrahman ile Saîd b. Müseyyeb, Ebû Hüreyre'den naklen haber verdiler. (Söyle demis) : Müslümanlardan bir zât ile yahudiler-den bir adam sövüstüler...
Râvi Ibrahim b. Sa'd'in îbni Sihab'dan rivayet ettigi hadîs gibi rivayette bulundu.

162 - (2374) Bana Amru'n-Nâkid rivayet etti. (Dedi ki) : Ahmed Ez-Zübeyrî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyan Amr b o da babasmdan, o'da Ebû Saîd-i Hudrî'den nakle» rivayet e demis) : Bir yahudi yüzüne tokad vurulmus olarak Peygamber Aleyhi ve Seüem)'e geldi...

Ve râvi hadîsi Zührî'nin hadîsi manâsinda nakletmistir. Yalniz demistir: «Bilmiyorum benden önce baydip ayilanlardan miydi. Yoksa Tûr'daki bayilma ile iktifa mi etti.»

163- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki', Stifyân'dan rivayet etti. H.
Bize ibnü Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyâii, Amr b. Yahya'dan, o da babasindan, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüllah (Saltallahü Aleyhi ve Sellem):
«Peygamberler arasinda hayir farki gözetmeyin!» buyurdular, tbnü Nümeyr'in hadisinde: «Amr b. Yahya'dan (sonra) bana babam rivayet etti.» ifadesi vardir,

164- (2375) Bize Heddâb b. Hâlid ile Seyban b. Ferruh rivayet ettiler. (Dediler ki).: Bize Hammad b. Seleme, Sabit El-Bunânî ile Süleyman Et-Teymî'den, onlar da Enes b. Mâlik'd en naklen rivayet etti ki : Resûlüllah (Satlatiahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurmuslar:
«Ben yürütüldügüm gece kesib-i Ahmerin yaninda Musa'ya geldim.— Heddab'in rivayetinde "ugradim" denilmistir.— Kabrinde ayaga kalktim, namaz kiliyordu.»

165- (...) Bize Ali b. Hasrerri de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îsâ (yâni îbni Yûnus) haber verdi. H.
Bize Osman b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerir rivayet etti.
Her iki râvi Süleyman Et-Teymî'den, o da Enes'den naklen rivayet etmislerdir. H. .
Bize bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abde b. Süleyman, Süfyân'dan, o da Süleyman Et-Teymî'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben Enes'i sunu söylerken isittim: Resûlüllah (Sallaîlahü Aleyhi ve Sellem);
«Musa'ya ugradim; kabrinde namaz kiliyordu.»buyurdular. Isa'nin hadîsînde: «Yürütüldügüm gece ugradim» ziyadesi vardir.
Bu hadîsin Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd rivayetlerini Buhari «Hüsûmât», «Tevhid», «Rikâk», *Tefsîr», «Diyât» ve «Ehâ-dis'Ül-Enbiya»'da; Ebû Dâvud «Sünnet» bahsinde; Nesâî, E,bû Hüreyre rivayetini «Nuut» ve «Tefsir» bahislerinde muhtelif râvilerden tahric etmislerdir.
Hz. Ebû Hüreyre 'nin rivayet ettigi iki hadîs birbirlerine pek benzemekle beraber ayri ayri iki hadiseye ait olduklari anlasilmaktadir. Çünkü birinci rivayetinde yahudiye tokat vuranin ensardan bir zât oldugunu bildirmis ikincide müslümanlardan bir adam demekle iktifa et-ms ise de bu zâtin Hz. Ebû Bekr oldugu bazi rivayetlerden anlasilmistir.
Istifa: Safisini ayirmak, ihtiyar etmek mânâlarina gelir. Satc ve Satca: Helak ve ölüm manasinadir. îbni Esir:
«Sa'k insanin isittigi siddetli bîr sesden bayilmasidir. Çok defa bundan ölür. Sonralari bu kelime daha ziyade Ölüm hakkinda kullanilmistir.» diyor. Ölüm mânâsina alinirsa hadîs-i serifi anlamak müskil olur. Kaadî Iyâz söyle diyor: «Bu hadîs en müskil hadîslerdendir. Çünkü Musa vefat etmistir, Sa'ka ona nasil yetisebilir. O ancak dirilerin basina gelecektir. Allah'in istisna ettiklerinden buyurulmasi gösteriyor ki, Mûsa (Aleyhisselâm) Ölmemistir. Halbuki onun ne ölmedigini, ne de havata tekrar döndügünü gösteren bir delil gelmemistir.» Kadî lyâz bundan sonra hadisde bahsi gecen sa'kanm insanlar diriîdikten sonra göklerle yerin yarildigi anda vuku bulacak sa'ka olmasi ihtimalinden bahsetmistir. Bu takdirde âyetlerle hadîsler birbirine münâfi gelmez. Hadiste geçen ayrilma sözü de bu mânâyi te'yid etmektedir. Çünkü ayilmak tâbiri bayilanlar hakkinda kullanilir, ölüm hakkinda ayilmak degil, dirilmek tâbiri kullanilir, Hz. Musa 'nm Tûr dagindaki sa'kasi da Ölüm degil, bayilmadir.
Yine Kaadî Iyâz'a göre hadîs-i serif de geçen «Benden Önce mi ayildi bilmiyorum» cümlesini Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ihtimal ilk dirilecek insanin kendisi oldugunu bilmezden önce söylemistir.
Maamafih bu sözle Hz. Musa 'nin da ilk dirilenler zümresinden oldugunu anlatmak istemesi mümkündür. Bu zümre Peygamberlerdir. Bu babüa «Buhârî» sârini Aynî de sunlari söylemistir: «Peygamberlerin Üiri olduklari

tekarrür edince onlar yerle gökler arasindadirlar. Sûr'a ölüm nefhasi üfürülünce yer ve göklerdeki her canli ölecek yalniz Allah'in diledikleri müstesna kalacak, ölmeyeceklerdir. Peygamberlerden baskalarinin sa'ki Ölümle, Peygamberlerin sa'ki ise anlasildigina göre bayilma ile olacaktir. Sûra diriltme üfürügü üfürüldügü zaman Ölmüs olanlar dirilecek, bayilmis olanlar ayilacaktir. Bu tahakkuk ettikte anlasilir ki, Peygamber '{Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) ilk ayilan ve —Peygamberler dahil -. bütün insanlardan önce kabrinden çikan olacaktir. Bundan yalniz Hz. Musa müstesnadir. O daha mi önce dirilecek, yoksa bulundugu'hâl üzere mi kalacak bu hususu kestirememis, tereddüt etmistir". Her iki hâle göre de Hz. Musa için bu baskalarina nâsib olmayan büyük bir fazilettir.»
ölmeyecek müstesnalar Cebrail, Israfil, Mîkail ve Azrail 'dir. Bazilari Ars-i a'lâyi tasiyan meleklerin de ölmeyeceklerini söylemislerdir. Saîd b. Müseyyeb'e göre Ars-i a'lânm etrafinda yalin kiliç dolasan sehitler de müstesnalardandir.
T û r günündeki Sa'kadan murad : Musa (Aleyhisselâm)'m Tur dagindaki bayilm asidir. O gün Hz. Musa, Cenâb-i Allah'dan kendisine görünmesini niyaz etmis, Teâlâ Hazretleri bunun olamayacagini beyanla karsiki daga bakmasini emir buyurmus, sayet dag yerinde durursa ondan sonra Allah'i görebilecegini bildirmisti. Hz. Musa daga bakinca Teâlâ Hazretleri onu parçalayarak yerle bir etmis Musa (Aîeyhisseîâm) bu müthis manzara karsisinda bayilmisti.
Bu hadîste ResûHiIlah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben kimsenin Yûnus b. Mettâ (Aîeyhisseîâm)'dan efdal oldugunu söyleyemem.» demis; baska bir rivayette:
«Hiç bir kula, ben Yûnus b. Mettâ'dan daha hayirliyim, demek yakismaz.» buyurmustur. Ulemâ bu hadîsin iki veçhe ihtimali oldugunu söylerler. Birinci veçhe göre Resûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Selîetn) bu sözü kendisinin Hz. Yûnus 'dan efdal oldugunu bilmezden önce söylemistir. Kendi efdaliyyetini ögrenince: «Ben âdemogulîarinin seyyidiyim...» buyurmus, Hz. Yûnus 'un veya baska bir Peygamberin efdal oldugundan bahsetmemistir. Ikinci ihtimale göre bu sözü cahillerden biri Hz. Yûnus 'un mertebesini düsürecek bir tahayyülde bulunmasin diye zecr ve men etmek için söylemistir. Ulemâ Yûnus (Aîeyhisseîâm) 'in basindan geçenlerin onun Peygamberligine zerre kadar dokunmadigini, mertebesinden bir sey düsürmedigini söylemislerdir.
Babimizin son hadîsi «Kitâbu'l-Iman»'m sonunda geçmis ve izahi orada yapilmisti.

43- Yunus (Aleyhisseîâm) Ile Peygamberin (Sallallahû Aleyhi ve Sellem)'in: «Hiç Bir Kula: Ben Yunus B. Metta'dan Daha Hayirliyim Demek Yakismaz» Hadisi Hakkinda Bir Bab

166- (2376) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Muhammed b. Müsennâ ve Muhammed b, Bessâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Sa'd b. Ibrahim'den rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Humeyd b. Abdirrahmân'i Ebû Hüreyte'den, o da Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellemf den naklen rivayet ederken isittim ki: Allah Tebareke ve Teâlâ'yi kasdederek:
«Benim hiç bir kuluma (Ibnü Müsenna Liabdinli yerine Liabdî demistir.): Ben Yûnus b. Mettâ (Aîeyhisseîâm)'dan daha hayirliyim, demek yakismaz buyurdu.» demistir.
îbni Ebî Seybe : «Muhammed b. Cafer Su'be'den» dedi.

167- (2377) Bize Muhammed b. Müsenm. ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Mtisennâ'nindir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'-fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Katâde'den rivayet etti. (Demis ki) : Ben Ebû'I-Aüye'yi sunu söylerken isittim : Bana Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellemy'm amcasi oglu (yâni Ibni Abbas) Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemf'den naklen rivayet etti:
«Hiç bir kula : Ben Yûnus b. Mettâ'dan daha hayirliyim, demek yakismaz.» buyurmus ve Hz. Yûnus'u babasina nisbet etmistir.
Bu -rivayetleri Buhâri «Kitâbu'l-Enbiya» ve «Kitâbu't-Tefsir»'-de; Ebû Dâvud «Sünnet» bahsinde; Nesâî

«Tefsir»'de tahric etmislerdir.
Metta ' , Hz. Yûnus 'un babasidir. Bâzilari annesi oldugunu söylemislerdir. Onlara göre Hz. Yûnus ile Hz, îsâ 'dan gayri annesinin ismiyle meshur olan Peygamber yoktur. Rivayete göre M.etta1 sulehadan bir zat olup, Peygamber sülâlesinden imis. Erkek evlâdi yokmus. Bu sebeple karisini alarak Eyûb (Aleyhisselâm)'m yikandigi kuyuya götürmüs, orada yikanmislar ve Allah'dan mübarek bir erkek çocugu ihsan etmesini, zamani gelince Benî Israil'e onu Peygamber göndermesini niyazda bulunmuslar. Cenâb-i Hak dualarini kabul etmis ve onlara Yûnus (Aleyhisselâm)\ ihsan buyurmus. Fakat Hz. Yûnus anne karninda dört aylik cenin iken babasi vefat etmis.
Bâzilari Yunus (Aleyhisselâm)'m Bent Israil 'den oldugunu, bir takimlari da baligin karnindan çiktiktan sonra Peygamber gönderildigini söylemislerdir. Yine rivayete göre Yûnus (Aleyhisselâm) Musul köylerinden Ninova 'da dogmustur. Kavmi putperestmis. Hz. Ali'den rivayet olunduguna göre Yûnus (Aleyhisselâm) otuz yasinda Peygamber olmus; otuzüç sene kavmini dine davet etmisse de kendisine yalniz iki kisi iman etmistir. Hadîs-i serif deki «Ben» zamirinden konusan sahis kastedildigi gibi, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de murad edilmis olabilir. Sahis kastedildigine göre hiç kimse kendisinin Yûnus (Aleyhisselâm)'dan daha hayirli oldugunu söylemesin'; Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kastedildigine göre, hiç kimse benim Hz. Yûnus 'dan daha hayirli oldugumu söylemesin, mânâsina gelir.

44- Yusuf (Aleyhisselâm)'in Faziletlerine Ait Bir Bab

168- (2378) Bize Züheyr b. Harb ile Muhammed b. Müsennâ ve Ubeydullah b. Saîd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Yahya b. Saîd, Ubeydullah'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Saîd b, Ebî Saîd, babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. Ebû Hüreyre söyle demis:
— Yâ Resûlallah! Insanlarin en hayirlisi kimdir? diye soruldu: «En ziyade takva sahibi olanidir.»
— Bunu sormuyoruz, dediler.
«O halde HaliluHah'in oglu Nebiyyullah'in oglu, Nebiyyullah'in oglu Nebiyyullah Yûsuf’dur.» buyurdu.
— Bunu sormuyoruz, dediler.
«Su halde bana Arablarin madenlerini mi soruyorsunuz? Onlarin ca-hiliyyer devrindeki hayirlilari fakih olurlarsa Islâm'da da en hayirlilaridir.» buyurdular.
Bu hadîsi Buhari «Kitâbu'l-Enbiya» ve «Menâkib-i Kureys»'de; Nesâî «Tehir» bahsinde tahric etmislerdir.
Kerem: Hayinn çoklugu demektir. Burada ondan seref mânâsi kastedilmistir. Ashabin sordugu suale ResûlÜllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) keremin en umumî ve sumüllû manâsiyla cevâb vermis, en kerim insanin Allah'dan en çok korkan kimse oldugunu bildirmistir. Yâni ehl-i takva olan kimsenin hayri çok olur. Böylesi hem dünyada insanlara çok faydali olur, hem de âhirette en yüksek dereceleri kazanir. Ashab bunu sorma-diklarini söyleyince, o halde Yûsuf (Aleyhisselâm) 'dir diye cevâb vermislerdir. Yûsuf (Aleyhisselâmym silsilesindeki Nebiyyuliahlarin yerine isimlerini koyarsak su sekli alir. Yûsuf b. Ya'kub b. îshâk b. Ibrahim El-Halil. Görülüyor ki, Hz. Yûsuf üç peygamberin neslinden gelmis nesep itibariyle Son derece serefli bir zâttir. Kendinin de Peygamber olmasi seref üstüne sereftir. Bundan maada Yûsuf (Aleyhisselâm) yüksek ahlâk sahibi, ilm-i rüyaya asma, dünya riyasetini son derece güzel ifa etmis, herkese karsi sefkat ve merhamet göstermis. Kitlik senelerinde halki açliktan kurtarmis, hülâsa dünya ve âhiret hayirlarini kendinde toplamis bir zattir. Ashab bunu da sormadiklarini söyleyince maksatlarinin Arab kabileleri oldugunu anlamis ve : Cahiliyyet devrinde hayirli olan Arablarin fakih ve âlim olmak sartiyle Islâm'da da insanlarin en hayirlisi olduklarini beyan buyurmustur. Kaadî Iyâz diyor ki: «Bu hadîs üç sualde bütün keremin umumiyle hususiyle, mücmeliyle mufassaliyla ancak ve ancak din oldugunu tazammun etmektedir.»
Arablarin madenlerinden murad asillari yâni Arab kabileleridir.

45- Zekeriyya (Aleyhisselâm)'in Faziletlerine Ait Bir Bab

169- (2379) Bize Heddâb b. Hâlid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ham-mâd b. Seleme, Sâbit'ten, o da Ebû Eâfi'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sallaltahü Aleyhi ve Sellem);
«Zekeriyya dogramaci idi.» buyurmuslar.
Hadîs-i serif sanatla mesgul olmanin cevazina ve dogramaciligin mürüvvete aykiri degil, bilâkis faziletli bir sanat olduguna, ayrica Zekeriyya (Aleyhissetâm) 'in faziletine delildir.
Elinin emegi ile geçinmenin pek güzel bir meziyet oldugunu Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) su hadîs-i serifiyle beyân buyurmustur:
«KIsinIn yedigi en iyi rizik kendi kazancidir. NebiyyuMah Dâvud da elinin emegini yerdi.»

46- Hizir (Aleyhisselâm)'in Faziletlerine Ait Bir Bab

170- (2380) Bize Amr b. Muhammed En-Nâkid ile Ishâk b. Ibrahim El-Hanzali, Ubeydullah b. Saîd ve Muhammed b. Ebî Ömer EI-Mekkî hep bîrden Ibni Uyeyne'den rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Ebî Ömer'indir. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Amr b. Dînar, Saîd b. Cübeyr'den rivayet etti. (Söyle demis) : Ibni Abbas'a:
— Nevi El-Bikâlî Benî Israil'in Peygamberi Musa (Aîeyhisselâm) 'in Hizir (Aleyhisselâm)'m arkadasi Musa olmadigini söylüyor, dedim. Bunun üzerine sunu söyledi:
— Allah'in düsmani yalan söylemis. Ben Übey b. Kâ'b'i dinledim. Diyordu ki: Ben Kesûlüllah (Sallallohü Aleyhi ve Sellem)'i söyle buyururkea isittim;
«Musa (Aîeyhisselâm) Benî israil'in orasinda hutbe okumak için ayaga kalkti da kendisine insanlarin hangisi en âlimdir dîye soruldu. Musa : En âlîm benim, dedi. Bunun üzerine Allah onu muaheze eyledi. Çünkü ilmi Allah'a tefviz etmedi. Allah ona : Iki denizin kavustugu yerde benim kullarimdan bir kul var, o senden daha âiimdir, dîye vöhy indirdi. Musa :
«Ey Rabbîm! Benim için onunla bulusmanin yolu nedir?» diye sordu. Kendisine :
— Bir zenbilin içine bîr balik koyarak sirtina al. Bu baligi nerede kaybedersen, o zat oradadir, denildi. Musa yola revan oldu. Onunla birlikte hizmetçisi de yola çikti. Bu zat Yûsa' b, Nûn idi. Musa (Aîeyhisselâm) bir zenbilde bir balik tasiyordu. Hizmetçisi ile birlikte yürüyerek gittiler. Nihayet bîr kayaya vardilar. (Orada) gerek Musa (Aîeyhisselâm) gerekse hizmetçisi uyukîadilar.Derken zenbildeki balik harekete gelerek zenbilden çikti. Ve denize düstü. Allah ondan suyun akintisini kesti. Hattâ (su) kemer gibi oldu. Balik için bir kanal meydana gelmisti. Musa ile hizmetçisi için sasacak bir sey olmustu. Günlerinin kalan kismi ile o geceyi de yürüdüler. Musa'nin arkadasi ona haber vermeyi unutmustu. Musa (Aîeyhisselâm) sabahlayinca hizmetçisine :
— Sabah kahvaltimizi getîr. Gerçekten bu yolculugumuzda müskilâtla karsilastik, dedi. Ama emrolundugu yeri geçinceye kadar yorulmadi. Hizmetçi :
— Gördün mü, kayaya geldigimizde gerçekten ben baligi unuttum. Ama onu hatirlamayi bana ancak seytan unutturdu. Ve denizde sasilacak bir sekilde yolunu tuttu, dedi. Musa :
— Iste bizim istedigimiz buydu, dedi. Hemen izlerini takib ederek geriye döndüler. Kendi Izlerini takIb ediyorlardi. Nihayet kayaya geldiler. Orada örtünmüs bir adam gördü. Üzerinde bir elbise vardi. Musa ona selâm verdh Hizir ona :
— Senin bu yerinde selâm ne gezer.
— Ben Musa'yim!
— Benî Israil'in Musa'si mi?
— Evet!
— Sen Allah'in Ilminden bir ilmi bilmektesin ki, Allah onu sana ögretmistir. Onu ben bilmem. Ben de Allah'in ilminden bir ilim üzerindeyim ki, onu bana ögretmistir. Sen bilmezsin, dedi. Musa (Aleyhisselâm) ona :

— Sana ögretilenden hakki bana ögretmek sortiyle sana tâbi olabilir miyim? diye sordu. (Hizir) :
— Sen benimle beraber sabra takat getiremezsin, iyice bilmedigin bir seye nasil sabredebilirsin ki? dedi. (Musa)
— Beni Insaallah sabirli bulacaksin. Sana hiç bîr hususda karsi gelmem, dedi. Hizir ona :
— O halde bana tâbi olursan, bana hiç bir sey sorma. Tâ ki kendim sana ondan bir sey anip söyleyinceye kadar! dedi. Musa :
— Pekâlâ! cevâbini verdi. Müteakiben Hizir'la Musa deniz sahilinden yürüyerek yola revan oldular. Derken yanlarina bir gemi ugradi. Bunlar kendilerini gemiye almalari hususunda gemicilerle konustular.Gemiciler Hizir'i derhal tanidilar. Ve ikisini de ücretsiz olarak gemiye bindirdiler. Derken Hizir geminin tahtalarindan birine vurarak onu çikardi. Bunun üzerine Musa ona :
— Bir cemâat bizi parasiz gemilerine bindirdiler. Sen onlarin gemI-sîne kastederek yolcularini bogmak için onu yaraladin. Gerçekten çok büyük bir is yaptin, dedi. Hizir:
— Ben sana benimle beraber sabra güç yetiremezsin demedim mi? dedi. Musa :
— Unuttugumdan dolayi beni muaheze etme. Bu is d e benim basima güçlük de çikarma, dedi. Bundan sonra gemiden çiktilar. Sahilde yürürlerken bir de baktilar ki, bir çocuk sair çocuklarla oynuyor. Hizir hemen onun kofasindan tutarak eliyle onu kopardi ve çocugu öldürdü. Bunun üzerine Musa :
— Masum bir nefsi kisas hakkin olmaksizin öldürdün mü? Gerçekten yadirganacak bir sey yaptin! dedi. Hizir:
— Ben sana benimle beraber sabra güç yetiremezsin demedim mi, dedi. Musa :
— Ama bu birinciden daha siddetli idi, dedi ve ilâve etti: Bundan sonra sana bir sey sorarsam bir daha benimle arkadaslik etme. Benim tarafimdan özür derecesine vardin! dedi. Yine yürüdüler. Nihayet bir köye vararak köylülerden yiyecek istediler. Onlar kendilerini misafir kabul etmekten çekindiler. Bu sefer o köyde yikilmak üzere olan bir duvar buldular. Hizir onu dogrulttu. Hizir eliyle söyle isaret ediyor. Egrilmis diyordu. Onu dogrulttu. Musa ona :
— Bir kavim ki, kendilerine geldik de bizi ne misafir aldilar, ne doyurdular. Dilesen bunun için ücret alabilirdin, dedi. Hizir:
__Artik bu senle, benim aramizin ayrilmasidir. Sabredemedigin seyin te'vilini sana haber verecegim, dedi.»
Resûlüllah (Sallaiiahü Aleyhi ve Seliem) buyurmuslar ki: «Allah Musa'ya rahmet eylesin. Dilerdim ki, sabrefmeliydi de Hizir'la beraber görüp geçirdiklerini bize anlatmaliydi...»
Kavi diyor ki: Resûlüllah (Sallaiiahü Aleyhi ve Seliem) söyle buyurdular: «Birincisi Musa'nin bir unutmasi idi. Bir serçe gelerek geminin kenarina kondu. Sonra denize bir gaga vurdu. Bunun üzerine Hizir ona : Benim ilmimle senin ilmin Allah'in ilminden ancak su serçenin denizden azalttigi su kadar azaltmistir, dedi.»
Saîd b. Cübeyr söyle demis : Ibni Abbâs su âyeti okuyordu: «Önlerinde bir hükümdar vardi ki, ise yarar geminin hepsini gasben alacakti.»
Su âyeti de okuyordu:
«Çocuga gelince : O kâfirdi.»

171- (...) Bana Muhammed b. Abdi'1-A'Ia EI-Kaysî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'temir b. Süleyman Et-Teymî, babasindan, o da Rakabe'-den, o da Ebû Ishâk'dan, o da Saîd b. Cübeyr'den naklen rivayet etti. Saîd söyle demis: Ibni Abbas'a : Nevf ilmi aramaga giden Musa'nin Benî Israil'in Musa'si olmadigini söylüyor, dediler.
— Sen onu isittin mi yâ Saîd! dedi.
— Evet! cevâbim verdim.
— Nevf yalan söylemis, dedi.

172- (...) Bize Ubey b. Ka'b rivayet etti. (Dedi ki) : Resûlüllslh (Sullallahü Aleyhi ve Sellem)'i söyle buyururken isittim:
«Halusân su ki ; Bir defa Musa (Aleyhisselâm) kavminin içinde oh-lara Allah'in günlerini hatirlatiyordu.

Allah'in günleri nimetleriyle belâlaridir. Bir ara söyle dedi : Yeryüzünde benden daha hayirli yahut daha âlim bir kimse bilmiyorum. Bunun üzerine Allah kendisine sunu vahyetti : Ben hayri yahut hayrin kimde oldugunu ondan daha âlâ bilirim. Gerçekten yeryüzünde bir zat var ki, o senden daha âlimdir. Musa :

— Yâ Rabbi! Onu bana göster, dedi. Kendisine :

— Azik olarak yanina tuzlu bir balik al. O zat senin baligi kaybedecegin yerdedir, denildi. Müteakiben Musa ile hizmetçisini birakarak yürümeye devam etti. Derken balik suda harekete geçti. Su üzerine kapanmaz oldu. Dehliz gibi olmustu. Bunun üzerine hizmetçisi : Nebiyyullah'a yetisip ona haber versem mi ki, dedi. Arkaagindan, kendisine unutturuldu. Kayayi geçtikleri vakit Musa hizmetçisine :

— Sabah kahvaltimizi getir. Gerçekten bu yolculugumuzda müskîlâtla karsilastik. Ama kayayi geçinceye kadar onlara güçlük isabet etmemisti. Hizmetçisi hemen hatirladi :

— Gördün mü, kayaya geldigimiz vakit ben baligi unuttum. Ama onu hatirlamami bana ancak seytan unutturdu. Hem denizde sasilacak sekilde yolunu tuttu gitti, dedi. Musa :

— Aradiginizi buydu, dedi. Ve izlerini takibederek gerisin geriye döndüler. Hizmetçisi ona baligin yerini gösterdi. Musa :

— Bana da burasi tarif olundu, dedi ve aramaya gitti. Bir de ne görsün Hizir! Bir elbiseyle örtünmüs. Arkasi üstü basinin üzerine (yahut basinin ortasi üzerine) yatiyor.

— Esselâmualeyküm! dedi. Bunun üzerine Hizir yüzünden elbiseyi açti:

— Vealeykümüsselâm! Sen kimsin?

— Ben Musa'yim!

— Hangi Musa?

— Benî Israil'in Musa'si!

— Seni büyük bir is getirmis olmali.

— Sana ögretilen hakdan bana ögretmen için geldim.

— Ama sen benimle beraber sabretmeye güç yetiremezsin. Iyice bilmedigin bir seye nasil sabredebilirsin kI? Bir sey ki, ben onu yapmaya memur olurum. Sen onu görürsen sabredemezsin.

— Insaallah beni sabirli bulacaksin! Sana hiç bir seyde karsi gelmem.

— O halde bana tâbi olursan; bana hiç bir sey sorma. Tâ ki kendiligimden sana ondan bir sey anlatincaya kadar.

Ikisi yola revan oldular : Nihayet gemiye bindikleri vakit Hizir gemiyi yaraladi. Ûnu kasden yapti. Musa (Aleyhisselâm) kendisine :

— Bu gemiyi üzerindekîleri bogmak Için mi yaraladin gerçekten sasacak bir is yaptin, dedi.

— Ben sana benimle beraber sabretmeye güç yetiremezsin demedim mi?

— Unuttugumdan dolayi beni muaheze buyurma. Bu isde benim basima güçlük de çikarma!

Yjne yürüdüler. Nihayet oynayan bir takim çocuklara rastladilar. Hizir hemen bunlardan birinin yanina vararak hiç düsünmeden onu Öldürdü. O anda Musa (Aleyhisselâm) yadirganacak bir sekilde ürktü.

— Masum bir nefsi kisas hakkin olmaksizin öldürdün mü? Gerçekten yadirganacak bir sey yaptin, dedi.»

Sonra Resûlüllah tu yerde söyle buyurdular :

«Allah'in rahmeti bize ve Musa'ya olsun! Eger acele etmeseydi sasilacak seyler görecekti. Lâkin ona arkadasindan utanmak geldi. Bundan sonra sana bir sey sorarsam bir daha benimle arkadaslik etme. Benim tarafimdan özür derecesine vardin, dedi. Eger sabretmis olsaydi sasilacak seyler görecekti.»

Râvi diyor ki: Peygamber fSaUaîîahü Aleyhi ve Sellem), Peygamberlerden birini andigi vakit, kendinden baslar: «Allah'in rahmeti bize ve kardesim filâna olsun! Allah'in rahmeti bize olsun.» derdi.

«Sonra yürüdüler. Nihayet alçak bir takim köy halkina vardilar. Ve bütün meclislerde dolasarak köy halkindan yiyecek istediler. Fakat onlar kendilerini misafir etmekten çekindiler. Derken Hizir o köyde yikilmak üzere olan bir duvar buldu. Ve onu dogrulttu. Musa : Isteseydin buna karsilik ücret alirdin, dedi. Hizir:

— Bu benimle senin ayriligimizdir, dedi ve elbisesinden tuttu. Sana sabredemedigin seylerin îe'vIlini haber verecegim, dedi: Gemi denizde çalisan bir fakim fakirlerin idi... âyetini sonuna kadar okudu. Onu zabdede-cek

hükümdar geldigi vakit delinmis bulacak ve birakip gidecek.
Fakirier de onu tahta ile tamir edecekler. Oglan ise yaratildigi an kâfir olarak yaratilmisti. Anasi, babasi ona karsi sefkatli idiler. Oglan yetismis olsa onlari azginlik ve küfre sevkedecekti. Bu sebeple biz onun yerine annesiyle babasina Rablerinin ondan daha yararli ve daha merhametli bîr evlât vermesini diledik. Duvara gelince : Bu duvar sehirde iki yetim çocuga ait idi. Altinda...» âyeti sonuna kadar okudu.

(...) Bize Abdullah b. Abdirrahman Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhamnved b. Yûsuf haber verdi. H.
Bize Abd b. Humeyd dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah h. Musa haber verdi. Her iki râvi Israil'den, o da Ebû Ishâk'dan naklen Teymîn'in Ebû Ishâk'dan naklettigi isnadla onun hadîsi gibi rivayette bulunmuslar dir.

173- (...) Bize Amru'n-Nakid dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süf-yân b. Uyeyne Amr'dan, o da Saîd b. Cübeyr'den, o da Ibni Abbâs'dan, o da Übeyy b. Kâ'b'dan naklen rivayet etti ki: Peygamber (Sallaltahü Aleyhi ve Sellem):
«Buna karsilik ücret alabilirdin...» âyetini okumus.

174- (...) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti; (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus Ibni Sihab'dan, o da Ubeydul-lah b. Abdillab b. Utbe b. Mes'ud'dan, o da Abdullah b. Abbâs'dan naklen haber verdi ki, Ibni Abbas ite Hur b. Kays b. Ilisn El-Fezârî, Musa (Aleyhisselâm) 'in arkadasi hakkinda münakasa etmisler. Ibni Abbâs : O Hizir'dir! demis. Az sonra yanlarindan Übey b. Kâ'b El-Ensârî geçmis. Ibni Abbâs.onu çagirarak:
— Ey Ebû't-Tufeyl yanimiza gel! Çünkü ben ve su arkadasim Mûsa'-nin görüsmek için çare sordugu arkadasi hakkinda münakasa ettik. Sen ResûlüMah (Sallailahü Aleyhi ve SeLlem) 'in onun hakkinda bir sey söyledigini isittin mi? demis. Bunun üzerine Übeyy sunu söylemis :
— Ben Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'i söyle buyururken Isittim ;
«Bir defa Musa, Benî Israil'den bir cemâatin içinde bulunuyordu. Ansizin kendisine bir adam gelerek : Sen kendinden daha âtim bir kimse biliyor musun? diye sordu. Musa : Hayir! diye cevab verdi. Bunun üzerine Allah Musa'ya bilâkis kulumuz Hizir {senden daha âlimdir) diye vahy indirdi. Musa da onunla görüsmenin yolunu sordu. Allah bunun için baligi alâmet yapti. Musa'ya denildi ki : Baligi kaybettin mi hemen geri dön! Ona rastlayacaksin! Artik Musa Allah'in diledigi kadar yürüdü. Sonra hizmetçisine :
— Sabah kahvaltimizi getir, dedi. O kahvaltiyi istedigi vakit, hizmetçisi :
— Gördün mü, kayaya vardigimizda ben baligi unuttum. Ama onu hatirlamayi bana unutturan ancak seytandir, dedi. Bunun üzerine Musa hizmetçisine :
— Bizim aradigimiz buydu, dedi. Hemen kendi Izlerini takib ederek geri döndüler. Ve Hizir'i buldular. Artik onlarin halüsanlan Allah'in kita-bmda hikaye ettigi sekilde oldu.»
Yalniz Yûnus: «Denizde baligin izini takib ediyordu.» demistir.
Bu hadîsi Buhârî «Ilim», «Ehâdisû'l-Enbiya», «Tevhid», «Nüzûr», «Tefsir», «Icâre» ve «Surût» bahislerinde; Tirmizî ile Nesâî «Teisir»'de muhtelif râvilerden tahric etmislerdir.
Bu hadîste bahsi geçen Musa, 'Benî Israil'in Peygamberi Musa b. Imrân (Aleyhisselâm) 'dir. Ve Hz. Yakub'un sülâle-sindendir. Yüzyirmi sene yasamistir. Yüzaltmis sene yasadigini söyleyenler de vardir. Bir rivayete göre tufandan binaltiyüzyirmi sene sonra Tih sahrasinda vefat etmistir. Bâzilarina göre Musa Mûsî'den alinmistir. Bu ismi kendisine veren Firavunun karisi Âsiye binti Müzâhim'dir. Hz. Musa, Ni1 nehrinde agaçlar arasinda bir tabutta bulundugu için kendisine hâline göre bu isim verilmistir. Çünkü kipti dilinde «Mû» su demektir. «Sî» de agaç mânâsina gelir. Iki kelime yanyana getirilerek «Musî» olmus. Sonra Musa denilmistir. Bâzilarina göro Musa Arabcadir. Ve nekre halde munsarif bir isimdir. Kisâî , gayri munsarif oldugunu söylemistir.
Anlasiliyor ki, Nevf El-Bikâlî ismindeki zât Kehf sûresinde zikri geçen Musa 'mn Firavun‘un sarayinda büyüyen

ve ona Peygamber gönderilen Musa b. Imrân olmadigini Hizir'la görüsen bu Musa 'mn Yûsuf (Aleyhisselâmym. torunu Musa b. Misa oldugunu söylemistir. Ilk Musa bu zâttir. O da Peygamber olmustur. Tevrat ehline göre Hizir'la görüsen bu zat ise de, gerek Müslim 'in, gerekse Buhârî ve diger «Sünen» sahiplerinin rivayet ettikleri sahîh hadîse göre Hizir'la görüsen o degil, Firavunun sarayinda büyüyen Musa b. îmran 'dir.

Babimizin birinci rivayetinde bu husûsda sual soranin Saîd b. Cübeyr, cevap verenin de îbni Abbâs oldugunu, son rivayetinde ise bu babdaki münakasanin Hur b. Kays ile îbni Abbâs arasinda geçtigi bildirilmektedir, Ihtimal ki, tbni Abbâsla Hur b. Kays'in bu babdaki münakasalarindan sonra Saîd b. Cübeyr de ayni meseleyi îbni Abbâsa sormus, her ikisinden rivayet bundan ileri gelmistir. Hz. Musa 'mn, Musa b. Misa oldugunu iddia eden Nevf Sl-Bikâlî, Himyer kabilesine mensub Nevf b. Fedâle 'dir. Bu zât Ka'bul-Ahbar'm o&ullugu yâni karisinin çocukudur. Bâzilari kardesi oglu oldugunu söylemislerdir. Künyesi Ebû Yezid imis. Ebû Rûsd oldugunu söyleyenler de vardir. Âlim, fâzil, hakîm bir zât onu, kadilik yapmistir. Dimesklilerin imami sayilir. îbni Abbâs (Radfyo^ahu anh) in onun hakkinda: «Allah'in düsmani va'an söylemis» seklinde konulmasi onun hakikaten Allah'in düsmani oldu&una inandigi için de&il, sözimü mübalâgali bir sekilde reddetmek, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*in hadîsine aykin düsen iddiasindan agir sözlerle vazgeçirmek içindir. Ibni Abbâs bu sözleri öfke ile söylemistir. Ulemânin beyânina göre: Gadap halinde söylenen sözlerin hakikatlan kastedilmez. îbni Tîn diyor ki: «Ibni Abbas, Nevfî Allah'in velîsi olmaktan çikarmak istememistir. Lâkin ulemânin kalbleri hakikatin gayrisini isittikleri zaman nefret duyar ve bu gibi sözleri söyleyerek onu men etmek, ondan sakindirmak isterler. Söylediklerinin hakikatini kasdetmezler.

Hizir yahut Hazir Belya b. Melkân ismindeki zattir. Künyesi Ebû'l-Abbâs 'dir, Isminin Kely ân yahut Ahmed oldugunu söyleyenler de vardir. Kendisine Hizr denilmesinin sebebi sahih rivayetlere göre beyaz bir postekinin üzerine oturup bostekinin arkadan yemyesil olarak sallanmaya baslamasidir. Bu postekiden murad yeryüzüdür. Bâzilarina göre Hizr denilmesine sebep yüzünün güzelligi ve parlakligidir. Ulemâdan bazilari onun Nûh (Aleyhisselâm)'in sülâlesinden geldigini, bir takimlari da Ishak (Aleyhisselâm)'in torunlarindan oldugunu söylerler. Hattâ Musa (Aleyhisselâm)'in Firavnimn oglu oldugunu söyleyenler de olmussa da bu kavi cidden garib görülmüstür. îbni Abbâs 'dan bir rivayete göre Hizr (Aleyhisselâm)'in Hz. Âdem'in oglu oldugu, eceli te'hir edilerek Deccal'm yalanciligini meydana çikarmcaya kadar kendisine Ömür verildigi rivayet olunmustur. Fakat bu hadîs de munkati ve garibdir.

Rivayete göre Hizr (Aleyhisselâm) Hayat Suyu denilen sudan içmis, onun için kendisine uzun ömür verilmistir. Buhari Jnin bir rivayetinde bu suyun bir agacin dibinden kaynadigi, içine düsen her seyin canlandigi, Hz. Musa 'nm baligina da ondan isabet ettigi için dirildigi bildirilmektedir. Hizr (Aleyhisselâm) 'm Peygamber mi, yoksa Velî mi oldugu ve halen yasayip yasamadigi ulemâ arasinda ihtilaflidir. Peygamberligine kal olanlar, çocugu öldürdügü zaman : «Ben bu isi kendiligimden yapmadim...» demesiyle istidlal ederler. Çünkü kendiliginden yapmamasi onu Allah'in emriyle öldürmüs olmasini iktiza eder. Bu da onun vahye mazhar bir Peygamber oldugunu, hattâ Hz. Musa 'dan daha âlim bulundugunu gösterir. Zira velî olsa Musa (Aleyhisselâm) 'dan daha âlim olmasi mümkün sayilamazdi.

Velî oldugunu iddia edenler Hizr'a bu emrin o zamanin Peygamberi tarafindan verilmis olmasi caizdir, demislerdir.

Müfessirlerden Sa1ebî'ye göre Hizr (Aleyhisselâm) uzun ömürlü bir Peygamberdir. Insanlarin ekserisine görünmez. Âhir zamana, yâni Kur'ân-i Kerîm'in kaldirilmasina kadar yasayacagi söylenir. Yine Sa1ebi'nin beyânina gb're Hizr (Aleyhisselâm) Hz. Ibrahim zamaninda yasamistir. Bu husustaki üç kavilden biri budur. Diger bir kavle göre onun zamanindan az sonra dünyaya gelmis; üçüncü kavle göre Hz. Ibrahim 'den çok zaman sonra dogmustur.

Nevevî diyor ki: «Cumhûr-u ulemâya göre' Hizr (Aleyhisselâm) sagdir; aramizda bulunmaktadir. Bu cihet Safiyye ile Salah ve Marifet erbabina göre ittifak dir. Onu gördügünü söyleyenler ve onunla bulusarak kendisinden ilim aldigini, aralarinda sualli cevapli muhavere geçtigini söyleyenler, serefli ve hayirli yerlerde bulundugunu nakledenle/1 sayilmayacak kadar çok; gizlenmeyecek kadar meshurdur.»

Ebû Amr îbni Salah: «Cumhûr-u ulemâ ile sulehaya göre Hizr sagdir. Avam tabakalari da bu hususta beraberdir; onu inkâr hususunda yalniz bazi hadîs imamlari süzûz göstermislerdir. O bir Peygamberdir.» diyor.
Kuseyrî ile ulemâdan birçoklarina göre Hizr (Aleyhisselâm) Peygamber degil, yelidir. Ma'rûdi bu hususta üç kavil oldugunu söylemistir. Bunlardan birinciye göre Hizr (Aleyhisselâm) Peygamber, ikinciye göre velî/ üçüncüye göre melekdir. Nevevî bu üçüncü kavlin garib ve bâtil bir söz oldugunu söylemistir.
Buhârî, Ibrâhimi Harbî, Ibni Münâvî, îbni Cevzîve diger bir takim ulemâ Hizr (Aleyhisselâm)'m vefat ettigine kânidirler.
Hz. Musa 'nin hizmetçisinden murad Yusab. Nûn'dur. Bu zat Yûsuf (Aleyhisselâm)'in sülâlesindendir. Rivayete göre Hz. Musa'nin hizmetinde bulunur, ona tabî olurdu. Ondan ilim alirdigim söyleyenler de vardir.
Allah Teâlâ Hazretlerinin Hz. Mûsa'yi muaheze buyurmasi ilmi Allah'a havale etmeyip, kendisinin herkesten âlim oldugunu söyledigi içindir. Übey (Radiyallahu anh): «Musa, ilmine magrur oldu. Allah da onu Hizr'dan gördügü seylerle muaheze eyledi» demistir. Ulemâ Hz. Musa ile Hizr görüsmesini Mûsa (Aleyhisselâm) için bir tenbih, ondan sonra gelecekler için, kendilerini temize çekerek büyüklenmesinler diye bir ta'lim kabul etmislerdir.
Mecmaul-Bahreyn: îki denizin toplanip bir araya geldigi yer demektir. Bundan murad ne oldugu ulemâ arasinda ihtilaflidir. Bunun Sebte Bogazi Basra Körfezi ile Akdeniz, hattâ Istanbul Bogazi oldugunu söyleyenler vardir. Bu rivayetlere göre iki denizin birlestigi yerden murad kimi Süveys Kanali, Istanbul Bogazi gibi bir bogaz, kimi de bir berzah oldugu hatira gelir. Elmalili Muham-med Hamdi Yazir merhuma göre hadîsdeki sahradan murad büyük bir ihtimal ile Kudüs 'deki sahradir. Baligin oradan denize dökülen bir çaya atlayarak denize gitmis olmasi pek mümkündür. Müfessir-ler dâima iki denizin birlestigi yerden bahsetmis, fakat Bahreyn ismini tasiyan bir yerden söz etmemislerdir. Halbuki Hind Okyanusu sahilinde Basra ile Umman arasinda bulunan bir kit'anin adi da Bahreyn 'dir. Muhamnied Hamdi Yazir bunun da üzerinde durmustur. Ona göre daha evvel Medren'e gitmis olan Hz. Musa 'nin, daha sonra Bahreyn'e bir seyahat yapmis olmasi ihtimalden uzak degildir.Bahreyn 'den muradin biri aci, biri tatli iki büyük su oldugunu söyleyenler de vardir. Ki bu takdirde iki deryanin toplandigi yerden murad bir nehirle denizin birlestigi yer olur.
Hz. Mûsa'ya Hizr (Aleyhisselâm) burada yâni iki deryanin birlestigi yerde bulacagi bildirilmis. Baligi kaybetmesi Hizr (Aleyhisselâm)'i bulmasina alâmet olarak gösterilmistir. Hizr (Aleyhisselâm) ile bulustuktan sonra gemiye ikisinin bindiginden bahsedildigine göre, hizmetçiyi karada biraktiklari hatira geliyorsa da onu da yanlarindan birakmamislardir. Ondan bahsedilmemesi maksadda dâhil olmadigi piçindir. Çünkü maksad Hz. Isâ ile Hizr'in bulusmalari ve Hizr (Aleyhisselâm) 'm Hz. Musa 'dan daha âlim oldugunu göstermektir,
Hizr (Aleyhisselâm) 'in Hz. Musa 'dan âlim olmasi mutlak surette degil, kendinin de beyân ettigi vecihle bir hususa dâir bilgilerdedir. Yâni gaibe ait bilgilerde Hizr, Mûsâ'dan; seriata ait bilgilerde Musa (Aleyhisselâm) Hizr'dan daha âlimdir. Söyle de denilebilir; Bütün Peygamberlerin bilmesi lâzim gelen umumî bilgilerde Hz. Musa 'nin ilmi daha genis, Peygamberlerin bilmedikleri gaibe ve kadere ait hususî bilgilerde Hizr daha âlimdir.
Ulemânin beyânina göre Hizr (Aleyhisselâm)'in öldürdügü çocuk henüz sabi olup bulûga ermemisti. Cumhurun kavli bu olmakla beraber bir taifeye göre çocuk bulûga ermis, fakat fâsit amellerle mesgul oluyordu. Çünkü hadîsde kisasdan bahsedilmektedir. Çocuk âkil balig olmasa kisasdan bahsedilemezdi. Zîra sabiden dolayi kisas yoktur. Bir de Ibni Abbâs'in kiraatine göre çocuk kâfir idi. Maamafih bunlara cevab verilmis : Hadîsden murad çocugu haksiz yere öldürdügüne tenbihdir. Bir de o kavmin seriatina göre ihtimal ki sabî için de kisas lâzim gelirdi. Ibni Abbâs Hazretlerinin okudugu âyetse sâzzdir. Onunla amel vâcib olmaz, denilmistir.
Hizr 'la Musa (Aleyhisselâm)'m beraberce vardiklari karye Ibni Abbâs'a göre Antakya 'dir. Ibni Sîrîn bunun Eyle oldugunu söylemistir.
Hizr (Aleyhisselâm)'m denizden gagasiyle sular alan kusu göstererek : «Benimle senin ilmin Allah'in ilminden ancak su serçenin denizden azalttigi su kadardir.» sözünden murad zahiri mânâsi degildir. Burada onun mânâsi: Allah'in ilmine nisbetle senin ve benim ilmim su kusun gagasmdaki suyun denize nisbeti gibidir. Yâni son derece azdir, demektir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Ibni Battal ilim hususunda her iki tarafindan hak pesinde olmalari sartiyle münakasa ve mücadele etmenin caiz oldugunu söylemistir.
2- Münakasa esnasinda Ilim ehlinin sözünü kabul etmek gerekir.
3- Âlimin bildigi ile yetinmeyip daha fazla seyler ögrenmeye çalismasi icab eder. Nitekim Hz. Musa öyle yapmistir.
4- Sefer için yiyecek hazirlayip beraberinde götürmek caizdir. Bu husûsda sofiyye muhalefet etmistir.
5- Âlim bir zâta, ondan daha asagi mertebede bulunan bir kimsenin hizmet ederek ihtiyacini karsilamasi caizdir,
6- Ilim tahsili için karada ve denizde seyahat caizdir.
7- Haber-i Vâhid makbuldür.
8- Evliyanin kerameti haktir.
9- Icabinda baskasindan yiyecek istemek caizdir.
10- Icâre yâni kiraya verme caizdir.
11- Sahibinin rizasiyla deniz ve kara vâsitalariyle benzerlerine ücretsiz binmek caizdir.
12- Hilafi anlasilincaya kadar zahirle' hükmetmek caizdir.
13- Ehveni serreyn irtikab olunur. Nitekim Hizr (Aleyhisselâm) bütün geminin gasbedilmesini önlemek için gemiyi yaralamistir.
14- Hikmeti anlasilsin anlasilmasin seriatin getirdigi her seyi kabul ve teslim vâcibdir. Bu büyük bir kaidedir.
15- Hadîs-i serif Hizr (Aleyhisselâm)'m peygamberligine kail olanlara delildir.
16- Musa (Aleyhisselâm) Hizr kissasi Benî îsrâi1'in Tih sahrasinda bulunduklari yillara rastlar. Hizr'la mülakatindan sonra Hz. Musa yine oraya dönmüstür. Maamafih bu vak'anm Misir 'dan çikmazdan önce oldugunu söyleyenler de vardir.

---

[1] Sûre.
[2] Sûre.
[3] Sûre.
[4] Sûre-i Duhâ.
[5] Sûre
[6] Hz. Enes'in künyesi Ebû Hamza'dir.
[7] Medine'nin bir adi Tâbe'dir
[8] Kaacî lyâz ; Buradaki abd kelimesinin hata oldugunu söylemistir. Dogrusu Beni Hâris'dir
[9] Nu'man'dan rivayet eden Ebû Hâzim'dir. Yâni bir defa Sehl'den. bir defa da Nu'man'dan rivayet etmistir.
[10] Üvey babasi
[11] Ibn-I Hâman'in rivayetin de bunun yerine Muhammed b. Hatim konulmustur
[12] Sûre-i Muhammed, Âyet : 19.
[13] Sûre-i Nisa, Âyet: 75
[14] Süre-i Maide, Âyet: 101
[15] Sûre-i Ahzab, Âyet: 57
[16] Sûre-i Âl-i Imrân, Âyet: 36
[17] Sûre-I Ahzab, Âyet: 69